

ἅγιος ΣΠΥΡΙΔΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ
ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ
ΤΡΙΜΥΘΟΥΝΤΟΣ

ΕΤΟΣ Ι΄ | ΤΕΥΧΟΣ Β΄
(ΜΑΪΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2022)

ἅγιος ΣΠΥΡΙΔΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΤΡΙΜΥΘΟΥΝΤΟΣ
ΕΤΟΣ Ι΄ | ΤΕΥΧΟΣ Β΄

Ἐκδότης - Ἰδιοκτῆτης:

Ἱερὰ Μητρόπολις Τριμυθοῦντος

Τ.Θ. 11001, 2550 Ἰδάλιον

Τηλ.: 00357-22527000

Fax: 00357-22526363

E-mail: info@imtrimythountos.org.cy

www.imtrimythountos.org.cy

Διευθυντῆς Σύνταξης:

Ἀνδρέας Ζαχαρίου, Ἐπίκουρος Καθηγητῆς,

Πανεπιστήμιο Sulkhan-Saba Orbeliani, Τιφλίδα

Ἐπιμέλεια - Διορθώσεις δοκιμίων:

Ματθαῖος Ματθαίου, Φιλολόγος

ISSN: 2301-2536

Οἱ συνεργάτες καὶ ἀρθρογράφοι ἔχουν τὴν ἀπόλυτη εὐθύνη τῶν ἀπόψεων καὶ θέσεων ποὺ ἐκφράζουν.

ἅγιος
ΣΠΥΡΙΔΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ

ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΤΡΙΜΥΘΟΥΝΤΟΣ

ΕΤΟΣ Ι' | ΤΕΥΧΟΣ Β'
(ΜΑΪΟΣ – ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2022)

Ἄντι Προλόγου

Τὸ παρὸν τεύχος τοῦ περιοδικοῦ Ἅγιος Σπυρίδων δημοσιεύει ἕξι κείμενα ποικίλης θεματικῆς. Τὰ πρῶτα τέσσερα ἀφοροῦν σὲ ἄρθρα. Στὸ πρῶτο ἄρθρο ἡ καθηγήτρια Εἰρήνη Ἀρτέμη ὀμιλεῖ γιὰ τὶς διαστάσεις καὶ τὴν ἀξία τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς. Ἀκολούθως ὁ ἀναπληρωτῆς καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ ΑΠΘ πρωτ. Βασίλειος Γεωργόπουλος σχολιάζει τὴ νεοσχολαστικὴ ἐκδοχὴ τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας· στὸ παρὸν ὄγδοο μέρος τοῦ ἄρθρου του ἀναφέρεται στὸ μυστήριό τοῦ Εὐχελαίου. Ἀμέσως μετὰ ὁ ἀρχιμ. Χερουβεῖμ Βελέτζας παραθέτει τὴν ἐκκλησιαστικὴ θεώρηση στὸ θέμα φύλο καὶ ταυτότητα, ἐνῶ στὸ τέταρτο ἄρθρο ἡ Μαρία – Αἰκατερίνη Δημητροπούλου διαπραγματεύεται τὸ θέμα τῶν ἱερῶν κανόνων. Τὸ τεύχος συμπληρώνουν δύο ὀμιλίες τοῦ Μητροπολίτου Τριφυθούντος Βαρνάβα, οἱ ὁποῖες ἐκφωνήθηκαν μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς χειροτονίας εἰς διάκονο τοῦ Ἰωάννου Λουκά καὶ εἰς πρεσβύτερο τοῦ π. Δημητρίου Δημαρᾶ.

Ὁ ἐπιμελητῆς

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἀντὶ Προλόγου	3
Εἰρήνης Ἀρτέμη, Ἡ ὀρθόδοξη χριστιανικὴ ἠθικὴ καταλυτικὸς παράγοντας γιὰ τὸν σύγχρονο κόσμον	5
Ἀρχιμ. Χερουβεῖμ Βελέτζα, Φύλον καὶ ταυτότητα. Μιὰ ἐκκλησιαστικὴ θεώρηση.....	24
Πρωτ. Βασίλειου Ἀ. Γεωργόπουλου, Ἡ περὶ τῶν μυστηρίων δογματικὴ διδασκαλία τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας [Τὸ μυστήριον τοῦ Εὐχελαίου] (ἡ' μέρος)	47
Μαρίας – Αἰκατερίνης Δημητροπούλου, Τὸ κῦρος καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἱερῶν κανόνων.....	53
Μητρ. Τριμυθοῦντος Βαρνάβα, Ὅμιλιες σὲ χειροτονίες	65

Ἡ ὀρθόδοξη χριστιανικὴ ἠθικὴ καταλυτικὸς παράγοντας γιὰ τὸν σύγχρονο κόσμον*

Εἰρήνης Ἀρτέμη

Ἀναπληρώτριας Καθηγήτριας στὸ ΕΑΠ /
Καθηγήτριας στὸ Ἰσραηλινὸ Ἰνστιτοῦτο Βιβλικῶν Σπουδῶν
τοῦ Ἑβραϊκοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἱερουσαλήμ

Περίληψη

Σήμερα ζοῦμε σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ τονίζεται ὅτι ὁ ἄνθρωπος χρειάζεται νὰ ἔχει ἠθος καὶ ἠθικὴ προκειμένου νὰ μπορέσει νὰ συμβάλει στὴ διαμόρφωση ἑνὸς καλύτερου καὶ δικαιότερου κόσμου¹. Πολλοὶ εἶναι αὐτοὶ ποὺ προβάλλουν διάφορους ἠθικοὺς κανόνες γιὰ τὸν τρόπο ζωῆς ποὺ πρέπει νὰ ἀκολουθοῦν οἱ ἄνθρωποι. Σήμερα πολλοὶ ἄνθρωποι ποὺ δηλώνουν Χριστιανοὶ υἱοθετοῦν μιὰ ἠθικὴ ἀνατολικῶν Χριστιανῶν ἢ μιὰ προτεσταντικὴ ἠθικιστικὴ συμπεριφορὰ² ποὺ διαφέρει παρασάγγας ἀπὸ τὸ ἀληθινὸ περιεχόμενο τῆς ὀρθόδοξης χριστιανικῆς ἠθικῆς. Μὲ τὴν ἐργασία αὐτὴ θὰ προσπαθήσουμε νὰ παρουσιά-

---

* Ἡ πρώτη δημοσίευση τοῦ ἄρθρου ἔγινε στὸ Волинський Благовісник 9 (2021), σσ. 261-273. Ἐδῶ ἀναδημοσιεύεται ἐπαυξημένο καὶ βελτιωμένο.

1. Γ. Φλωρόφσκυ, *Χριστιανισμὸς καὶ Πολιτισμὸς*, ἐκδ. Πουρναρᾶ, Θεσσαλονίκη 2000, σ. 12.

2. Χρ. Γιανναρᾶ, *Τὸ πρόσωπο καὶ ὁ Ἔρως*, ἐκδ. Παπαζήσης, Ἀθήνα 1976, σσ. 240-352.

σουμε τὸ πραγματικὸ περιεχόμενον τῆς ὀρθόδοξης χριστιανικῆς ἠθικῆς καὶ τὴν ἀντιδιαστολὴ τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ μετὴν ἠθικῆς ἢ τὸ ἦθος ποὺ πρεσβεύει ὁ κόσμος σήμερον.

Λέξεις Κλειδιά: Χριστιανικὴ ἠθικὴ, ἠθικισμός, ὀρθόδοξη θεολογία, κοσμικὸ ἦθος, ἐκκλησιαστικὸ ἦθος

Εἰσαγωγή

Ἡ ἔργασία αὐτὴ ἔχει ὡς σκοπὸ τὴν ἀνάλυση τοῦ χριστιανικοῦ ἦθους καὶ τῆς ἀντίστοιχης χριστιανικῆς ἠθικῆς σὲ σχέση μετὸ κοσμικὸ ἦθος ἢ τὴν ἠθικὴ τῶν σύγχρονων κοινωνιῶν. Στὴν ὀρθόδοξη θεολογία ὑπάρχει σαφῶς μιὰ σύνδεση τῆς Ἁγίας Τριάδας, τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὴν ἀρχικὴ δωρεὰ τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὴ στιγμή τῆς βάπτισής μας μετὴ τὴ δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος σὲ ἐμᾶς ἀλλὰ καὶ τὰ χαρίσματα ποὺ ὁ Τριαδικὸς Θεὸς καὶ ὁ Χριστὸς ποὺ μᾶς δωρίζει. Οἱ ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ ὡς μιμητὲς τοῦ Χριστοῦ, στόχος μας εἶναι νὰ ἀποκτήσουμε τὴν αἰώνια σωτηρία στὴ μέλλουσα ζωὴ. Φυσικὰ δὲν μπορούμε νὰ μὴν κάνουμε ἀναφορὰ στὸν ἐκκλησιαστικὸ καὶ λατρευτικὸ χαρακτήρα τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς. Μόνο μέσα ἀπὸ αὐτὰ τὰ δύο, ὁ πιστὸς μπορεῖ νὰ ἔχει κάποια χριστιανικὴ ἠθικὴ. Ἄλλωστε πρέπει νὰ ἐπισημάνουμε ὅτι Ὀρθοδοξία σημαίνει παράλληλα ὀρθὸ δόγμα καὶ ὄχι παραχάραξη αὐτοῦ. Διότι ἡ τελευταία ἀπομακρύνει καὶ ἀπὸ ὀρθὸ χριστιανικὸ ἦθος ἄρα καὶ τὴν χριστιανικὴ ἠθικὴ.

Σημαντικὴ ὑπογράμμιση ὀφείλει νὰ γίνῃ στὴ διαφορὰ ποὺ ὑπάρχει μετὰξὺ χριστιανικοῦ ὀρθόδοξου ἦθους καὶ κοσμικοῦ. Τὸ χριστιανικὸ ἦθος βασιζέται στὴν ἀγάπη καὶ στὴ συγχώρεση. Ἀντίθετα τὸ κοσμικὸ ἦθος εἶναι ἡ ἐφαρμογὴ κάποιων κανόνων, πλαισίων κανόνων ποὺ ἔχουν θεσπιστεῖ καὶ ἡ

παράβασή τους τιμωρεῖται καὶ ἀπὸ τὸν νόμο. Σήμερα ποὺ τὰ πάντα στὸ κοσμικὸ περιβάλλον χαρακτηρίζονται ἀπὸ μιὰ ρευστότητα τὸ χριστιανικὸ ἦθος μπορεῖ νὰ δώσει λύση στὰ διάφορα κοινωνικὰ προβλήματα ἀλλὰ καὶ στὴν προστασία τοῦ περιβάλλοντος.

1. Χριστοκεντρικός, πνευματολογικὸς καὶ τριαδολογικὸς χαρακτήρας τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς

Ἀρχικὰ θὰ πρέπει νὰ ὑπογραμμιστεῖ ὅτι ἡ Ἁγία Γραφή καὶ ἡ ἱερὰ Παράδοση θεωροῦνται ὡς οἱ πηγές τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς. Στὴν πατερικὴ γραμματεία κυριαρχεῖ ἡ ἀπουσία κάποιου συστήματος ἠθικῆς. Ἀντιθέτως, στὴν ἠθικὴ διδασκαλία τῆς Δύσης, ὅπου ἐπικρατεῖ ἡ διάσπαση μεταξὺ ἠθικῆς καὶ θεολογίας, ἀναπτύσσονται συστήματα ἠθικῆς, ὅπως ἡ φιλοσοφικὴ ἠθικὴ, ἡ μορφολογικὴ ἠθικὴ, ἡ ἀξιολογικὴ ἠθικὴ, ἡ ὠφελιμιστικὴ ἠθικὴ, ἡ ἠθικὴ τῶν νεοθετικιστῶν καὶ ἡ ἠθικὴ τῆς εὐθύνης³.

Ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ, λοιπόν, ποὺ ὀφείλει νὰ ὑπάρχει στὸν ἐν Χριστῷ καινὸ ἄνθρωπο πρέπει νὰ ἐναρμονίζεται σύμφωνα μὲ τὴν Ἁγία Γραφή καὶ τὴν ἱερὰ Παράδοση. Γενικότερα ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ ἔχει ὡς κέντρο τῆς τὸν Χριστό. Ἀλλὰ καὶ θὰ μπορούσε νὰ εἰπωθεῖ ὅτι γενικότερα ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ ἔχει τριαδολογικὸ, πνευματολογικὸ καὶ ἐκκλησιολογικὸ χαρακτήρα.

Ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ ἐκφράζει ἕναν ἄρρηκτο σύνδεσμο μεταξὺ τῆς ἠθικῆς τοῦ πιστοῦ καὶ τοῦ προσώπου τοῦ Κυρί-

---

3. Μ. Κ. Καραμπελιά, *Χριστιανικὴ Ἠθικὴ*, Ἀνώτατη Ἐκκλησιαστικὴ Ἀκαδημία Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονικὴ χ.χ., σ. 4.

ου. Ὁ Χριστὸς ἀποτελεῖ τὸ πρότυπο ἠθικῆς τοῦ κάθε πιστοῦ καὶ ὅποιος ζεῖ ἐν Χριστῷ πετυχαίνει τὸ «καθ' ὁμοίωσιν». Κατὰ συνέπεια γίνεται λόγος γιὰ τὴν ἀνάδειξη τοῦ χριστοκεντρικοῦ χαρακτήρα τῆς ἠθικῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὁ Θεάνθρωπος Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἀποτελεῖ τὸ αἰώνιο πρότυπο πρὸς μίμηση τοῦ κάθε Χριστιανοῦ. Ὁ Χριστὸς, ὁ ἐνανθρωπήσας Λόγος θεωρεῖται τὸ ἀσφαλὲς πρότυπο ἠθικῆς γιὰ ἕναν Χριστιανό. Ἄλλωστε καὶ ὁ ἴδιος κάλεσε τοὺς μαθητὲς του καὶ κατὰ συνέπεια τοὺς Χριστιανούς νὰ τὸν ἀκολουθήσουν⁴. Ἐπειτα σὲ ὁλόκληρη τὴν Καινὴ Διαθήκη προβάλλεται ὁ Χριστὸς ὡς πρότυπο μίμησης. Ἐτσι ὁ ἀπόστολος Παῦλος προτρέπει τοὺς Χριστιανούς νὰ ἀκολουθοῦν τὸν ἀρχηγὸ καὶ τελειωτὴ τῆς πίστεως καὶ τῆς ζωῆς Ἰησοῦ Χριστοῦ (Ἐβρ. 12, 2). Στὴν Πρὸς Ἐφεσίους τονίζει «γίνεσθε μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητά, καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς» (Ἐφ. 5, 1). Παράλληλα στὴν Α' πρὸς Κορινθίους προτρέπει τοὺς Κορινθίους ἀλλὰ καὶ ὅλους τοὺς Χριστιανούς: «μιμηταὶ μου γίνεσθε, καθὼς καγὼ Χριστοῦ» (Α' Κορ. 11, 1).

Τὸ ἴδιο ὑποστηρίζεται καὶ ἀπὸ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Συγκεκριμένα ὁ Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος σημειώνει: «ἐπιτρέψατέ μοι μιμητὴν εἶναι πάθους Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ μου. εἴ τις αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ ἔχει, νοησάτω, ὃ θέλω, καὶ συμπαθεῖτω μοι, εἰδὼς τὰ συνέχοντά με. Ὁ ἄρχων τοῦ αἰῶνος τούτου διαρπάσαι με βούλεται καὶ τὴν εἰς τὸν Θεόν μου γνώμην διαφθεῖραι. μηδεὶς οὖν τῶν παρόντων ὑμῶν βοηθεῖτω αὐτῷ· μάλλον ἐμοὶ γένεσθε, τουτέστι τοῦ Θεοῦ»⁵. Ἐνῶ ὁ

4. Γ. Πατρῶνον, *Θεολογία καὶ ὀρθόδοξο βίωμα*, ἐκδ. Δόμος, Ἀθήνα 1994, σσ. 34-37.

5. Ἰγνατίου Ἀντιοχείας, *Πρὸς Ρωμαίους*, 6.3.

Βασίλειος Καισαρείας συμπληρώνει: «Πᾶσα πράξις, ἀγαπητέ, καὶ πᾶς λόγος τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κανὼν ἐστὶν εὐσεβείας τε καὶ ἀρετῆς. Διὰ τοι τοῦτο καὶ ἐνηθρώπησεν, ὡς ἐν εἰκόνι διαγράφων ἡμῖν εὐσέβειάν τε καὶ ἀρετήν, ἵνα κατὰ δύναμιν ἕκαστος καὶ ἐκάστη ὀρῶντες ζηλώσωμεν τὸ ἀρχέτυπον. Διὰ γὰρ τοῦτο φορεῖ τὸ ἡμέτερον σῶμα, ἵνα καὶ ἡμεῖς αὐτοῦ τὴν πολιτείαν, ὡς οἶόν τε, μιμησώμεθα»⁶. Ἄλλωστε τὸ ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι τὸ ἀσφαλὲς πρότυπο ἠθικῆς ἐπιχειρηματολογεῖται ἀπὸ τοὺς Πατέρες, γιατί εἶναι Θεὸς καὶ ὅσο ἦταν στὴ Γῆ τὸ κήρυγμά του ἦταν ἀπλὸ καὶ κατανοητὸ γεμάτο ἀγάπη γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ σκοπὸ τῆ σωτηρία του. Κατὰ συνέπεια ὁ Χριστὸς ἀποτελεῖ καὶ τὸ ἀλάνθαστο ἀλλὰ καὶ τὸ μόνον ἀληθινὸ καὶ διαχρονικὸ πρότυπο ἠθικῆς.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν χριστοκεντρικὸ χαρακτήρα τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς ὑπάρχει καὶ ὁ πνευματολογικὸς, γιατί ὁ πιστὸς στὴ βάπτισή του ἔλαβε τὴ δωρεὰ τῶν χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἡ ζωὴ του καθοδηγεῖται ἀπὸ αὐτό. Στὴν Ἐκκλησία ὁμιλοῦμε πάντα γιὰ ἦθος, ἐνῶ στὴ φιλοσοφία, στίς θρησκείες καὶ στίς αἱρέσεις γίνεται λόγος γιὰ συστήματα ἠθικῆς. Τὸ ἦθος εἶναι ὁ τρόπος ζωῆς ὡς συνέπεια μιᾶς ἐσωτερικῆς καταστάσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία δημιουργεῖται ἀπὸ τὴ συγκεκριμένη χριστιανικὴ πίστη. Γιὰ τὴν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία ἡ πίστη αὐτὴ δὲν εἶναι ἡ ἀνθρώπινη ἀντίληψη τῶν μελῶν της, ἀλλὰ αὐτὴ ποὺ ἀποκαλύφθηκε ἀπὸ τὸν θεάνθρωπο Ἰησοῦ Χριστό, «ἡ ἅπαξ τοῖς ἁγίοις παραδοθεῖσα πίστις» (Ἰούδα 3, 4).

Ἐπειτα ὑπάρχει ὁ τριαδολογικὸς χαρακτήρας τῆς ἠθικῆς τοῦ Χριστιανοῦ, ἀφοῦ ὁ Χριστὸς ὡς Θεὸς εἶναι ἐνωμένος ἀχωρίστως, ἀδιαιρέτως μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ἄλ-

---

6. Βασιλείου Καισαρείας, Ἀσκητικαὶ Διατάξεις, 1, PG 31, 1325AB.

λωστε τὸ Τριαδικὸ δόγμα παρουσιάζει τὴ χριστιανικὴ ἀγάπη στὴν ἀπόλυτη μορφή της. Ὁ Τριαδικὸς Θεὸς εἶναι ἀγάπη. Τὸ δόγμα γιὰ τὸν Τριαδικὸ Θεὸ εἶναι τὸ κήρυγμα τῆς θείας ἀγάπης.

Κατὰ συνέπεια ἡ ζωὴ τοῦ κάθε Χριστιανοῦ ὀφείλει νὰ χαρακτηρίζεται ἀπὸ μιὰ ἠθικὴ ποὺ ἔχει τὶς βάσεις της στὴ Χριστολογία, στὴν Τριαδολογία καὶ στὴν Πνευματολογία. Τότε μόνο ἡ ἠθικὴ θὰ ἔχει οὐσιαστικὸ περιεχόμενο καὶ δὲν θὰ εἶναι κάποιοι κανόνες ποὺ ὀδηγοῦν σὲ μιὰ ἠθικιστικὴ ζωὴ⁷.

2. Σωτηριολογικὸς καὶ ἐσχατολογικὸς χαρακτήρας τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς

Ἡ ἴδια ἡ ζωὴ τοῦ πιστοῦ ἐν Χριστῷ τὸν βοηθᾷ νὰ ἐνσωματωθεῖ μὲ τὸ σῶμα τοῦ Θεανθρώπου, τὴν Ἐκκλησία. Ἔχει δὲ χαρακτήρα σωτηριολογικό. Ἡ σωτηρία δὲν ἀφορᾷ μόνο τὸ παρὸν ἀλλὰ κυρίως ἔχει μελλοντικὴ διάσταση, ἄρα ἐσχατολογικὸ χαρακτήρα. Ὁ πιστὸς προσπαθεῖ νὰ κερδίσει τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ποὺ εἶναι στὰ ἔσχατα ἀλλὰ μπορεῖ νὰ βιώνει τὰ ἀγαθὰ τῆς βασιλείας ἀπὸ τὴν παροῦσα ἤδη ζωὴ⁸.

Ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ στηρίζεται στὴ χριστιανικὴ ὀντολογία γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ἡ ὁποία εἶναι διαφορετικὴ ἐπειδὴ εἶναι ἐσχατολογικὴ: γιὰ παράδειγμα, γιὰ κάποιον ποὺ διαπράττει φόνο, αὐτὸ ποὺ καθορίζει τὸ «εἶναι» του εἶναι τὸ μέλλον, καὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἂν τελικὰ μετανοήσει καὶ συγχωρεθεῖ δὲν

7. Γ. Πατρώνου, *Θεολογία καὶ ὀρθόδοξο βίωμα*, σ. 45 κ.ἑξ.

8. «Ἡ ἔννοια τῆς «Ὄντολογίας» στὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία», http://oodegr.co/oode/dogma/ennoies/ontologia_1.htm (Ἡμ. ἀνάκτησης 1 Μαΐου 2016)

εἶναι φονιάς ἀλλὰ ἅγιος. Ἄρα, καὶ στὴ δική μας καθημερινότητα, ἡ κρίση μας γιὰ τὸν ἄνθρωπο ὀφείλει νὰ εἶναι ἐσχατολογικὴ ἀφοῦ ὅλοι εἶναι ἐν δυνάμει ἅγιοι⁹.

Καὶ ἡ χριστιανικὴ ὄντολογία γιὰ τὴ φύση εἶναι διαφορετικὴ, ἀφοῦ τὰ πάντα ἐγίναν «λίαν καλῶς» ἀπὸ τὸν Θεό, πρέπει νὰ τὰ σεβόμαστε ὡς δημιουργήματά του καὶ βεβαίως ἐσχατολογικὰ σκεπτόμενοι, ἀκόμα καὶ ἡ φύση στενάζει καὶ θέλει νὰ ἐλευθερωθεῖ καὶ νὰ ἀνακαινιστεῖ ὅπως λέει ὁ Παῦλος¹⁰.

Ἡ φράση «Ἡθικὴ διάσταση τῆς σωτηρίας» σημαίνει νὰ θεωροῦμε ὅτι ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου ἐπηρεάζει ὄχι μόνον ἐπιφανειακά, ὄχι μόνον στὰ λόγια ἢ στὰ συναισθήματα τὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ τὸν ἀλλάζει ὡς ὑπαρξή. Γιὰ παράδειγμα, αὐτὸς ποῦ ἔχει ἀμαρτήσῃ καὶ βαπτίζεται ἐνήλικος, δὲν παραμένει μὲ τὸ στίγμα τῆς ἀμαρτίας καὶ ἀπλὰ μὲ τὸ βάπτισμα «τοῦ γίνεται ἡ χάρις νὰ τὸν δεχτοῦμε», ἀλλὰ καθαρίζεται ἀπὸ τὴν ἀμαρτία μὲ ἔννοια ὄντολογικὴ, δηλαδὴ ἀπαλλάσσεται πλήρως ἡ ἴδια ἡ ὑπαρξή του ἀπὸ τὴν ἀμαρτία ἢ ὅποια καὶ ἐξαλείφεται, δὲν γλιτώνει ἀπλὰ ἀπὸ τὶς συνέπειες τῆς ἀμαρτίας. Γι' αὐτὸ οἱ Πατέρες μιλοῦν γιὰ ἀναγέννηση διὰ τοῦ βαπτίσματος: εἶναι, λένε, σὰν μὲ τρόπο μυστικὸ νὰ ἀναχωνεύονται τὰ ὑλικά ἀπὸ τὰ ὅποια ἀποτελεῖται ὁ ἄνθρωπος καὶ νὰ γεννιέται ξανὰ καθαρὸς σὰν νὰ ἔχει μόλις γεννηθεῖ. Λέει π.χ. ὁ Γρηγόριος Νύσσης ὅτι μὲ τὸ βάπτισμα γίνεται «ἄλλη γέννησις ... αὐτῆς τῆς φύσεως ἡμῶν μεταστοιχείωσις». Ἄρα ἀλλάζει ἡ ἴδια ἡ ὑπόστασις τοῦ ἀνθρώπου, ἄρα τὸ βάπτισμα κατανοεῖται ὄντολογικά¹¹.

---

9. Ἰω. Ζηζιούλα, «Ὄντολογία καὶ Ἡθικὴ», <http://www.ideotopos.gr/postsB7.html> (Ἡμ. ἀνάκτησης 1 Μαΐου 2016)

10. Ὅπ.π.

11. «Ἡ ἔννοια τῆς «Ὄντολογίας» στὴν Ὄρθόδοξη Ἐκκλησία», <http://>

Ἡ σωτηρία κατὰ τὴν ὀρθοδοξία ἔχει ὄντολογικὴ διάσταση – ἔχει νὰ κάνει μὲ τὸν τρόπο ὑπαρξης τῶν ὄντων καὶ ὄχι ἀπλὰ μὲ τὸ δίπολο ἀνταμοιβή / τιμωρία. Ὁ ἅγιος δὲν εἶναι ἀπλὰ ἠθικὴ κατηγορία, ἀλλὰ εἶναι ὄντολογικὴ κατηγορία – εἶναι ἕνας μεταμορφωμένος ἄνθρωπος, δηλαδή ἡ ἀγιότητα ἔχει σχέση μὲ τὸ τί εἶδους ὄν εἶναι, τί εἶδους ὄν γίνεται μὲ τὴ θεία χάρη (ὄντολογικὴ διάσταση)¹².

3. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς καὶ λατρευτικὸς χαρακτήρας τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς

Ἡ ἠθικὴ αὐτὴ τοῦ πιστοῦ Χριστιανοῦ ἐπιτυγχάνεται μόνο μέσα στὴν Ἐκκλησία. Μέσα ἀπὸ τὴ θεία Λειτουργία καὶ τὴ θεία Εὐχαριστία ἐνώνεται μὲ τὸν Θεὸ καὶ ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ δοξολογεῖ τὸν Θεό. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει τὴν αὐτοσυνειδησία ὅτι εἶναι ἡ Μία, Ἁγία Καθολικὴ καὶ Ἀποστολική. Τὸ ἦθος τῆς εἶναι πάντοτε καὶ ἀναλλοιώτως τὸ εὐαγγελικὸ ἦθος. Οἱ ἁμαρτίες τῶν μελῶν τῆς δὲν προσβάλλουν οὔτε τὴ μοναδικότητά τῆς, οὔτε τὴν ἀγιότητά τῆς, ἐπειδὴ αὐτὲς οἱ ιδιότητες ἀπορρέουν ἀπὸ τὴ μοναδικότητα καὶ τὴν ἀγιότητα τῆς αἰώνιας κεφαλῆς τῆς, τὸν Ἰησοῦ Χριστό.

Ὁ π. Πάμφιλος Γιαπιτζάκης, σημειώνει ὅτι: «Τὸ εὐχαριστιακὸ ἢ λειτουργικὸ ἦθος ἐκφράζεται κυρίως μέσα στὴ θεία Εὐχαριστία. Μέσα στὴν εὐχαριστιακὴ σύναξη ἐκφράζονται οἱ σχέσεις ἀγάπης καὶ ἐλευθερίας μεταξὺ τῶν προσώπων ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ.

oodegr.co/oode/dogma/ennoies/ontologia_1.htm (Ἡμ. ἀνάκτησης 1 Μαΐου 2016). Ν. Ματσούκα, *Δογματικὴ καὶ Συμβολικὴ Θεολογία*, τόμ. Β', ἐκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1985, σσ. 89-91.

12. Ὅπ.π.

Ὅταν προσερχόμαστε στὴ θεία Λειτουργία, μεταφέρουμε ὅλη τὴν τραυματισμένη ὑπαρξή μας, τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα μας, τὶς σκέψεις μας καὶ τὶς πράξεις μας, τὶς ἐλάχιστες καλοσύνες μας καὶ τὶς ἄπειρες ἁμαρτίες μας, τὶς ἀποτυχημένες προσπάθειές μας καὶ τὶς ἀνεκπλήρωτες ὑποσχέσεις μας. Ὅλη τὴν προσωπικὴ ζωὴ μας, τὰ πάντα μαζί μὲ τὰ δῶρα τῆς συμπάσχουσας κτίσης, τὰ προσκομίζουμε στὴ σύναξη τῆς εὐχαριστιακῆς Κοινότητας, τὰ προσφέρουμε μὲ υἱικὴ διάθεση στὸν Πατέρα καὶ ζητᾶμε νὰ μᾶς εὐλογήσει. Καὶ ἡ εὐλογία τοῦ Πατέρα εἶναι ἡ μέσα ἀπὸ τὴν Εὐχαριστία μεταμόρφωση τῶν παιδιῶν του σὲ μέλη τοῦ Ἁγίου Σώματος τοῦ Υἱοῦ του, σὲ μέλη τῆς ἁγίας του οἰκογένειας. Μέσα στὴν Εὐχαριστία ἡ ὁποία εἶναι κοινωνία ἀγάπης τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ μεταμορφωνόμαστε καὶ εἰσερχόμαστε στὴν κοινωνία ἀγάπης τῆς Ἁγίας Τριάδας. Πιὸ συνοπτικὰ αὐτὸ λέγεται ἐνχρίστωση καὶ ἐντριαδωση τοῦ ἀνθρώπου»¹³.

4. Ἡ Ὄρθοδοξία καὶ ἡ ὀρθοπραξία ὡς βάση τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς

Σημαντικὴ προϋπόθεση γιὰ τὴ χριστιανικὴ ἠθικὴ εἶναι ἡ ὀρθότητα τῆς πίστεως τοῦ Χριστιανοῦ. Κάθε παρέκκλιση ἀπὸ τὴν Ὄρθοδοξία ὀδηγεῖ σὲ ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴν ὀρθὴ πράξη. Πρέπει λοιπὸν ἡ ὀρθὴ πίστη νὰ συμβαδίζει μὲ τὰ ἔργα πίστεως καὶ τὸ ἀντίθετο. Ἡ πατερικὴ διδασκαλία τεκμηριώνει τὴ σχέση Ὄρθοδοξίας καὶ ὀρθοπραξίας. Εἰδικὰ τόσο ἡ Ὄρθοδοξία

---

13. Π. Γιαπιτζάκη, «Τὸ ὀρθόδοξο ἦθος – Εὐχαριστιακὸ καὶ ἀσκητικὸ ἦθος», Ὅσιος Νίκων ὁ Μετανοεῖτε, τχ. 155, Ἱερὰ Μητρόπολη Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης, <http://www.immspartis.gr/index2.html>. (Ἡμ. ἀνάκτησης 25 Ἀπριλίου 2016). Πρβλ. Ἰω. Ζηζιούλα, Ἡ κτίσις ὡς Εὐχαριστία, Θεολογικὴ προσέγγιση στὸ πρόβλημα τῆς Οἰκολογίας, ἐκδ. Ἀκριτάς, Ἀθήνα 1992, σσ. 101-112.

ὅσο και ἡ ὀρθοπραξία δὲν μποροῦν νὰ ἐννοηθοῦν ἀποκομμένες ἀπὸ τὴ θεία Χάρη¹⁴.

Ἡ Ὀρθοδοξία δὲν μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὡς ἰδεολογία, οὔτε νὰ νοηθεῖ ὡς ἀφηρημένη ἰδέα, ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία. Ὀρθοδοξία εἶναι συντομογραφία πὸν σημαίνει τὴν ὀρθὴ πίστη, τὴν ὀρθὴ πράξη, τὸν ὀρθὸ τρόπο ζωῆς. Εἶναι ὁ τρόπος ζωῆς τοῦ πιστοῦ ὀρθόδοξου Χριστιανοῦ. Τοῦ Χριστιανοῦ πὸν εἶναι πιστὸς μαθητῆς καὶ μιμητῆς τοῦ Χριστοῦ¹⁵.

Συγκεκριμένα, τὴν Κυριακὴ τῆς Ὀρθοδοξίας, τὴν Α΄ Κυριακὴ τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, κατὰ τὴν ὁποία ἡ Ἐκκλησία μας ἐορτάζει τὴν ἀναστήλωση τῶν ἱερῶν καὶ σεπτῶν εἰκότων, τίθεται τὸ θέμα τῆς ὀρθῆς πίστες καὶ τῆς ὀρθῆς πράξης: «Ἡμέρα χαρμόσυνος, καὶ εὐφροσύνης ἀνάπλευς, πεφανέρωται σήμερον, φαιδρότης δογμάτων γάρ, τῶν ἀληθεστάτων, ἀστράπτει καὶ λάμπει, ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, κεκοσμημένη ἀναστηλώσεσιν». Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Ὀρθοδοξία εἶναι συνυφασμένη μὲ τὴν ὀρθοπραξία. Τὴ σημασία τῆς ὀρθῆς πίστες ὡς τὸ ἀπαραίτητο καὶ βασικὸ χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν πιστῶν τονίζει ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς στὴ σημερινὴ Εὐαγγελικὴ περικοπὴ, πὸν ἐπαινεῖ τὴν πίστη τοῦ Ναθαναήλ.

Ἔτσι κάθε Χριστιανὸς μετέχει τῆς σωτηρίας καὶ ἔχει τὴν πραγματικὴ ἠθικὴ ἐφόσον κατέχεται ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν πίστη τῆς Ἐκκλησίας, διότι Ὀρθοδοξία ἄνευ ἔργων εἶναι νεκρὴ¹⁶.

14. Ν. Μητσοπούλου, *Θέματα Ὀρθόδοξου Ἠθικῆς Θεολογίας Α΄*. Πανεπιστημιακὲς Παραδόσεις Χριστιανικῆς Ἠθικῆς, Ἀθήνα 1992, σ. 46.

15. Ὅπ.π.

16. Ὅπ.π.

5. Διαφορὰ χριστιανικοῦ ἠθους καὶ κοσμικοῦ

Ἐκεῖνο τὸ χαρακτηριστικὸ ποὺ κάνει τὸ χριστιανικὸ ἠθος νὰ διαφέρει ἀπὸ ὅποιοδήποτε ἄλλο ἠθος εἶναι ἡ στενὴ σύνδεσή του καὶ ἡ ἐξάρτησή του ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ καὶ μέσῳ αὐτοῦ διὰ τῆς Ἁγίας Τριάδας. Δὲν ἀποτελεῖ ἀπλὴ ἐφαρμογὴ κανόνων ἀλλὰ εἶναι ἕνας τρόπος ζωῆς ἐν Χριστῷ, μὲ βάση τὴν πίστη στὸν Χριστὸ καὶ ἐν θεῖα Χάριτι. Ἔτσι δὲν ὑπάρχουν ἠθικὲς κατευθύνσεις ἀπὸ τὴ θεῖα ὑπερφυσικὴ ἀποκάλυψη¹⁷.

Παράλληλα μὲ τὴν πρόοδο τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆ δημιουργία διαφόρων συνθηκῶν καλεῖται ὁ πιστὸς νὰ ἀντιμετωπίσει κάποια προβλήματα μὲ τὸν ἠθικὸ τρόπο ὅχι ὁμῶς τῶν ὑποκειμενικῶν πιστεύω του ἀλλὰ μὲ βάση τὴν κοινὴ λύση ποὺ ἀκολουθεῖ ἡ στρατευομένη Ἐκκλησία, χωρὶς νὰ σημαίνει ἐπ' οὐδενὶ παραθεώρηση τῆς διδασκαλίας τοῦ Εὐαγγελίου, τῆς ἱερᾶς Παράδοσης καὶ τῆς διδασκαλίας τῶν Πατέρων¹⁸.

Ἀντίθετα τὸ κοσμικὸ ἠθος εἶναι κανόνες ποὺ ἔχουν θεσπίσει οἱ διάφορες κοινωνίες, οἱ διάφορες κοινωνικὲς τάξεις γιὰ νὰ δικαιολογήσουν τὸν τρόπο ποὺ ζοῦν ἢ νὰ ἐπιβάλλουν κάποιους νόμους στὴν κοινωνία. Γενικότερα ἡ κοσμικὴ ἠθικὴ εἶναι ἕνα σύνολο κανόνων μιᾶς κοινωνίας, ἕνας κώδικας ἀξιών ποὺ μελετᾶ καὶ ἐνδεχομένως καθορίζει τὴ συμπεριφορὰ τῶν μελῶν τῆς κοινωνίας αὐτῆς μὲ κριτήριον τί εἶναι ἀποδεκτὸ καὶ τί ὄχι. Σὲ μιὰ ἀπλούστερη προσέγγιση: τί εἶναι «καλὸ» καὶ τί «κακό». Εἶναι γνωστὸ ὅτι σὲ «ζητήματα ἠθικῆς» δὲν ὑπάρχει ὁμοφωνία. Διαφορετικὲς ἀπόψεις μποροῦν νὰ διατυπωθοῦν καὶ ἀντίστοιχα νὰ τεκμηριωθοῦν. Οἱ ἠθικὲς ἀξίες ἐνδέχεται νὰ μεταβάλλο-

---

17. Ὅπ.π., σ. 49.

18. Ὅπ.π.

νται στήν πορεία τοῦ χρόνου. Συχνά ἀποτελοῦν αὐτὸ πού λέμε «ἄγραφο νόμο».

Στὴ χριστιανικὴ ἠθικὴ ὑπάρχει διαχρονικότητα. Ὁ καθηγητῆς Φ. Ἰωαννίδης σημειώνει ὅτι:

«Στὴν ἀνάπτυξη τῆς ὀρθόδοξης ἐκκλησιαστικῆς παράδοσης ἀπομονώνεται κάθε διαρχία μὲ τὴν ἰσορροπημένη βίωση τοῦ δόγματος καὶ τοῦ ἥθους. Ἡ πίστη στὴ μεταμόρφωση τοῦ σύμπαντος κόσμου ἐν Χριστῷ καταργεῖ κάθε διπολικότητα δι-ἀκρισης τοῦ ἱεροῦ πρὸς τὸ κοσμικόν, σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν ἐκλογικευμένη καὶ κοσμικὴ ἀντίληψη τῶν πραγμάτων ἀπὸ τὸ δυτικὸ Χριστιανό.

Ἡ ὀρθόδοξη θεώρηση γιὰ τὴ ζωὴ εἶναι ἐνιαία καὶ ὄχι διασπασμένη. Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ λόγος πού στήν ὀρθόδοξὴ Ἀνατολὴ δὲν παρουσιάζονται αὐτονομήσεις στὸν ἀνησυχητικὸ βαθμὸ τῆς διάσπασης. Ὅπου ὅμως αὐτὲς ἐκδηλώνονται, ἢ εἶναι καθ' ἐπίδραση ξένων προτύπων ζωῆς, ἢ πρόκειται γιὰ ἠθελημένη ἀπόκλιση ἀπὸ τὴν ἐνότητα πού προσφέρει τὸ ὀρθόδοξο πρότυπο. Κάθε πιστός, πού ἀκολουθεῖ στήν ἀκρίβειά του τὸ δόγμα καὶ βιώνει τὸ ἀσκητικὸ ἥθος, ἀγωνίζεται γιὰ νὰ κρατήσει ἀδιάσπαστὴ τὴν κοινωνία καὶ ἀδιαίρετο τὸ ἐκκλησιαστικὸ σῶμα»¹⁹.

Ἐπομένως, ὅπως εἶναι φανερό ἀπὸ τὰ παραπάνω, τὸ κοσμικὸ ἥθος πηγάζει ἀπὸ κάποιους κανόνες πού ἔχει διαμορφώσει ἢ ἐκάστοτε κοινωνία, πολλές φορές ἔχουν πεπερασμένο ὄριο ζωῆς. Ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ πηγάζει ἀπὸ τὴ θεία ἐν Χριστῷ ἀποκάλυψη καὶ εἶναι διαχρονικὴ καὶ αἰώνια.

19. Φ. Σ. Ἰωαννίδης, «Τὸ ὀρθόδοξο ἐκκλησιαστικὸ ἥθος: Ἡ πνευματικὴ ιδιαιτερότητα τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἡ ἀναζήτηση τῆς Δύσης. Ἡ διαφορετικὴ καὶ ἀποκλίνουσα πορεία τῶν δύο κόσμων» (3 Μαΐου 2016), http://www.myriobiblos.gr/texts/greek/ioannidis_ethos2.html.

6. Ἡ συμβολὴ τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ χριστιανικοῦ ἤθους στὴ λύση τῶν διαφόρων κοινωνικῶν καὶ παγκόσμιων προβλημάτων τοῦ σήμερα

Στὶς μέρες μας ἡ παγκοσμιοποίηση ἔχει κυριαρχήσει σὲ κάθε πτυχή τῆς ἀνθρώπινης καθημερινότητος. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει πάψει νὰ θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του πολίτη μιᾶς χώρας ἀλλὰ ἔχει γίνει πολίτης τοῦ κόσμου. Στὴ διαδικασία τῆς παγκοσμιοποίησης καταλυτικὸ ρόλο ἔπαιξε ἡ ραγδαία ἀνάπτυξη τῆς τεχνολογίας. Μὲ τὴ βοήθειά της ὁ ἄνθρωπος πέτυχε νὰ ἔρχεται σὲ ἐπαφὴ ἠλεκτρονικὰ μὲ ὅποιονδήποτε ἤθελε σὲ ὅλο τὸν κόσμο. Ἡ ἀνάπτυξη τῶν ταξιδιῶν μείωσε τὶς ἀποστάσεις μεταξύ τῶν ἀνθρώπων. Παράλληλα ὁ σοσιαλισμὸς καταρρέει ἐνῶ ὁ καπιταλισμὸς ἐμφανίζεται ὡς ὁ μοναδικὸς νικητὴς καὶ σωτῆρας τῆς οἰκονομίας τῶν λαῶν. Τέλος γίνεται προσπάθεια ἐπιβολῆς ἰδεολογιῶν, θρησκευιῶν, οἱ ὁποῖες ἔχουν διαμορφωθεῖ ἀπὸ κάποιες ἰσχυρὰ οἰκονομικὰ καὶ πολιτικὰ χώρες ἢ ἀκόμα καὶ ἀπὸ κάποιους ὀργανισμούς²⁰.

Ἡ ἐπιβολὴ τῆς παγκοσμιοποίησης δὲν ἀποτελεῖ μιὰ ἰδιόζουσα κατάσταση μόνο γιὰ τὰ ἄτομα, τὰ ὁποῖα καλοῦνται νὰ ἀποδεχθοῦν τὰ θετικὰ της καὶ νὰ ἀντιταχθοῦν στὰ ἀρνητικὰ της ἀλλὰ καὶ γιὰ τὶς ἐπιχειρήσεις. Αὐτὲς προκειμένου νὰ καταφέρουν νὰ ἀντεπεξέλθουν στὴ νέα κατάσταση ποὺ κυριαρχεῖ, προσπαθοῦν νὰ πετύχουν τὴν κερδοφορία τῶν ἐπιχειρήσεών τους καὶ τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξή τους. Ὅλα αὐτὰ μποροῦν νὰ πραγματοποιηθοῦν ὅταν ὑπάρχει ὑγιὴς ἀνταγωνιστικότητα ποὺ σκοπὸ ἔχει τὴν ἀποδοτικότητα τῆς ἐπιχείρησης. Οἱ

---

20. Α. Γιαννουλάτου (ἀρχιεπ. Ἀλβανίας), *Παγκοσμιότητα καὶ Ὁρθόδοξία*, ἔκδ. Ἀκρίτας, Ἀθήνα 2000, σ. 249.

δύο αὐτοὶ παράγοντες προαπαιτοῦν γιὰ τὴν ἐπιτυχία τους τὴν ὑπαρξὴ ἐπιχειρηματικότητας καὶ ὀργανωτισμοῦ. Στὸ σημεῖο αὐτὸ τίθεται τὸ ἐρώτημα πόσο μποροῦν αὐτοὶ οἱ παράγοντες νὰ ἀναπτυχθοῦν πάνω σὲ βάσεις τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς καὶ μάλιστα τῆς προτεσταντικῆς. Παράλληλα χριστιανικὲς ἀξίες ἀναδύονται ξανὰ ἀπὸ τὸ χρονοντούλαπο τῆς ἱστορίας, ὅπως ἡ κοινωνικὴ δικαιοσύνη, ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια καὶ ὁ σεβασμὸς σὲ αὐτήν.

Οἱ χριστιανικὲς αὐτὲς ἀξίες, ταυτόχρονα, λειτουργοῦν ὡς τροχοπέδη στὶς ἀποφάσεις τῶν διαφόρων κυβερνήσεων ποὺ γίνονται μὲ γνώμονα μόνο τὸ συμφέρον καὶ ὄχι τὴ βελτίωση ζωῆς τῶν πολιτῶν. Ἐνα τέτοιο παράδειγμα ἀποτέλεσε ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία ποὺ ἀντιτάχθηκε στὴ νεοφιλελεύθερη οἰκονομικὴ πολιτικὴ τοῦ 1980 τῆς ὁποίας ὑπέρμαχος -ὄπαδὸς ἀναδείχθηκε ἡ πρωθυπουργὸς τῆς Ἀγγλίας Μάργκαρετ Θάτσερ²¹.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἐνῶ ἡ ἔννοια τῆς «παγκοσμιοποιήσεως» ταυτίζεται ἀπὸ πολλοὺς μὲ ἐκείνη τῆς «καθολίκευσης» ἐντούτοις ἡ προσπάθεια ἐφαρμογῆς τους ἔδειξε κάποιες διαφορὲς ἀνάμεσά τους. Ἡ ἔννοια τῆς «καθολίκευσης» εἶχε ὡς περιεχόμενο μιὰ «καθολικὴ, πραγματικὰ παγκόσμια κλίμακα»²². Στὴν ἀρχὴ καὶ ὁ ὅρος παγκοσμιοποίηση ἦταν τὸ πλαίσιο μέσα στὸ ὁποῖο θὰ πραγματοποιήταν μιὰ βελτίωση τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς σὲ ὅλες τῆς τὶς πτυχές, ὅπως

21. Ν. Κοκοσαλάκη, «Παραδοσιακὴ Θρησκεία καὶ Κοινωνία», *Θρησκείες καὶ Πολιτικὴ στὴ Νεωτερικότητα* (ἐπιμ. Θ. Λίποβατς, Μ. Δεμερτζή, Β. Γεωργιάδου), ἐκδ. Κριτικὴ, Ἀθήνα 2003, σ. 81.

22. Ζ. Μπάουμαν, *Παγκοσμιοποίηση. Οἱ συνέπειες γιὰ τὸν ἄνθρωπο* (μτφρ. Χ. Βαλλιάνος), ἐκδ. Πολύτροπον, Ἀθήνα 2004, σ. 87.

ἐργασία, κοινωνία, ἐκπαίδευση, οἰκονομία σὲ παγκόσμια καὶ πανανθρώπινη διάσταση²³. Ὅλα αὐτὰ θὰ ἐπιτυγχάνονταν μὲ τὴν ἐξομοίωση τῶν διαφορῶν τοῦ τρόπου ζωῆς τῶν ἀνθρώπων σὲ ὅλα τὰ μῆκη καὶ πλάτη τῆς γῆς²⁴. Δυστυχῶς, ἡ προσπάθεια ἐφαρμογῆς τῆς παγκοσμιοποιήσεως ἔδειξε ὅτι στὴ θεωρία ὁ ὅρος ἦταν καλός, ὅμως ἀδυνατοῦσε νὰ τεθεῖ σὲ ἐφαρμογὴ λόγῳ ἔλλειψης τῶν μέσων τοῦ τρόπου σχεδίασης καὶ ὑλοποιήσεώς του. Τὸ παράδοξο εἶναι ὅτι ἐξαιτίας τῆς παγκοσμιοποίησης δὲν ἐξομαλύνονται οἱ κοινωνικὲς ἀντιθέσεις, ὅπως ἴσως ἀρχικὰ ὀραματίστηκαν αὐτοὶ ποὺ συνέλαβαν τὴν ἰδέα τῆς παγκοσμιοποίησης ἀλλὰ γίνεται μιὰ ἀνακατάταξη στὴ διαστρωμάτωση τῶν κοινωνικῶν τάξεων μὲ ὅλα τὰ συνακόλουθα, πλοῦτος, φτώχεια, προνόμια, δικαιώματα, ὑποχρεώσεις κ.ἄ. Αὐτὸ εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ἔχουν γιὰ «σπίτι» τους ὁλόκληρο τὸν πλανήτη καὶ ἄλλοι νὰ μένουν φυλακισμένοι στὰ περιορισμένα ὄρια τοῦ τόπου τους.

Χαρακτηριστικὰ ὁ Οὐρλιχ Μπέκ ὑπογράμμισε: «Ἡ ἐλευθερία (προπάντων ἐμπορίου καὶ κίνησης κεφαλαίων) εἶναι τὸ θερμοκήπιο μέσα στὸ ὁποῖο ὁ πλοῦτος αὐξάνεται γρηγορότερα ἀπὸ ὅ,τι στὸ παρελθόν – καὶ μόλις ὁ πλοῦτος αὐξηθεῖ, τότε θὰ ὑπάρχει ἀρκετὸς γιὰ ὄλους, ἰσχυρίζονται οἱ παρηγορητές. Οἱ φτωχοὶ τοῦ κόσμου, οἱ νέοι καὶ οἱ παλαιοί, οἱ κληρονομικοὶ καὶ τὰ παράγωγα τῶν ὑπολογιστῶν, δὲν θὰ μπορούσαν νὰ ἀναγνωρίσουν ξανὰ τὴν ἀμφισβητούμενη θέση τους μέσα σὲ αὐτὸ τὸ φολκλόρ. Οἱ πλούσιοι παλαιότερα χρειάζονταν τοὺς φτωχοὺς γιὰ νὰ γίνουν καὶ νὰ παραμείνουν πλούσιοι. Τώρα δὲν χρειάζονται πλέον τοὺς φτωχοὺς»²⁵.

---

23. Ὅπ.π.

24. Ὅπ.π.

25. Ο. Μπέκ, *Τί εἶναι παγκοσμιοποίηση; Δανθασμένες ἀντιλήψεις* καὶ

Ἡ ὀρθόδοξη χριστιανικὴ ἠθικὴ στηρίζεται ἀποκλειστικὰ στὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸν συνάνθρωπο. Γιὰ τὸν Χριστιανισμό, ἠθικὴ εἶναι ἡ ὑπακοὴ σὲ ὀρισμένους κανόνες, κυρίως ἀπαγορευσεῖς, ποὺ ἐπιβάλλονται στὸν ἄνθρωπο ὡς προσταγές ἐνὸς Θεοῦ - δικαστῆ. Γι' αὐτό, γιὰ πολλοὺς ἀνθρώπους εἶναι ἀκατανόητοι αὐτοὶ οἱ κανόνες, ἀφοῦ φαίνεται σὰν νὰ μὴν ἔχουν ἄλλο λόγο ὑπαρξῆς, παρὰ μόνον νὰ ἀποτρέψουν τὴ θεία ὀργή. Στὴν οὐσία τους ὅμως τὰ πράγματα δὲν εἶναι ἔτσι. Ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ βασιίζεται στὴν ἐν Χριστῷ ἀποκάλυψη καὶ εἶναι μίμηση τοῦ Χριστοῦ ποὺ σημαίνει ἀγάπη καὶ θυσία γιὰ τὸν συνάνθρωπο ἀκόμη καὶ γιὰ τὸν πιὸ ἀμαρτωλό. Κατὰ συνέπεια τὸ ὀρθόδοξο χριστιανικὸ ἦθος δὲν εἶναι τὸ ἄθροισμα οὔτε τὸ ἀποτελεσμα κάποιων ἠθικῶν κανόνων. Εἶναι τρόπος ζωῆς σὲ ἀπόλυτη κοινωνία μὲ τὸν Θεὸ μέσω τοῦ Θεανθρώπου. Ὁ Χριστιανὸς εἶναι μέσα στὴν κοινωνία ἀλλὰ καὶ ἔξω ἀπὸ αὐτήν, γιατί ξέρει ὅτι ἡ ἠθικὴ του δὲν εἶναι ἐφήμερη ἀλλὰ εἶναι αἰώνια γιατί εἶναι στηριγμένη στὴ θεία ὑπερφυσικὴ ἀποκάλυψη.

Ἐπίλογος

Στὴν Πατερικὴ Γραμματεία, τὸ ἦθος θεωρεῖται ἀπόρροια τοῦ δόγματος. Πιὸ ἀπλὰ ὁ τρόπος ποὺ φερόμαστε, ποὺ ζοῦμε, οὐσιαστικὰ εἶναι ἡ ἐφαρμογὴ τῆς πίστεως μας, στὶς διάφορες ἐκφάνσεις τοῦ βίου μας. Μ' αὐτὸ τὸ σκεπτικὸ λοιπὸν τὸ ὀρθόδοξο ἦθος συνδέεται ἄμεσα μὲ τὸν ἄξονα τῆς πίστεως μας, ποὺ εἶναι τὸ Τριαδικὸ δόγμα. Ὁ Θεὸς μονάδα κατὰ τὴν οὐσία καὶ Τριάδα κατὰ τὸν τρόπο ὑπάρξεως σχετίζεται μὲ τὸν χαρακτή-

ἀπαντήσεις (μτφρ. Γ. Παυλόπουλος), ἐκδ. Καστανιώτη, Ἀθήνα 1999, σ. 144.

ρα τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς, ἀφοῦ αὐτὴ εἶναι τριαδολογική, χριστολογικὴ καὶ πνευματολογικὴ.

Τὸ χριστιανικὸ ἦθος στηρίζεται κυρίως στὴν ἀγάπη, τὴ χριστιανικὴ ἀγάπη, ἀφοῦ ἡ ἀγάπη ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενό της εἶναι οὐσιαστικὰ ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο ὁ ἄνθρωπος συγγενεύει καὶ μοιάζει μὲ τὸν Θεό του καὶ γίνεται μιμητὴς τοῦ Θεοῦ καὶ κυρίως τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Λόγου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Κατὰ συνέπεια τὸ ὀρθόδοξο ἦθος ὑπερβαίνει τὸ πλαίσιο μιᾶς ἠθικῆς καὶ ἔτι μᾶλλον τὰ πρότυπα μιᾶς κανονιστικῆς διδασχῆς. Μέσα ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἐμπειρία, τὸ ὀρθόδοξο ἦθος προσεγγίζεται, ὅπως μᾶς ἐξηγεῖ ὁ καθηγητὴς Στ. Γιαγκάζογλου, «σὰν διάβαση ζωῆς ἀπὸ τὴ βιολογικὴ ἀτομικότητα στὴν προσωπικὴ ὑπαρξή»²⁶. Μάλιστα, ἡ ἐλευθερία τοῦ κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὸ ἴδιο τὸ ὄντολογικὸ περιεχόμενό του, καθὼς ἀποβλέπει στὴ θέωση ὡς καινὸ τρόπο ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου, ὡς ὑπέρβαση τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου. Μὲ μοναδικὸ τρόπο, ἡ θεολογία τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας παρουσιάζει τὴν ἀλήθεια τοῦ ἦθους τοῦ προσώπου, ὡς καινὸ τρόπο ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὄχι ὡς τὴν ἠθικὴ τῶν ἀξιών καὶ τῶν κανονιστικῶν διατάξεων.

Στὸ μυστήριό τοῦ βαπτίσματος, ὁ ἱερέας εὐχεται στὸν βαπτιζόμενο νὰ ἀποκτήσει χριστιανικὸ ἦθος. Συγκεκριμένα λέει: «Μόρφωσόν σου τὸν Χριστὸν ἐν τῷ μέλλοντι ἀναγεννᾶσθαι, καὶ οἰκοδόμησον αὐτὸν ἐν τῷ θεμελίῳ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Προφητῶν Σου· καὶ μὴ καθέλης, ἀλλὰ φύτευσον αὐτὸν φύτευμα ἀληθείας ἐν

---

26. Στ. Γιαγκάζογλου, «Τὸ Ὁρθόδοξο “ἦθος”» στὸ Κ. Ἀγόρα, κ.ἄ., Πίστη καὶ Βίωμα τῆς Ὁρθοδοξίας, τόμ. Α': Δόγμα, Πνευματικότητα καὶ ἦθος τῆς Ὁρθοδοξίας, ΕΑΠ, Πάτρα 2002, σσ. 245-304 (σ. 260).

τῇ Ἁγίᾳ Σου Καθολικῇ καὶ Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ...»²⁷.

Ἡ δὲ «εἰκῶν» καὶ «ὁμοιώσις» τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο ἀποτελεῖ τὸ ἀληθινὸ ὀρθόδοξο ἦθος, ὅπως μᾶς τὸ φανέρωσαν οἱ Ἅγιοι τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅπως τονίζεται στὸν Μάξιμο τὸν Ὁμολογητῆ²⁸. Γενικὰ τὸ ἦθος αὐτὸ τῆς Ἐκκλησίας, τῆς χριστιανικῆς πίστεως θὰ μπορούσε νὰ ξεχωρίσει πραγματικὰ ἀπὸ τὸ κοσμικὸ ἦθος ποὺ πηγάζει ἀπὸ τίς κενές συμφωνίες τῶν ἀνθρώπων μεταξύ τους, ὥστε νὰ διαμορφωθεῖ ἓνα πραγματικὸ χριστιανικὸ ἦθος μὲ διαχρονικὸ περιεχόμενο.

Βιβλιογραφία

Γιαγκάζογλου Στ., *Κοινωνία θεώσεως*, ἐκδ. Δόμος, Ἀθήνα 2001.

—, «Τὸ Ὄρθόδοξο “ἦθος”» στὸ Κ. Ἀγόρα κ.ἄ., *Πίστη καὶ Βίωμα τῆς Ὁρθοδοξίας*, τόμ. Α': *Δόγμα, Πνευματικότητα καὶ ἦθος τῆς Ὁρθοδοξίας*, ΕΑΠ, Πάτρα 2002, σσ. 245-304.

Γιανναρᾶ Χρ., *Τὸ πρόσωπο καὶ ὁ Ἔρως*, ἐκδ. Παπαζήσης, Ἀθήνα 1976.

—, *Τὸ ρητὸ καὶ τὸ ἄρρητο*, ἐκδ. Ἴκαρος, Ἀθήνα 2008.

—, *Σχόλιο στὸ Ἄσμα Ἀσμάτων*, ἐκδ. Δόμος, Ἀθήνα, 1991.

Γιαννουλάτου Ἀ. (ἀρχιεπ. Ἀλβανίας), *Παγκοσμιοότητα καὶ Ὁρθοδοξία*, ἐκδ. Ἀκρίτας, Ἀθήνα 2000.

Γιαπιτζάκη Π., «Τὸ ὀρθόδοξο ἦθος – Εὐχαριστιακὸ καὶ ἀσκητικὸ ἦθος», *Ὅσιος Νίκων ὁ Μετανοεῖτε*, τχ. 155, Ἱερὰ Μητρόπολη Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης, <http://www.immspartis.gr/index2.html>. (Ἡμ. ἀνάκτησης 25 Ἀπριλίου 2016).

Γρηγορίου Νύσσης, *Περὶ ψυχῆς καὶ ἀναστάσεως*, PG 46, 12A-160C.

Ζηζιούλα Ἰω., «Ὀντολογία καὶ Ἠθική», <http://www.ideotopos.gr/postsB7.html> (Ἡμ. ἀνάκτησης 1 Μαΐου 2016).

27. Εὐχὴ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος.

28. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Μυσταγωγία*, PG 91, 657-717.

- , Ἡ κτίσις ὡς Εὐχαριστία, Θεολογικὴ προσέγγιση στὸ πρόβλημα τῆς Οἰκολογίας, ἐκδ. Ἀκρίτας, Ἀθήνα 1992.
- «Ἡ ἔννοια τῆς «Ὄντολογίας» στὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία», http://oodegr.co/oode/dogma/ennoies/ontologia_1.htm (Ἡμ. ἀνάκτησης 1 Μαΐου 2016).
- Ἰγνατίου Ἀντιοχείας, *Πρὸς Ῥωμαίους*.
- Ἰωαννίδη Φ., Σ., «Τὸ ὀρθόδοξο ἐκκλησιαστικὸ ἦθος: Ἡ πνευματικὴ ἰδιαιτερότητα τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἡ ἀναζήτηση τῆς Δύσης. Ἡ διαφορετικὴ καὶ ἀποκλίνουσα πορεία τῶν δύο κόσμων» (3 Μαΐου 2016), http://www.myriobiblos.gr/texts/greek/ioannidis_ethos2.html.
- Καραμπελιά Μ. Κ., *Χριστιανικὴ Ἠθικὴ, Ἀνώτατη Ἐκκλησιαστικὴ Ἀκαδημία Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονικὴ χ.χ.*
- Κοκοσαλάκη Ν., «Παραδοσιακὴ Ἐρησκεία καὶ Κοινωνία», *Θρησκείες καὶ Πολιτικὴ στὴ Νεωτερικότητα* (ἐπιμ. Θ. Λίποβατς, Μ. Δεμερτζή, Β. Γεωργιάδου), ἐκδ. Κριτικὴ, Ἀθήνα 2003.
- Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Περὶ διαφορῶν ἀποριῶν*, PG 91, 1032A-1417C.
- Μαντζαρίδη Γ., *Χριστιανικὴ Ἠθικὴ*, ἐκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονικὴ 1983.
- Μητσοπούλου Ν., *Θέματα Ὀρθοδόξου Ἠθικῆς Θεολογίας Α'. Πανεπιστημιακὴς Παράδοσις Χριστιανικῆς Ἠθικῆς*, Ἀθήνα 1992.
- Μπάουμαν Ζ., *Παγκοσμιοποίηση. Οἱ συνέπειες γιὰ τὸν ἄνθρωπο* (μτφρ. Χ. Βαλλιάνος), ἐκδ. Πολύτροπον, Ἀθήνα 2004.
- Μπέκ Ο., *Τί εἶναι παγκοσμιοποίηση; Δανθασμένες ἀντιλήψεις καὶ ἀπαντήσεις* (μτφρ. Γ. Παυλόπουλος), ἐκδ. Καστανιώτη, Ἀθήνα 1999.
- Μπερδιάγιεφ Ν., *Τὸ Βασίλειο τοῦ Πνεύματος καὶ τὸ Βασίλειο τοῦ Καίσαρα*, ἐκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονικὴ 2002.
- Πατρῶνον Γ., *Θεολογία καὶ ὀρθόδοξο βίωμα*, ἐκδ. Δόμος, Ἀθήνα 1994.
- Πινακούλα Ἀ., «Εὐχαριστία καὶ Ἠθικὴ», στὸ Στ. Ζουμπουλάκη (ἐπιμ.), *Ἡ ἐπιστροφή τῆς ἠθικῆς: παλαιὰ καὶ νέα ἐρωτήματα*, ἐκδ. Ἄρτος Ζωῆς, Ἀθήνα 2013, σσ. 180-205.
- Σμέμαν Ἀ., *Ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας στὸ σύγχρονο κόσμος*, ἐκδ. Ἀκρίτας, Ἀθήνα 1993.
- Φωτίου Σταμάτης, «Ἡ ἔννοια τῆς ἀγιότητας», στὸ Κ. Ἀγόρα, κ.ἄ., *Πίστη καὶ Βίωμα τῆς Ὀρθοδοξίας*, τόμ. Α': *Δόγμα, Πνευματικότητα καὶ ἦθος τῆς Ὀρθοδοξίας*, ΕΑΠ, Πάτρα 2002, σσ. 223-239.
- Φλωρόφσκυ Γ., *Χριστιανισμὸς καὶ Πολιτισμὸς*, ἐκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονικὴ 2000.

Φύλο και ταυτότητα. Μιά ἐκκλησιαστικὴ θεώρηση*

Αρχιμ. Χερουβείμ Βελέτζα
Ἱεροκήρυκα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κερκύρας,
Παξῶν καὶ Διαποντίων Νήσων
Διευθυντὴ Προσωπικοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
ΜΑ Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογίας καὶ Τέχνης (ΑΠΘ)
ΜΑ Ὁρθόδοξης Θεολογίας (Fribourg, Suisse)
Μέλους τῆς ἐν Ἀθήναις Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας

Εἰσαγωγή

Ἡ συζήτηση γιὰ τὸ φύλο καὶ τὴν ταυτότητα τοῦ φύλου δὲν εἶναι πρόσφατη, ἀλλὰ βρῖσκεται στὸ προσκήνιο τῶν συζητήσεων τῶν ἀποκαλουμένων διεμφυλικῶν κοινοτήτων πάνω ἀπὸ δύο δεκαετίες. Βέβαια, ἡ ἑλληνικὴ κοινὴ γνώμη ἀσχολήθηκε μὲ τὸ θέμα μόλις κατὰ τὸ τελευταῖο διάστημα, ἔνεκα τῆς ψηφίσεως τοῦ σχετικοῦ νόμου· καὶ ὅσο βιαστικὰ καὶ ἐπιφανειακὰ ἀσχολήθηκε, ἄλλο τόσο βιαστικὰ καὶ ἀψήφιστα τὸ λησμόνησε, γιὰ νὰ καταπιαστεῖ ὁ καθένας εἴτε μὲ τὰ προβλήματα του εἴτε μὲ ὅ,τι τοῦ προσφέρει ἡ ἐγχώρια δημοσιογραφία.

---

* Ἡ παρούσα ἐργασία ἀποτελεῖ ἐπεξεργασία ὁμιλίας ἡ ὁποία ἐκφωνήθηκε στὴ Σχολὴ Γονέων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χαλκίδος στὶς 2/12/2017.

1. Ἡ ρητορική τῶν ὁμοφυλοφιλικῶν καὶ λοιπῶν διεμφυλικῶν ομάδων καὶ ἡ ἀντιμετώπισή τους ἀπὸ τὸν ἑλληνα νομοθέτη

Στὴν ἑλληνική κοινωνία οἱ συντάκτες τοῦ νόμου, ὅπως φαίνεται, ἀντέγραψαν ἄνευ ἐτέρας βασάνου τὴν ρητορική τῶν ὁμοφυλοφιλικῶν καὶ λοιπῶν διεμφυλικῶν ομάδων¹. βέβαια, στὴν ξενόγλωσση ὀρολογία γίνεται σαφῆς διάκριση ἀνάμεσα στὸ βιολογικὸ φύλο (sex) καὶ στὸ «κοινωνικὸ φύλο» ἢ γένος (gender), πράγμα ποὺ δὲν συμβαίνει ξεκάθαρα στὸν νόμο 4491/2017. Ἄς δοῦμε ὅμως τί ὀρίζει αὐτός:

«Ἄρθρο 1

Δικαιώματα τοῦ προσώπου μὲ βάση τὴν ταυτότητα καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ φύλου

1. Τὸ πρόσωπο ἔχει δικαίωμα στὴν ἀναγνώριση τῆς ταυτότητας φύλου του ὡς στοιχείου τῆς προσωπικότητάς του.

2. Τὸ πρόσωπο ἔχει δικαίωμα στὸ σεβασμὸ τῆς προσωπικότητάς του μὲ βάση τὰ χαρακτηριστικὰ φύλου του.

Ἄρθρο 2

Ὅρισμοὶ

1. Ὡς ταυτότητα φύλου νοεῖται ὁ ἐσωτερικὸς καὶ προσωπικὸς τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο τὸ ἴδιο τὸ πρόσωπο βιώνει τὸ φύλο του, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ φύλο ποὺ καταχωρίστηκε κατὰ τὴ γέννησή του μὲ βάση τὰ βιολογικά του χαρακτηριστικά. Ἡ ταυτότητα φύλου περιλαμβάνει

---

1. Πρβλ. «Φέτος μιλάμε γιὰ τὴν ταυτότητα καὶ τὴν ἔκφραση φύλου, καὶ διεκδικοῦμε τὴ νομικὴ ἀναγνώριση τῆς ταυτότητας φύλου χωρὶς προϋποθέσεις. Θέλουμε νὰ φέρομε στὸ δημόσιο διάλογο ὅτι τὰ φύλα δὲν εἶναι ἀυθύπαρκα φυσικά ἢ βιολογικά. Τὰ φύλα δὲν εἶναι μόνο “ἀντρας” καὶ “γυναίκα” καὶ ἡ ταυτότητα φύλου δὲν ἔχει νὰ κάνει μὲ τίς ἀνατομίες καὶ τὸ φύλο ποὺ μᾶς ἀποδίδεται κατὰ τὴ γέννηση». <http://athenspride.eu/athens-pride-2016-gyneka-de-genniese-ginese-andras-de-genniese-ginese/> (Ἡμ. τελευταίας ἀνάκτησης 31 Μαΐου 2022).

τήν προσωπική αίσθηση τοῦ σώματος, καθὼς καὶ τὴν κοινωνική καὶ ἐξωτερική ἔκφραση τοῦ φύλου, τὰ ὁποῖα ἀντιστοιχοῦν στὴ βούληση τοῦ προσώπου. Ἡ προσωπική αίσθηση τοῦ σώματος μπορεῖ νὰ συνδέεται καὶ μὲ ἀλλαγές πού ὀφείλονται σὲ ἰατρική ἀγωγή ἢ ἄλλες ἰατρικὲς ἐπεμβάσεις πού ἐπιλέχθηκαν ἐλεύθερα.

2. Ὡς χαρακτηριστικὰ φύλου νοοῦνται τὰ χρωμοσωμικά, γονιδιακὰ καὶ ἀνατομικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου, τὰ ὁποῖα συμπεριλαμβάνουν πρωτογενῆ χαρακτηριστικὰ, ὅπως τὰ ἀναπαραγωγικὰ ὄργανα, καὶ δευτερογενῆ χαρακτηριστικὰ, ὅπως ἡ μυϊκὴ μάζα, ἡ ἀνάπτυξη μαστῶν ἢ τριχοφυΐας.

Ἄρθρο 3

Διόρθωση τοῦ καταχωρισμένου φύλου. Προϋποθέσεις

1. Σὲ περίπτωση ἀσυμφωνίας μεταξὺ ταυτότητας φύλου καὶ καταχωρισμένου φύλου τὸ πρόσωπο μπορεῖ νὰ ζητήσῃ τὴ διόρθωση τοῦ καταχωρισμένου φύλου του, ὥστε αὐτὸ νὰ ἀντιστοιχεῖ στὴ βούληση, στὴν προσωπική αίσθηση τοῦ σώματος καὶ στὴν ἐξωτερική του εἰκόνα».

Περαιτέρω, ὁ νόμος προσδιορίζει τὶς προϋποθέσεις καὶ τὴν διαδικασία, κάτω ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἐπιτρέπεται ἡ διόρθωση τοῦ φύλου στὰ δημόσια ἔγγραφα, ἐπιβάλλοντας μυστικότητα σὲ κάθε στάδιο τῆς διοικητικῆς διαδικασίας· ἀπαγορεύει ἀνεξαιρέτως τὴν πρόσβαση στὰ σχετικὰ ἔγγραφα, ἄνευ τῆς ἐγγράφου συναινέσεως τοῦ προσώπου στὸ ὁποῖο ἀφοροῦν, ἀκόμα καὶ στοὺς ἀρμόδιους κρατικούς λειτουργούς, περιβάλλοντας τὴ μυστικότητα αὐτὴ μὲ τὴν προστασία τοῦ νόμου περὶ προσωπικῶν δεδομένων. Εἶναι, βέβαια, ἀπορίας ἄξιο πῶς ὁ νομοθέτης δέχτηκε νὰ συμπεριλαμβάνεται ἓνα τόσο εὐαίσθητο προσωπικὸ δεδομένο, ὅπως ἡ ἀλλαγὴ τοῦ φύλου, στὴν Δηξιαρχικὴ Πράξη Γέννησης, στὴν Ἀστυνομικὴ Ταυτότητα καὶ σὲ κάθε ἄλλο δημόσιο ἔγγραφο, ὅταν πρὸ ἐτῶν ἀποδέχθηκε, μὲ ἀφορμὴ τὴν διαγραφὴ τοῦ θρησκευάματος ἀπὸ τὶς ταυτότητες,

ὅτι τὰ προσωπικά δεδομένα δὲν πρέπει νὰ συμπεριλαμβάνονται στὰ δημόσια ἔγγραφα. Ὅπως ἀπορίας ἄξιο εἶναι ἐπίσης τὸ γεγονός ὅτι οἱ διεμφυλικές ἀκτιβιστικές ὀργανώσεις ἐπιδίωξαν τούτη τὴ μυστικότητα ἢ, ἔστω, δὲν ἀντέδρασαν σὲ αὐτή, ἐνῶ ὀργανώνουν «ἐκδηλώσεις ὑπερηφάνειας» γιὰ τὶς ἐπιλογές τους ἀναφορικά, ἔστω, μὲ τὴν ταυτότητα τοῦ φύλου. Καὶ λέω «ἔστω», γιατί ὁ μὲν νόμος δὲν ἀσχολεῖται μὲ τὸν σεξουαλικὸ προσανατολισμὸ τῶν ἀνθρώπων στοὺς ὁποίους ἀφορᾶ· δὲν θὰ μπορούσε ἄλλωστε νὰ νομοθετήσῃ κάτι τέτοιο γιὰ κανέναν ἄνθρωπο· οἱ δὲ διεμφυλικές ὀργανώσεις διατείνονται ὅτι «οἱ ταυτότητες φύλου δὲν εἶναι ἀλληλένδετες μὲ τὶς σεξουαλικότητες: μία τράνς γυναίκα μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ λεσβία, ἓνας τράνς ἄντρας μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ γκέι. Καὶ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν εἶναι δεδομένο»².

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, θεωρητικοὶ τοῦ ἐν λόγω κινήματος συνδέουν ἀπερίφραστα τὸ φεμινιστικὸ κίνημα καὶ τὶς προεκτάσεις του μὲ τὴν σεξουαλικότητα καὶ μὲ τὸ συνακόλουθο αἶτημα τῆς ἀποδόμησης τοῦ φύλου:

«Ἡ ἰδέα τῆς σεξουαλικότητας ὡς ἔμφυτη ἢ θεμελιώδης, ἄρχισε νὰ γίνεται ἀντικείμενο ἐπανεξέτασης. Ἔτσι ξεκίνησαν οἱ gay/λεσβιακὲς μελέτες στὶς ἀρχὲς τῆς δεκαετίας τοῦ 80, ὡς ἐπιστημονικὸς κλάδος καὶ ὡς θεωρητικὸς βραχίονας ἐνὸς εὐρύτερου πολιτικοῦ κινήματος. Εἶναι, ἴσως πιὸ δύσκολο ἀπ' ὅ,τι μὲ τὸ γένος, τὸ νὰ δεῖς τὴ σεξουαλικότητα ὡς κοινωνικὴ κατασκευή, παρὰ ὡς βιολογικὴ. [...] Ὡς ἀκαδημαϊκὸς κλάδος, οἱ gay/λεσβιακὲς μελέτες ἐξετάζουν τὸ πῶς ἔχουν ὀριστεῖ ἱστορικὰ οἱ ἀντιλήψεις γιὰ τὴν ὁμοφυλοφιλία — καὶ φυσικὰ, ἐξ αὐτοῦ, τὸ πῶς ἔχει ὀριστεῖ ὁ ἀντίθετος πόλος, ἡ ἑτεροφυλο-

---

2. <http://athenspride.eu/athens-pride-2016-gyneka-de-genniese-ginese-andras-de-genniese-ginese/> (Ἡμ. τελευταίας ἀνάκτησης 31 Μαΐου 2022).

φιλία. Οί gay/λεσβιακές μελέτες αναφέρονται, επίσης, στον τρόπο με τον οποίο διαφορετικοί πολιτισμοί, ή διαφορετικές περιόδους έχουν επιβάλλει ιδέες για το ποιά είδη σεξουαλικότητας είναι φυσιολογικά και ποιά είναι άφύσικα, ποιά είναι ήθικα και ποιά ανήθικα. [...] Οί gay/λεσβιακές μελέτες, ως πολιτικός σχηματισμός τών ακαδημαϊκῶν, ἀμφισβητοῦν, επίσης, τήν ἀντίληψη τών κανονιστικῶν σεξουαλικότητων. [...] Οί gay/λεσβιακές μελέτες, ὅπως και οί φεμινιστικές μελέτες, βοηθοῦν νά καταλάβεις πῶς οί κατηγορίες αὐτές τοῦ κανονικοῦ και τοῦ παρεκκλίνοντος κατασκευάζονται, πῶς λειτουργοῦν και πῶς ἐπιβάλλονται, ὥστε νά παρέμβεις ἀλλάζοντάς τις ἢ δίνοντάς τους τέλος. Πράγμα πού μᾶς ὀδηγεῖ —τελικά— στήν *queer theory*. Ἡ *queer theory* ἀναδύεται ἀπό τήν προσοχή πού δίνουν οί gay/λεσβιακές μελέτες στήν κοινωνική οἰκοδόμηση τών κατηγοριῶν τῆς κανονικῆς και παρεκκλίνουσας σεξουαλικῆς συμπεριφορᾶς. Ἀλλά ἐνῶ οί gay/λεσβιακές μελέτες, ὅπως ὑπονοεῖται ἀπό τὸ ὄνομα, ἐστίασαν κυρίως σέ ἐρωτήματα περὶ ὁμοφυλοφιλίας, ἡ *queer theory* ἐπεκτείνει τὸ πεδίο τῆς ἔρευνᾶς της. Ἡ *queer theory* ἐξετάζει και ἀσκεῖ πολιτικὴ κριτικὴ σέ ὅτιδήποτε ἐμπίπτει σέ κανονικές και παρεκκλίνουσες κατηγορίες, και εἰδικότερα στίς σεξουαλικές δραστηριότητες και ταυτότητες. Ἡ λέξη “*queer*”, ὅπως ἐμφανίζεται στὰ λεξικά, ἔχει κυρίως τὴ σημασία τοῦ “παράξενου”, τοῦ “ἐκκεντρικοῦ”, τοῦ “ἀσυνήθιστου”. Ἡ *queer theory* ἀσχολεῖται μὲ ὅλες τίς μορφές τῆς σεξουαλικότητας πού χαρακτηρίζονται “*queer*” μὲ αὐτὴ τὴν ἔννοια —και στή συνέχεια, ὡς προέκταση αὐτοῦ, μὲ τίς κανονικές συμπεριφορές και ταυτότητες οἱ ὁποῖες ὀρίζουν τί εἶναι “*queer*” (ὄντας τὰ ἀντίθετά τους). Ἐτσι, ἡ *queer theory* ἐπεκτείνει τὸ πεδίο ἀνάλυσής της σέ ὅλα τὰ εἶδη συμπεριφορῶν, συμπεριλαμβανομένων αὐτῶν πού κάμπτουν τὸ γένος, καθὼς κι αὐτῶν πού περιλαμβάνουν “*queer*”, μὴ κανο-

νικές μορφές σεξουαλικότητας. Η *queer theory* επιμένει πώς όλες οι σεξουαλικές συμπεριφορές, όλες οι θεωρήσεις που συνδέουν τις σεξουαλικές συμπεριφορές με τις σεξουαλικές ταυτότητες, και όλες οι κατηγορίες κανονικών και παρεκκλινόντων σεξουαλικότητων, είναι κοινωνικά κατασκευάσματα, σύνολα σημαίνοντων που γεννοῦν συγκεκριμένους τύπους κοινωνικής σημασίας. Η *queer theory* ἀκολουθεῖ τὴν φεμινιστικὴ θεωρία καὶ τὶς *gay/λεσβιακὲς μελέτες* στὴν ἀπόρριψη τῆς ἰδέας ὅτι ἡ σεξουαλικότητα εἶναι θεμελιώδης κατηγορία, ὅτι ὀρίζεται δηλαδὴ ἀπὸ τὴ βιολογία ἢ ὅτι κρίνεται ἀπὸ σταθερὲς ἀρχὲς ἠθικῆς καὶ ἀλήθειας. Γιὰ τοὺς *queer* θεωρητικούς, ἡ σεξουαλικότητα εἶναι ἓνα πολὺπλοκο σύστημα κοινωνικῶν κωδικῶν καὶ δυνάμεων, μορφὲς ἀτομικῶν δραστηριοτήτων καὶ θεσμικῶν ἐξουσιῶν, τὰ ὁποῖα ἀλληλεπιδροῦν γιὰ νὰ σχηματίσουν τὶς ἰδέες τοῦ κανονικοῦ καὶ τοῦ παρεκκλίνοντος σὲ κάθε χρονικὴ στιγμή, καὶ τὰ ὁποῖα στὴ συνέχεια λειτουργοῦν στὸ ὄνομα τοῦ “φυσικοῦ”, τοῦ “βιολογικοῦ” καὶ τοῦ “θεόσταλτου”»³.

Τὰ παραπάνω εἶναι, νομίζω, ἀρκετὰ γιὰ νὰ κατανοήσουμε τὸ θεωρητικὸ ἢ ἰδεολογικὸ ὑπόβαθρο τοῦ διαφυλικῶν κινήματος καὶ τοὺς λόγους γιὰ τοὺς ὁποίους διεκδικεῖ τὰ δικαιώματα πού διεκδικεῖ. Δὲν θὰ κρίνουμε τὴ θεωρία αὐτὴ· ἐξάλλου ὁ κάθε ἄνθρωπος εἶναι ἐλεύθερος νὰ πιστεύει ὅ,τι θέλει. Ἀπλὰ θὰ υπογραμμίσουμε ὅτι, μὲ ἀφετηρία τοὺς ἀνθρώπους πού –εἴτε λόγῳ ἐγγενῶν βιολογικῶν παραγόντων, εἴτε ἐξαιτίας σεξουαλικῶν προτιμήσεων ἢ, ἔστω, τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖο αἰσθάνονται τὸ φύλο τους, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν βιολογικὴ τους ταυτότητα

---

3. Μετάφραση διὰλέξης πού δόθηκε ἀπὸ τὴν Mary Klages στὸ πανεπιστήμιο τοῦ Colorado στὸ Boulder τὸ 1997. <https://athens.indymedia.org/post/513168/> (Ἡμ. τελευταίας ἀνάκτησης 31 Μαΐου 2022).

και από τόν σεξουαλικό τους προσανατολισμό– βιώνουν μιὰ «άσυμφωνία φύλου», δηλαδή μιὰ ρήξη ανάμεσα στο βιολογικό τους φύλο και σέ αυτό που αισθάνονται για τόν έαυτό τους, ή έννοια τοῦ φύλου ιδεολογικοποιείται, ὑπό τήν έτικέτα τοῦ «γένους» (gender) μέ σκοπό νά ἀποδομηθεῖ ή διάκριση τῶν φύλων τόσο ὡς πρὸς τόν βιολογικό της καθορισμό ὅσο και ὡς πρὸς τὰ έξωτερικά της χαρακτηριστικά.

Ἔτσι, ὅπως μέ ἔμφαση δηλώνεται, «γυναίκα ή άντρας δέν γεννιέσαι, γίνεσαι»⁴, ἀνάλογα μέ τις ἐπιλογές ή τις αἰσθήσεις σου, σύμφωνα δηλαδή μέ τήν δική σου κυρίαρχη βούληση, και λέγεσαι ὅ,τι ὁ ἴδιος ἐπιθυμεῖς νά δηλώνεις. Μέ ἄλλα λόγια, ή έννοια τοῦ φύλου ὑποκειμενικοποιείται και μάλιστα γίνεται ἐξαιρετικά ρευστή, δεδομένου ὅτι δύναται σὺν τῷ χρόνῳ νά μεταβάλλεται. Δικαίως λοιπόν, ἀκόμα και ἀπό ὅσους ὑπερασπίζονται τὰ δικαιώματα τῶν ὁμοφυλοφίλων, ἐκφράζονται οἱ ἐξῆς σκέψεις: «Ἄν τὸ φύλο εἶναι τόσο ρευστό ὅσο ὀρίζει ή queer θεωρία, σίγουρα δέν ὑπάρχει καμία ἀνάγκη γραφειοκρατικῆς κατοχύρωσής του. Ἡ εὐκόλη και πρόχειρη ἀπάντηση σέ ὅλα αὐτὰ ἀπό ἐκείνους που θέλουν νά προβάλλουν ἕνα ἀνεκτικό προφίλ χωρίς νά ἔχουν κάνει τόν κόπο νά διαβάσουν τὸ νομοσχέδιο, εἶναι ὅτι ὁ καθένας ἔχει δικαίωμα νά ὀρίζει τόν ἑαυτό του ὅπως θέλει, ἀφοῦ αὐτὸ δέν ἐπηρεάζει κανέναν ἄλλο. Ὅμως ή ταυτότητα δέν εἶναι ἰδιωτικό ἄλλα δημόσιο ἔγγραφο και ὅσα ἀναγράφονται σὲ αὐτὴν δέν ἐπηρεάζουν μόνο τὸ ἴδιο τὸ ἄτομο, ἀλλὰ και τὴ σχέση του μέ τήν πολιτεία και τις συναλλαγές μέ τοὺς ὑπόλοιπους συμπολίτες του. [...] Ἐπίδοξος πολιτικός ἀρχηγὸς δήλωσε τις προάλλες ὅτι στο θέμα τῆς ἀλλαγῆς

4. <http://athenspride.eu/athens-pride-2016-gyneka-de-genniese-ginese-andras-de-genniese-ginese/>**Error! Hyperlink reference not valid.** (Ἡμ. τελευταίας ἀνάκτησης 31 Μαΐου 2022).

φύλου «θα ψηφίσει ό,τι έρχεται από την Εύρώπη», λές και πρόκειται για τó ...μνημόνιο. Όμως όπως είδαμε, δέν υπάρχει κάτι ένιαίο που ισχύει σέ όλη τήν Εύρώπη (στή Γερμανία π.χ. δέν υπάρχει καν ή δυνατότητα νά αλλάξει κανείς φύλο χωρίς επέμβαση, αν και αυτό έχει κριθεί άντισυνταγματικό). Αυτό που υπάρχει είναι ένας διεθνοποιημένος ιστός άκτιβιστικών οργανώσεων που βαθμολογεί τή συμμόρφωση τών κυβερνήσεων σέ διάφορα “προαπαιτούμενα”. Δουλειά τών πολιτικών κομμάτων δέν είναι νά ακολουθούν τυφλά οτιδήποτε ορίζεται ως “προοδευτικό” από μιá κυβέρνηση συγκεκριμένου ιδεολογικού προφίλ. Άλλά νά έπεξεργάζονται δικές τους προτάσεις που νά προστατεύουν τόσο τά δικαιώματα του άτόμου όσο και τήν ενομούμενη λειτουργία τής πολιτείας»⁵.

Τίθεται, λοιπόν τó έρώτημα: ό νόμος αυτός έξασφαλίζει τά δικαιώματα τών gay/τράνς πολιτών; Και ναι και όχι· διαχωρίζει, βέβαια, τó βιολογικό φύλο από τήν «ταυτότητα φύλου», δηλαδή από τόν τρόπο που ό καθένας, ύποκειμενικά, άπαντá στό έρώτημα «τί είμαι;»· δέχεται ως στοιχείο τής προσωπικότητας του άνθρώπου τόσο τó βιολογικό φύλο όσο και τήν «ταυτότητα φύλου»· όμως, δέχεται τó δικαίωμα του σεβασμού τής προσω-

---

5. http://www.athensvoice.gr/politics/374672_allagi-fyloy-arpakolla. Για τόν λόγο αυτό, δέν διστάζουν, με άφορμή κάποιες άλλες κυβερνητικές έπιλογές που άφορούν στα δικαιώματα τών όμοφυλόφιλων, τράνς κ.λπ., νά διατυπώσουν τήν άποψη ότι «Τά όσα συμβαίνουν πάντως είναι ιδιαίτερα άποκαλυπτικά τών προθέσεων του κυβερνώντος κόμματος που εργαλειοποιεί τά ΔΟΑΔ δικαιώματα ώστε νά τά χρησιμοποιεί όποτε τά χρειάζεται ως “τσόντα” στα πλαίσια τής προώθησης μιás δήθεν “δικαιωματικής”, αλλά στήν πραγματικότητα ξεκάθαρα ιδεολογικής, άτζέντας. Η όποια όμως ούτε άφορā, ούτε βρίσκει άπαραίτητα σύμφωνους όλους τους όμοφυλόφιλους, άμφι και τράνς πολίτες». http://gayrightsgreece.blogspot.gr/2015/11/blog-post_23.html (Ημ. τελευταίας άνάκτησης 31 Μαΐου 2022).

πικότητας του ατόμου με βάση τα χαρακτηριστικά του φύλου του (δηλαδή τα βιολογικά, χρωμοσωμικά και ανατομικά του χαρακτηριστικά, πρωτογενή και δευτερογενή), και στην ουσία δεν έκχωρεί το δικαίωμα του σεβασμού της «ταυτότητας του φύλου», της υποκειμενικής δηλαδή αυτο-εικόνας του ατόμου. Έπιπλέον, δίνει το δικαίωμα «διόρθωσης του καταχωρισμένου φύλου», λές και πρόκειται περί γραφειοκρατικού λάθους, άφου πρώτα, σιωπηρά, ταυτίζει την «ταυτότητα φύλου» με την αναγραφή του (βιολογικού) φύλου στην ταυτότητα (ένω θα μπορούσε να κάνει σαφή διάκριση ανάμεσα στο φύλο και στο γένος, κατά τα διεθνή καθεστηκότα), και περιβάλλει όλη αυτή την δημόσια λειτουργία, και όποια άλλη άπορρεί από αυτή, με το πέπλο της μυστικότητας. Κατά συνέπεια, το βασικότερο αίτημα, αυτό δηλαδή του σεβασμού της προσωπικότητας του ανθρώπου στο σύνολό της, δεν διασφαλίζεται· αντίθετα, αποδομείται τεχνηέντως το ανθρώπινο πρόσωπο, υπό την επίφαση της εξασφάλισης μιᾶς ληξιαρχικής «διόρθωσης του καταχωρισμένου φύλου», μιᾶς που ὅπως ρητὰ διασαφηνίζεται στον νόμο, για τὸ κράτος τὰ δικαιώματα και οἱ ὑποχρεώσεις κάθε πολίτη κρίνονται με βάση τὸν ΑΦΜ, τὸν ΑΜΚΑ και τὸ φύλο ὅπως πρωτογενῶς εἶχε δηλωθεῖ.

2. Θεώρηση τοῦ ζητήματος ὑπὸ τὸ πρίσμα τῆς Ὁρθόδοξης Διδασκαλίας

Ἐπομένως, δὲν θὰ ἦταν ἄτοπο νὰ ποῦμε ὅτι ὁ νόμος, γιὰ τὸν ὁποῖο τόσος θόρυβος ἔγινε, στὴν καλύτερη τῶν περιπτώσεων προσέφερε ἓνα φύλλο συκῆς, γιὰ νὰ μεταχειριστῶ μία βιβλικὴ φράση, και μᾶλλον περισσότερα προβλήματα θὰ δη-

μιουργήσει από αυτά που φαίνεται ότι επιλύει. Και τούτο, διότι ή άσυμφωνία ανάμεσα στο βιολογικό φύλο και στον τρόπο που το άτομο βιώνει το φύλο του, ή, όπως το έχουν ονομάσει οί ψυχολόγοι, ή «δυσφορία φύλου», δέν είναι τίποτε άλλο από μια έσωτερική πάλη του ανθρώπου που πολλές φορές τήν βιώνει έντονότατα και όδυνηρά· και στήν προσπάθειά του νά ειρηνεύσει, άπαιτεί από τó κοινωνικό του περιβάλλον τήν άνοχη και τήν άποδοχή, δηλαδή τó ελάχιστο τής άγάπης· συμβαίνει δέ συχνά νά τó άπαιτεί με τρόπο άκομψο ή άκόμα και έπιθετικό. Όμως, πώς μπορούμε νά έχουμε τήν άξιωση, από κάποιον που πονάει, νά κάνει νηφάλιες σκέψεις; Πολύ δέ περισσότερο όταν έχει μάθει, από τούς τρόπους ήμών τών Χριστιανών, ότι ό Θεός είναι έπικριτικός, τιμωρός και άπαιτητικός;

Ό Χριστός, όμως, δέν μάς δίδαξε έτσι· δέν ήλθε νά κρίνει τόν κόσμο, αλλά νά τόν σώσει. Και τόν τελώνη δέχτηκε, και τήν πόρνη και τόν ληστή. Και όταν χρειάστηκε νά ελέγξει τήν Σαμαρείτιδα, τó έκανε με τρόπο εύεργετικό. Είδε, σέ κάθε περίπτωση, τόν πόνο και τήν ταπείνωση του πλάσματός του και δέν έξουθένωσε κανέναν· και στή μία περίπτωση είπε «άφέωνταί σοι αι άμαρτίαι», ενώ στήν άλλη «πορεύου και μηκέτι άμάρτανε». Κάλεσε δέ κοντά του όποιον έπιθυμεί νά τόν άκολουθήσει. Άκόμη, μάς είπε ρητά νά μήν κρίνουμε κανέναν, για νά μήν κριθοῦμε, και ότι με όποιο μέτρο κρίνουμε θά κριθοῦμε. Μάς είπε, επίσης, νά συγχωρούμε τά παραπτώματα τών ανθρώπων, και έτσι θά συγχωρεθοῦν και τά δικά μας παραπτώματα. Γιατί, τελικά, κανείς δέν είναι άναμάρτητος και άπαλλαγμένος από πάθη. Και όλα τά πάθη τά γεννά ό έγωισμός και ή μακράν του Θεού έπιθυμία. Ή, μήπως, άγνοοῦμε ότι ό νεωτερικός άνθρωπος έξόρισε τόν Θεό, πρώτα από τήν δημόσια στήν ιδιωτική σφαίρα και μετά έντελώς έξω από τήν ζωή του;

Ἄν, πάλι, ἐξετάσουμε σοβαρὰ τὴν δική μας βιοτή, θὰ διαπιστώσουμε ὅτι θρησκευόμενοι μόνο ὅταν βρισκόμαστε στὴν ἐκκλησία (καὶ αὐτὸ ἐπιδέχεται πολλῆς συζήτησης) καὶ μόλις βγοῦμε ἀπὸ τὸν ναό, δὲν διαφέρουμε σὲ τίποτα ἀπὸ τοὺς λοιποὺς τῶν ἀνθρώπων, ποὺ εἶναι ἄρπαγες, κλέφτες, ψεῦτες, κόλακες, ἰδιοτελεῖς, ἐγωιστές, φίλαντοι καὶ τὰ λοιπά. Ἐκτὸς καὶ ἂν πιστεύουμε ὅτι οἱ Χριστιανοὶ δὲν ἁμαρτάνουν, δὲν μοιχεύουν, δὲν πορνεύουν, δὲν φονεύουν τὰ ἀγέννητα παιδιὰ τους. Ἡ, ὅτι οἱ τριακόσιες χιλιάδες καὶ πλέον ἐκτρώσεις κάθε χρόνο στὴν πατρίδα μας –καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ ἐπίσημος ἀριθμὸς– πραγματοποιοῦνται ἀποκλειστικὰ ἀπὸ μὴ Χριστιανούς. Ἄς μὴν τρέφουμε αὐταπάτες· ἀκόμα καὶ ὁ πιὸ «καλὸς Χριστιανός», ὅταν θελήσει νὰ ἐνεργήσει ἀψηφώντας τὸν Θεό, τὸ κάνει καὶ μάλιστα ἐφευρίσκει μύριες δικαιολογίες γιὰ νὰ ὑποστηρίξει τὸ θέλημά του.

Καὶ μιᾶς ποὺ ἀναφερθήκαμε στὸ θέλημα, ἡ queer θεωρία, ὅπως ἀκροθιγῶς τὴν εἶδαμε, στὴν οὐσία ἀποτελεῖ μιὰ ἀκραία ἔξαρση τοῦ νεωτερικοῦ ἀνθρώπου, ὅπου δὲν ὑπάρχει πιὰ Θεός, οὔτε φύση, ἀλλὰ τὸ ὑποκειμενικὸ θέλημα, δηλαδὴ τὸ Ἐγώ. Ἔτσι, τοποθετεῖ τὴν σεξουαλικότητα καὶ τὴν ἔννοια τοῦ φύλου ἔξω ἀπὸ τὶς ἐπιλογές τῆς φύσης· μὲ συνέπεια, ἀθελά της ἴσως, νὰ ἀποδομεῖ (ἢ, ἔστω, νὰ ἀποδυναμώνει) τὸ ἐπιχειρήματα ποὺ λέει ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ γεννιοῦνται μὲ σεξουαλικὴ προδιάθεση διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν συνηθισμένη γιὰ κάποιο συγκεκριμένο (βιολογικὸ) φύλο. Ἡ θεωρία αὕτη λέει ὅτι δὲν ἔχει σημασία τί γεννήθηκε κανεὶς, ἄνδρας, γυναίκα, μὲ γυναικομαστία ἢ ἔρμαφρόδιτος, ἀλλὰ τὸ οὐσιῶδες εἶναι ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο τὸ ὑποκείμενο ἀντιλαμβάνεται τὸν ἑαυτό του, ἐν προκειμένῳ τὸ φύλο του, καὶ ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο θέλει νὰ ἀπολαμβάνει τὴν εὐχαρίστηση τῆς σεξουαλικῆς ἐπαφῆς. Καὶ γιὰ νὰ δοῦμε ὅτι ἡ κατάσταση αὕτη δὲν εἶναι καινούρια

ἀλλὰ παμπάλαια, καὶ μάλιστα προέρχεται ἀπὸ τὴν ἄρνηση τοῦ Θεοῦ, ἀξίζει νὰ διαβάσουμε κάποια ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ ὑπόμνημα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου στὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολή, ὅπου ὁ ἀπόστολος Παῦλος ὁμιλεῖ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ποῦ, ἐνῶ γνωρίζουν τὴν ἀλήθεια, ἐπιλέγουν τὰ ἔργα τῆς ἀδικίας. Δηλαδή, ὅσα θὰ ἀκούσουμε παρακάτω δὲν ἀφοροῦν ἐκείνους ποῦ δὲν γνωρίζουν τὸν Θεό, ἀλλὰ πρωτίστως ἐμᾶς, ποῦ ἐνῶ γνωρίζουμε τὴν ἀλήθεια, ἐπιμένουμε νὰ ἀμαρτάνουμε· καὶ δευτερευόντως, ἀφοροῦν σὲ ὅσους ἔστρεψαν τὴν προσοχή τους στὰ εἶδωλα ἢ ἀπέρριψαν τὴν ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ.

«Ὡς δὲ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας. αἱ τε γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἄρσενες ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι καὶ τὴν ἀντιμισθίαν ἣν ἔδει τῆς πλάνης αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες». Ὅλα, βέβαια, τὰ πάθη εἶναι ἄτιμα, μάλιστα δὲ ἡ μαγία γιὰ τοὺς ἄνδρες· γιατί μὲ τὰ ἀμαρτήματα πάσχει ἡ ψυχὴ περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι τὸ σῶμα μὲ τὶς ἀσθένειες. Βλέπε πῶς τοὺς ἀποστερεῖ κάθε συγγνώμης, ὅταν λέει γιὰ τὶς μὲν γυναῖκες ὅτι «μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν»· γιατί δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ πεῖ ὅτι ἦλθαν σὲ αὐτὸ ἐπειδὴ ἐμποδίστηκαν ἀπὸ τὴν νόμιμη μίξη, οὔτε ὅτι ἐπειδὴ δὲν εἶχαν ἄλλο τρόπο νὰ ἐκπληρώσουν τὴν ἐπιθυμία, ἐξώκειλαν σὲ τούτῃ τὴν ἀλλόκοτη λύσσα. Διότι τὸ «μετήλλαξαν» ἀφορᾷ σὲ κάτι ποῦ ἔχουμε, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὅταν ἀναφερόταν στὴν πίστη εἶπε ὅτι «μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει». Γιὰ δὲ τοὺς ἄνδρες πάλι μὲ ἄλλο τρόπο τὸ ἴδιο δήλωσε, λέγοντας ὅτι «ἄφησαν τὴν

---

6. Ρωμ. 1, 26-27.

φυσική χρήση για την γυναικεία”. Και όπως εκείνες, έτσι και αυτούς αποξενώνει από κάθε απολογία, κατηγορώντας τους ότι, όχι μόνο είχαν απόλαυση, και αφού την άφησαν ήλθαν σε άλλη, αλλά ότι αφού ατίμασαν την κατά φύσιν, ήλθαν στην παρά φύσιν. Είναι δυσκολότερα και πιο άηδιαστικά τὰ παρά φύσιν, ώστε θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε ὅτι δὲν ἔχουν καμιὰ ἡδονή· γιατί ἡ γνήσια ἡδονὴ εἶναι ἢ κατὰ φύσιν· ἀλλὰ ὅταν ὁ Θεὸς ἀπουσιάσει, ὅλα γίνονται ἄνω – κάτω. [...] και τίθεται ἐδῶ ἡ κατὰ φύσιν ἡδονή, τὴν ὁποία εἶχαν τὴν δυνατότητα νὰ ἀπολαύσουν μὲ κάθε ἐλευθερία και μὲ περισσὴ εὐφροσύνη, ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ κάθε ντροπή· ἀλλὰ δὲν θέλησαν. Καὶ ἐξαιτίας αὐτοῦ βρίσκονται ἔξω ἀπὸ κάθε συγγνώμη, ἐπειδὴ διέπραξαν ὕβρη στὴν ἴδια τὴν φύση και τὸ πιο ἀτιμωτικό, ὅταν και οἱ γυναῖκες ἐπιθυμοῦν αὐτὲς τὶς μίξεις, γιὰ τὶς ὁποῖες θὰ ἔπρεπε νὰ ντρέπονται οἱ ἄνδρες. [...] Παρατήρησε μὲ ποιὸν τρόπο χρησιμοποιοῖ ἐμφαντικὰ τὶς λέξεις. Γιατί δὲν εἶπε ὅτι ἐρωτεύτηκαν και ἐπεθύμησαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, ἀλλὰ ὅτι κατακάηκαν ἀπὸ τὴν ὄρεξή τους ὁ ἓνας γιὰ τὸν ἄλλο. Βλέπεις, ὅτι ἀπὸ τὴν πλεονεξία προέρχεται τὸ ἅπαν τῆς ἐπιθυμίας, ὅταν δὲν ἀνέχεται νὰ παραμένει μέσα στὰ δικά της ὅρια; Διότι κάθε τί πού ὑπερβαίνει τοὺς νόμους πού ἔθεσε ὁ Θεός, ἐπιθυμεῖ τὰ ἀλλόκοτα και ὄχι τὰ νενομισμένα. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς συχνὰ πολλοί, αφού ἀφήσουν κατὰ μέρος τὴν ἐπιθυμία γιὰ τὶς τροφές, προσθέτουν στὴν τροφή τους χῶμα και μικρὲς πέτρες, και ἄλλοι κυριευμένοι ἀπὸ σφοδρὴ δίψα, πολλὲς φορές ἐπιθυμοῦν τὰ λασπόνερα· ἔτσι κι ἐκεῖνοι ξεβράστηκαν στὸν παράνομο τοῦτο ἔρωτα. Κι ἂν ἀναρωτιέσαι, ἀπὸ ποῦ προέρχεται αὐτὴ ἡ ἐπίταση τῆς ἐπιθυμίας; Ἀπὸ τὴν ἐγκατάλειψη τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἡ ἐγκατάλειψη τοῦ Θεοῦ ἀπὸ ποῦ; Ἀπὸ τὴν ἀνομία αὐτῶν πού τὸν ἀφησαν· ἄνδρες σὲ ἄνδρες κατεργαζόμενοι τὴν ἀσχημοσύνη.

Και μὴ νομίσεις, ἐπειδὴ ἄκουσες τὴ λέξη “ἐξεκαύθησαν”, ὅτι τὸ νόσημα αὐτὸ ἀφορᾷ μόνο στὴν ἐπιθυμία· γιατί εἶναι καὶ τὸ πλεόνασμα τῆς ραθυμίας τους, ἢ ὁποῖα ἀναψε καὶ τὴν ἐπιθυμία. Γι’ αὐτὸ δὲν εἶπε “παρασυρμένοι” ἢ “ἐξώθημένοι”, ὅπως λέει ἄλλοῦ, ἀλλὰ τί; Κατεργαζόμενοι. Ἐκαναν ἔργο τους τὴν ἁμαρτία, καὶ ὄχι ἀπλῶς ἔργο, ἀλλὰ καὶ περισπούδαστο. Καὶ δὲν εἶπε “ἐπιθυμία”, ἀλλὰ ἀσχημοσύνη, κυρίως· γιατί καὶ τὴν φύση ντρόπιασαν καὶ τοὺς νόμους ἐπάτησαν. Καὶ βλέπε πόση πολλὴ σύγχυση παράγεται καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη. Διότι ὄχι μόνο ἡ κεφαλὴ κάτω βρέθηκε, ἀλλὰ καὶ τὰ πόδια ἐπάνω, καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἑαυτοῦ τους καὶ ἀναμεταξύ τους ἔγιναν, εἰσάγοντας κάποια ἐπικίνδυνη μάχη, καὶ πιὸ παράνομη ἀπὸ κάθε ἐμφύλιο πόλεμο καὶ πολυσχιδῆ καὶ ποικίλη. Καὶ διότι σὲ τέσσερα κενὰ καὶ παράνομα εἶδη διέσχισαν αὐτήν· γιατί δὲν ἦταν διπλὸς καὶ τριπλὸς, ἀλλὰ καὶ τετραπλὸς αὐτὸς ὁ πόλεμος. Παρατήρησε λοιπόν: ἔπρεπε οἱ δύο νὰ εἶναι ἓνα, ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναῖκα λέω· γιατί λέει: “ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν”. Καὶ τὸ πραγματοποιοῦσε αὐτὸ ἢ ἐπιθυμία τῆς ἐρωτικῆς ἐπαφῆς, καὶ συνένωνε τὰ γένη μεταξύ τους. Αὐτὴ τὴν ἐπιθυμία, ἀφοῦ τὴν ἀναίρεσε ὁ διάβολος καὶ τὴν διοχέτευσε σὲ ἕτερο τρόπο, ἀπέσχισε ἔτσι τὰ γένη τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο, καὶ ἔκανε τὸ ἓνα δύο μέρη, ἀντίθετα μὲ τὸν νόμο τοῦ Θεοῦ. Γιατί ὁ μὲν (Θεὸς) λέει νὰ εἶναι οἱ δύο μία σάρκα, ὁ δὲ (διάβολος) τὴν μία ἔσχισε στὰ δύο. Ἴδου ἓνας πόλεμος. Πάλι αὐτὰ τὰ δύο μέρη ἐξώθησε σὲ πόλεμο καὶ πρὸς τὸν ἑαυτό τους καὶ τὸ ἓνα ἐναντία στοῦ ἄλλο· καὶ οἱ μὲν γυναῖκες δὲν ἔβριζαν μόνο τοὺς ἄνδρες, ἀλλὰ καὶ τίς γυναῖκες πάλι, οἱ δὲ ἄνδρες ὀρθώνονταν ὁ ἓνας ἐναντίον τοῦ ἄλλου καὶ κατὰ τοῦ γυναικεῖου γένους, σὰν νὰ μάχονταν στοῦ σκοτάδι. Εἶδες δεῦτερο

και τρίτο πόλεμο, και τέταρτο και πέμπτο; Υπάρχει κι άλλος· γιατί μετά από τὰ παραπάνω, παρανόμησαν και στην ίδια τή φύση. Και επειδή γνωρίζει ο διάβολος ότι συνδέει τὰ δύο γένη περισσότερο από ό,τιδήποτε άλλο έτούτη ή έπιθυμία, φρόντισε έπιμελώς να διακόψει τον δεσμό, ώστε να αφανίσει τὸ ανθρώπινο γένος όχι μόνο με τήν έλλειψη απογόνων, αλλά και με τον άναμεταξύ των ανθρώπων πόλεμο και άνταρσία. [...] Και άν δέν άντιλαμβάνονται τὸ μέγεθος του κακού, αλλά αισθάνονται ήδονή, μη θουμάξεις. [...] και για να δείξω με πιὸ σαφή τρόπο τήν ύβρη, άνεχτείτε μου άκόμη ένα παράδειγμα: Έάν κάποιος καταδίκασε μία παρθένα να είναι κλεισμένη σε ένα δωμάτιο και να συνουσιάζεται με άλογο ζώα, κι έπειτα εκείνη ένιωθε ήδονή από αυτή τήν πράξη, δέν θα ήταν πιὸ πολὺ άξια δακρύων, όχι επειδή δέν μπορούσε να άπαλλαγεί από αυτή τήν άρρώστια αλλά επειδή δέν είχε συναίσθηση τής νόσου; Είναι σε άλλους φανερό. Έάν εκείνο είναι φοβερό, οὔτε έτούτο είναι ύποδεέστερο εκείνου· γιατί είναι έλεινότερο να άτιμάζεται κανεις από τους οικείους, παρά από τους ξένους. [...] Δέν υπάρχει πιὸ παράλογο και πιὸ επικίνδυνο πράγμα από αυτή τήν ύβρη. Γιατί, άν ο Παῦλος όμιλῶν περι τής πορνείας έλεγε ότι όποιο άμάρτημα και να κάνει ο άνθρωπος, είναι έξω από τὸ σῶμα· ένῶ αυτός ποῦ πορνεύει στο ίδιο του τὸ σῶμα άμαρτάνει, τί θα μπορούσαμε να ποῦμε για έτούτη τήν μανία, ή όποία είναι άρρητως χειρότερη από τήν πορνεία; Γιατί δέν λέω μόνο αυτό, ότι δηλαδή έγινες γυναίκα, αλλά και ότι έπαφες να είσαι άνδρας· και οὔτε μετάλλαξες τήν φύση σου, οὔτε εκείνη πού είχες διατήρησες, αλλά κοινός έγινες προδότης και τῶν δύο, άξιος να άπωθεΐσαι και από άνδρες και από γυναίκες, καθότι άδίκησες και τὰ δύο γένη [...] Από ποῦ, λοιπόν, γεννήθηκαν αυτά τὰ κακά; Από τήν τρυφή, από τήν άγνοια του Θεοῦ· γιατί όταν εκβάλλουμε τον φόβο του Θεοῦ, όλα τὰ κακά έπονται.

Γιὰ νὰ μὴ συμβεῖ, λοιπόν, τοῦτο, ἄς ἔχουμε ἀκέραιο μπροστά στὰ μάτια μας τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ. Διότι τίποτα, μὰ τίποτα, δὲν ἀφανίζει τὸν ἄνθρωπο, ὅπως τὸ νὰ ξεπέσει ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἄγκυρα· ὅπως ἀκριβῶς τίποτα δὲν τὸν σώζει, ὅπως τὸ νὰ προσβλέπει συνέχεια ἐκεῖ. Γιατί, ἂν ἔχουμε ἐνώπιόν μας κάποιον ἄνθρωπο, γινόμαστε πιὸ τεμπέληδες γιὰ τὰ ἁμαρτήματα, καὶ πολλές φορές μάλιστα ντρεπόμενοι τοὺς ὑπαλλήλους μας ποὺ εἶναι ἐπιεικέστεροι, δὲν πράττουμε τίποτα τὸ ἄτοπο, βάλτε μὲ τὸ μυαλό σου πόση θὰ ἀπολαύσουμε ἀσφάλεια, ὅταν ἔχουμε τὸν Θεὸ πρὸ ὀφθαλμῶν. Γιατί δὲν ὑπάρχει περίπτωση νὰ μᾶς ἐπιτεθεῖ ὁ διάβολος ὅταν εἴμαστε ἔτσι διακείμενοι, δηλαδή νὰ κοπιᾶσει χωρὶς ἀποτέλεσμα· ἂν ὅμως μᾶς δεῖ νὰ περιπλανιόμαστε ἔξω καὶ χωρὶς χαλινάρι, παίρνοντας τὴν ἀρχὴ ἀπὸ ἐμᾶς, θὰ μπορέσει νὰ μᾶς σύρει σὰν βόδια παντοῦ»⁸.

Σημειώνουμε καὶ πάλι ὅτι τὰ λόγια αὐτὰ ἀπευθύνονται στοὺς πιστοὺς, δὲν βγήκε νὰ τὰ πεῖ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος στὴν πλατεία, ἀλλὰ τὰ ξεστόμισε ἀπὸ τὸν ἄμβωνα· κι ἐπειδὴ ὁ σκοπὸς του εἶναι νὰ προφυλάξει τοὺς πιστοὺς ἀπὸ τοὺς πειρασμούς, γι' αὐτὸ καὶ χρωματίζει τὸν λόγο του ἔντονα. Εἶναι, ἐπομένως, ἀνάγκη νὰ συνειδητοποιήσουμε, πρῶτον, ὅτι τὰ λόγια αὐτὰ εἰπώθηκαν γιὰ ἐμᾶς, ὄχι «γιὰ τοὺς ἄλλους»· δεύτερο, ὅτι δὲν ὑπάρχει πνευματικὴ ἀσθένεια ἢ ὁποῖα νὰ μὴν προσβάλλει πρῶτα τοὺς Χριστιανούς· τρίτο, γιὰ νὰ μὴν κατακρίνουμε κανέναν, ὅσο ἁμαρτωλὸς κι ἂν νομίζουμε ὅτι εἶναι· καὶ τέταρτο, γιὰ νὰ εἴμαστε πάντοτε σὲ νήψη, δηλαδή σὲ ἐγρηγορση πνευματικὴ, καὶ νὰ διατηροῦμε στὴν καρδιά μας ἀδιάλειπτη τὴν μνήμη τοῦ Θεοῦ, ὥστε ἐὰν ἐνσκήψει καὶ σὲ ἐμᾶς

---

8. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ὑπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους Ἐπιστολήν, PG 60, 415 κ. ἔξ. Ἡ ἀπόδοση στὴ νεοελληνικὴ ἀπὸ τὸν γράφοντα.

παραπλήσιος πειρασμός, νὰ σταθοῦμε σῶοι ἀπὸ τὶς προσβολὲς τοῦ ἐχθροῦ.

Καὶ γιὰ νὰ μὴ νομίζουμε ὅτι εἴμαστε καλύτεροι τῶν ἄλλων, ἐπειδὴ δὲν ἔχουμε πέσει στὰ παραπάνω ἁμαρτήματα, ἄς δοῦμε τί ἄλλο λέει ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἀμέσως μετὰ: «Καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν Θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα, πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ, πορνείᾳ, πονηρίᾳ, πλεονεξίᾳ, κακίᾳ, μεστοὺς φθόνου, φόνου, ἔριδος, δόλου, κακοηθείας, ψιθυριστᾶς, καταλάλους, θεοστυγεῖς, ὕβριστᾶς, ὑπερηφάνους, ἀλαζόνας, ἐφευρέτας κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀσυνέτους, ἀσυνθέτους, ἀστόργους, ἀσπόνδους, ἀνελεήμονας· οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ Θεοῦ ἐπιγνόντες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες ἄξιοι θανάτου εἰσὶν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράσσουσι. Διὸ ἀναπολόγητος εἶ, ὦ ἄνθρωπε, πᾶς ὁ κρίνων· ἐν ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις· τὰ γὰρ αὐτὰ πράσσεις ὁ κρίνων. οἶδαμεν δὲ ὅτι τὸ κρίμα τοῦ Θεοῦ ἐστὶ κατὰ ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας. λογίζῃ δὲ τοῦτο, ὦ ἄνθρωπε, ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας καὶ ποιῶν αὐτά, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ κρίμα τοῦ Θεοῦ; ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονεῖς, ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιαν σὲ ἄγει;»⁹. Καὶ συνεχίζει, ἀπευθυνόμενος σὲ ὅσους σπεύδουμε νὰ παραστήσουμε τοὺς ἐπικριτὲς καὶ τοὺς δασκάλους τῶν ἄλλων, λέγοντας: «ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον σεαυτὸν οὐ διδάσκεις; ὁ κηρύσσων μὴ κλέπτειν κλέπτεις; ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν μοιχεύεις; ὁ βδελυσσόμενος τὰ εἰδῶλα ἱεροσυλεῖς; ὃς ἐν νόμῳ καυχᾶσαι, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν Θεὸν ἀτιμάζεις; τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ Θεοῦ δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνε-

9. Ρωμ. 1, 28 – 2, 4.

σι, καθώς γέγραπται»¹⁰.

Θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε πάρα πολλὰ γιὰ τὸ θέμα τῆς κατακρίσεως τοῦ πλησίον· ὅσα ἤδη σημειώθηκαν, εἶναι μᾶλλον ἄρκετὰ γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ θέματος ποὺ μελετοῦμε. Ἐπειδὴ, ὅμως, ἴσως κάποιος ἀναρωτηθεῖ «μὰ καλά, δὲν θὰ ἐλέγξουμε τὴν ἁμαρτία, ὅπως λέει ὁ Ἀπόστολος;», εἶναι ἀνάγκη νὰ διευκρινίσουμε τὰ ἐξῆς: Ὅπως ἀκροθιγῶς εἶδαμε, οὔτε ὁ Χριστός, οὔτε τὸ Εὐαγγέλιο, οὔτε πάλι οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἀπευθύνονται στοὺς «ἁμαρτωλοὺς» λέγοντάς τους ὅτι «αὐτὸ ποὺ κάνεις εἶναι ἁμαρτία καὶ θὰ πᾶς στὴν κόλαση», ἢ τὰ παρόμοια· αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἢ κατήχηση, ἐὰν καὶ ἐφ' ὅσον χρειάζεται, εἶναι ἔργο τῶν Πνευματικῶν καὶ ἀπευθύνεται μὲ διάκριση πρὸς ἐκείνους ποὺ ἤδη ἔχουν εἰσέλθει σὲ μιὰ πορεία μετανοίας καὶ ἐπίγνωσης τοῦ Θεοῦ. Καὶ πάλι, ὁ Πνευματικὸς δὲν ἐξαπολύει ἀπειλές, ἀλλὰ νουθετεῖ, συμβουλεύει, παρακαλεῖ. Ἐπίσης, ὁ ἔλεγχος τῆς ἁμαρτίας δὲν γίνεται μὲ τὰ λόγια, ἀλλὰ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς δικῆς μας βιοτῆς καὶ συμπεριφορᾶς, ὅταν, βεβαίως, συμφωνεῖ μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἐπομένως, ὅταν ἀντὶ νὰ ἐπιδιώκουμε νὰ βαστάζουμε τὰ βάρη ἀλλήλων, ἐμεῖς ἐξουθενώσουμε φραστικά τους ἀδελφούς μας, ἀλήθεια, εἶναι δυνατὸν κανεὶς νὰ νιώσει ὅτι ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ; Ἐὰν ὅμως ἡ δικὴ μας συμπεριφορὰ εἶναι μεστή ἀγάπης καὶ συμπαθείας πρὸς τὸν πάσχοντα ἀδελφὸ μας, τότε ἡ καρδιὰ του θὰ ζεσταθεῖ ἀπὸ τὴ δικὴ μας συμπεριφορὰ καὶ σταδιακὰ θὰ αἰσθανθεῖ ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι μακρόθυμος καὶ φιλάνθρωπος καὶ ἐλεήμων. Καὶ ἂν ἔχει τὴν παραμικρὴ ἀγαθὴ προαίρεση, ξέρεи ὁ Θεὸς νὰ τὸν ὀδηγήσει εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας.

---

10. Ρωμ. 2, 21-24.

Στήν ὀρθόδοξη διδασκαλία καὶ πρακτική, οὐδεὶς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ κινεῖ τὸ δάχτυλο στὸν ἀδελφό του· καὶ ἀδελφὸς εἶναι ὁ κάθε ἄνθρωπος, χωρὶς οὐδεμίαν ἐξαιρέση. Αὐτὴ ἡ τάση εἶναι προῖον τῆς αὐτοδικαίωσης, τὴν ὁποία κατέκρινε ὁ Κύριος στὸ πρόσωπο τοῦ Φαρισαίου τῆς παραβολῆς· μιᾶς αὐτοδικαίωσης ποὺ μεταλλάσσει τὸν ἄνθρωπο σὲ σκληρόκαρδο, αὐτόκλητο κριτὴ, ἐνίοτε δὲ καὶ τιμωρό, τῶν «ἀμαρτωλῶν» καὶ τῶν «ἀνήθικων». Τοῦτος ὁ ἠθικισμὸς (ἢ πουριτανισμὸς), βρῆκε πρόσφορο ἔδαφος στὴν προτεσταντικὴ θεώρηση τοῦ κόσμου, ποὺ ὡς φιλοσοφικὸ σύστημα διαποτίζει κάθε πτυχὴ τοῦ σύγχρονου δυτικοῦ πολιτισμοῦ, ἀπὸ τὴν θρησκευτικὴν πρακτικὴν μέχρι τὴν πολιτικὴν, τὴν οἰκονομίαν καὶ αὐτὴν ἀκόμα τὴν ἄθην διανόηση. Ἄς δοῦμε τὸ παράδειγμα τῆς διαχείρισης τῶν ἐκπομπῶν ρύπων διοξειδίου τοῦ ἀνθρακᾶ: Ρυπαίνεις; θὰ πληρώσεις καὶ ὅλα καλά· δὲν ἔχει σημασία ἂν συνεχίζεις νὰ ρυπαίνεις, ἀρκεῖ νὰ ἔχεις νὰ πληρώνεις, ὥστε νὰ κερδίζουν οἱ ἐπιτηδῆοι ποὺ ἀγοράζουν καὶ πωλοῦν ἀέρα κοπανιστὸ στὰ διεθνή χρηματιστήρια. Ἄν αὐτὸ δὲν εἶναι συγχωροχάρτι καὶ μέγιστη ὑποκρισία, τότε τί εἶναι; Ὅλα αὐτὰ τὰ ἔχουν ἐπισημάνει, μὲ διάφορες παραλλαγές, πολλοὶ σύγχρονοι στοχαστές, ἀκόμα καὶ ἀπὸ τὸν χῶρο τῆς Ἀριστερᾶς¹¹.

11. Πρβλ.: «Ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ κραύγασε (Νίτσε) ὅτι ὁ θεὸς εἶναι νεκρός, μπορεῖ νὰ ξεπέρασε τὴ θεοκρατία καὶ νὰ τοποθέτησε στὴ θέση τῆς τὸν ἄνθρωπο, παρ' ὅλα αὐτὰ ἔδωσε στὸν ἑαυτό του ἀπεριόριστα δικαιώματα καὶ ἐξουσίες ποὺ ὑπερέβαλλαν τὸ μέτρον καὶ κατέληξε, χωρὶς ἴσως νὰ τὸ συνειδητοποιήσει, στὴν ἐγκαθίδρυση μιᾶς νέας θεολογίας, τῆς οἰκονομίας. Μιὰ θεολογία τὴν ὁποία ἀσπάζονται ὄχι οἱ κοινωνίες αὐτῆ τῆ φορὰ ἀλλὰ—παράδοξο,—οἱ ἐξουσίες. Σὲ αὐτὴν τὴν πλάνην παγιδεύτηκαν ἀκόμη καὶ τὰ μεγαλύτερα μυαλὰ τῆς ἀνθρωπότητος, ὁ Κάρλ Μάρξ λόγου χάριν, ποὺ ὁμολογουμένως, ἐπέδειξε ἀξιομνημόνευτη ἐπιστημονικότητα στὸ θέμα τῆς οἰκονομικῆς ὀργάνωσης τῆς σκέψης τῶν κοινωνιῶν». <http://www.efsyn.gr/arthro/i-thriskeia-tis-anaptyxis-kai-tis-proodoy>

Τὸ ἴδιο ἰσχύει, ἐξάλλου, καὶ μὲ τὸν τρόπο πὸ ἀντιμετωπίζουμε τὰ παιδιὰ μας, τὰ φυσικὰ ἢ τὰ πνευματικὰ. Ἄραγε, ἀγνοοῦμε ὅτι, ὅταν ὁ γονιὸς λέει στὸ παιδί του «κάνε αὐτὸ γιὰ νὰ σὲ ἀγαπάει ὁ Χριστοῦλης» ἢ «μὴ κάνεις ἐκεῖνο, γιατί θὰ σὲ τιμωρήσει ὁ Θεός», ἢ «θὰ πέσει φωτιὰ νὰ μᾶς κάψει», τὸ μόνο πὸυ καλλιεργοῦμε στὴ συνείδησή τους εἶναι ἕναν Θεὸ ἐπαχθῆ, ξένο ὡς πρὸς τὸ Εὐαγγέλιο καὶ τὴν Ὁρθόδοξη διδασκαλία, καὶ διὰ τοῦτο ἀπεχθῆ καὶ μισητό; Ἀλήθεια, σὲ τί οἰκοδομεῖ μιὰ τέτοια ὀπτική; ἢ σὲ τί ὠφελεῖ, πέρα ἀπὸ μιὰ ψευδαίσθηση αὐτοδικαίωσης; Μήπως ἀγάπησε ποτὲ κανεὶς τοὺς λιθοβολιστές του; Ὑπάρχει περίπτωση, ἐξαπολύοντας τέτοιου εἴδους ἀπειλὲς σὲ ὅποιονδήποτε θεωροῦμε ὡς «ἀμαρτωλό», συμπεριλαμβανομένων τῶν ὁμοφυλόφιλων, τράνς κ.λπ., νὰ ἔλθουν σὲ συναίσθηση ἢ σὲ μετάνοια; Ἡ ὀργὴ καὶ ἡ ὀξύτητα πρὸς τοὺς ἀδελφούς μας τὸ μόνο πὸυ ἀποδεικνύει ἐν τέλει, εἶναι τὴν δικὴ μας ἀσυναίσθησία καὶ ἀμετανοησία.

Καὶ μιᾶς πὸυ ὁ λόγος ἦλθε στὴν μετάνοια, εἶναι σημαντικό νὰ διευκρινίσουμε πὸς ἄλλο εἶναι ἢ μεταμέλεια, δηλαδὴ ἡ συναίσθηση ὅτι ἔχουμε διαπράξει κάποιον λάθος, καὶ ἄλλο ἢ μετάνοια, ἢ ὁποία σημαίνει μεταστροφή τοῦ νοῦ. Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰούδας, ἀμφότεροι μεταμελήθηκαν, δὲν μετανόησαν ὅμως καὶ οἱ δύο. Μετάνοια εἶναι ἢ ἀπόφαση νὰ μὴν διαπράξουμε τὸ ἴδιο σφάλμα, μετάνοια ὅμως εἶναι καὶ ἡ ἐντολὴ τῆς ἀγάπης πρὸς τοὺς ἐχθρούς μας· διότι ἡ ἀγάπη γιὰ τὴν ὁποία ὁμιλεῖ τὸ Εὐαγγέλιο δὲν εἶναι συναίσθημα, ἀλλὰ ἀπόφαση καὶ τρόπος τοῦ ζῆν. Μετάνοια συνιστᾷ γιὰ τὸν κάθε λογῆς ταλαιπωρημένο ἀπὸ τὶς τρικυμίες τοῦ βίου ἀκόμα καὶ ἡ συναίσθηση ὅτι ὁ Θεὸς

(Ἡμ. τελευταίας ἀνάκτησης 31 Μαΐου 2022)

μας ἀγαπᾶ ἀπροϋπόθετα, ὅτι δὲν ἦλθε γιὰ νὰ μᾶς κρίνει ἀλλὰ γιὰ νὰ μᾶς σώσει, γιὰ νὰ σηκώσει τὸ δικό μας βᾶρος, ὅποιο κι ἂν εἶναι αὐτό.

Ἄς μὴν ἀξιῶνουμε, ἐπομένως, ἀπὸ κανέναν νὰ εἶναι τέλειος, παρεκτὸς ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μας. Ἄς μὴν εἴμαστε αὐστηροὶ μὲ κανέναν, παρεκτὸς ὅταν πρόκειται νὰ ζυγιάσουμε τὶς δικές μας πράξεις, ἐπιθυμίες καὶ κρυφοὺς λογισμοὺς. Ἄς μὴ βλέπουμε τὴν ἀκίδα στὸ μάτι τοῦ ἄλλου, ἐνῶ ἀλληθωρίζουμε ἀπὸ τὸ καδρόνι ποὺ βρίσκεται καρφωμένο στὸ δικό μας. Ἄς μὴν ἀφορίζουμε κανέναν, γιατί δὲν εἴμαστε καρδιογνώστες. Ἄς μὴ χύνουμε κροκοδείλια δάκρυα γιὰ τὰ δεινὰ τῶν ἄλλων ἀπεναντίας, ἄς χύνουμε θερμὰ δάκρυα μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως γιὰ τὴν δική μας κατάντια, γιὰ τὰ δικά μας σφάλματα καὶ ἄς παρακαλοῦμε τὸν Κύριο, νύχτα καὶ ἡμέρα, νὰ ἔλεεῖ καὶ νὰ διορθώνει πρῶτα ἐμᾶς κι ἔπειτα τὸν κόσμον ὅλο. Γιατί δὲν εἴμαστε σωτῆρες κανενός, οὔτε τοῦ ἴδιού μας τοῦ ἑαυτοῦ. Ἄς μὴ γινόμαστε αἰτία, μὲ τὰ ἔργα καὶ μὲ τὰ λόγια μας, νὰ λοιδορεῖται καὶ νὰ συκοφαντεῖται ὁ Θεός. Καὶ ἄς εἴμαστε ἐπικεῖς καὶ προσηνεῖς πρὸς πάντας, γενόμενοι φιλόανθρωποι, δηλαδή ἀγαπῶντες κάθε ἄνθρωπο, κάθε ξένο, κάθε «παράξενο» ἢ «ἀμαρτωλό». Αὐτὰ ὅλα, συνιστοῦν ἀληθινὴ μετάνοια καὶ ἐν Χριστῷ ζωὴ.

Τέλος, μία ἄλλη διάσταση στὸ θέμα ποὺ μᾶς ἀπασχολεῖ, ἀνοίγει ἡ ἐξῆς ἀξιοσημεῖωτη ρήση τοῦ Χριστοῦ: «εἰσὶ γὰρ εὐνοῦχοι οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτω· καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὁ δυνάμενος χωρεῖν χωρεῖτω»¹². Οἱ πρῶτοι καὶ οἱ δεῦτεροι δὲν εἶναι ἀξι-

12. Μθ. 19, 12.

οκατάκριτοι· αντίθετα, έχουμε παραδείγματα αγίων που είτε γεννήθηκαν έτσι, είτε ευνουχίστηκαν από τους ανθρώπους, και άναμφίβολα χλευάστηκαν, περιφρονήθηκαν και είχαν, ως άνθρωποι, έρωτικές έπιθυμίες και κάθε λογής πειρασμούς· και, προφανώς, διέθεταν πίστη, μετάνοια και αγάπη προς τόν Θεό, γι' αυτό και άξιώθηκαν τών αιωνίων αγαθών. Όσοι άνήκουν στην τρίτη κατηγορία, όχι μόνο δέν είναι άξιοκατάκριτοι, αλλά κατόρθωσαν μέγιστο άθλο· γι' αυτό και ό Χριστός προσκαλεί όσους δύνανται νά πραγματοποιήσουν τέτοιο κατόρθωμα, όχι βέβαια έξαιτίας τής δικής τους δύναμης, αλλά έπειδή άποτελεί κλήση και δωρεά του Θεού. Δέν αυτοευνουχίστηκαν, δηλαδή δέν έπενέβησαν στη φύση άκρωτηριάζοντας τά μέλη τους, προκειμένου νά άποφύγουν τούς πειρασμούς· κάτι τέτοιο άποτελεί ύβρη προς τόν Δημιουργό και για τόν λόγο αυτό είναι άξιοκατάκριτο. Πρόκειται για τούς ανθρώπους εκείνους που, από τά πρώτα άκόμα χρόνια του Χριστιανισμού, άντιλήφθηκαν ότι ή σεξουαλική έπιθυμία είναι μία φυσική ροπή του ανθρώπου, ή όποία δέν άποτελεί ένστικτο αλλά κατευθύνεται και προσανατολίζεται, ανάλογα με τήν ανθρώπινη βούληση, και μάλιστα όχι μόνο στα κατά φύσιν ή στα παρά φύσιν, αλλά και σε αυτή τήν υπέρβαση τής φυσικής έπιθυμίας· όχι από άποστροφή προς τόν άνθρωπο ή από μίσος προς τόν έρωτα, αλλά έξαιτίας τής πύρωσης από έρωτα προς τόν Θεό και προς όλους τούς ανθρώπους. Αυτόι είναι οί μοναχοί και οί μοναχές, οί έν σώματι άγγελοι, που άρνήθηκαν κάθε ανθρώπινη έπιθυμία και κάθε ανθρώπινο δικαίωμα, σπίτια, δόξα, χρήματα, κτήματα, άναγνώριση, συγγενείς, γονείς, παιδιά, έπίγειους και πρόσκαιρους έρωτες· όλα τά άρνήθηκαν για τήν αγάπη του Θεού, γι' αυτό και επέλεξαν νά ζούν έξω από τις πολιτείες, ώστε ούτε τόν κόσμο νά ένοχλούν, ούτε νά παρενοχλούνται από τόν κόσμο και από

τὰ βιοτικά πράγματα. Ἄλλὰ ὑπῆρξαν καὶ ζευγάρια ἀνθρώπων, ποὺ συνέχισαν νὰ ζοῦν στὸ σπίτι τους ἀσκούμενα στὴν προσευχή καὶ στὴν μελέτη τοῦ Θεοῦ καὶ στὴν ἐγκράτεια, ἀπέχοντες ἀπὸ κοινοῦ ἀπὸ κάθε ἐρωτικῆ συνεύρεση. Ὑπῆρξαν, ἀκόμη, καὶ κάποιες γυναῖκες τόσο θαρραλέες, ποὺ ὄχι μόνο ἀγάπησαν τὴν μοναχικὴ ζωὴ, ἀλλὰ ντύθηκαν ρούχα ἀνδρικὰ καὶ ὡς ἄνδρες, χωρὶς νὰ τὸ ξέρει κανεὶς, ἔγιναν μοναχοὶ σὲ ἀνδρικό μοναστήρι· καὶ ὅταν ἀπὸ φθόνο τοῦ διαβόλου κατηγορήθηκαν ὅτι ἄφησαν ἔγκυο κάποιον κορίτσι, ὄχι μόνο δὲν ἀποκάλυψαν τὴν ταυτότητά τους, ἀλλὰ ἀγόγγυστα ὑπέμειναν κάθε περιφρόνηση, ἐξεβλήθησαν τῆς μονῆς καὶ πρόθυμα ἀνέλαβαν τὴν ἀνατροφή τοῦ παιδιοῦ, μέχρι τὴν ἡμέρα ποὺ ἀπῆλθαν ἀπὸ τὸν μάταιο τοῦτο κόσμον καὶ ἀποκαλύφθηκε ἡ πᾶσα ἀλήθεια¹³.

Συμπεράσματα

Ἐν κατακλείδι, ἡ θεολογία τῆς Ὁρθόδοξης Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ δισχιλιόχρονη πρακτικὴ τῆς ἐφαρμογῆς, ἰδίως σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ στὴν ἀσκητικὴ καὶ μοναχικὴ τῆς ἔκφραση, ἀποδεικνύουν, σὺν τοῖς ἄλλοις, ὅτι ἡ queer θεωρία στὴ βάση τῆς εἶναι ἀληθῆς, ὅταν πρεσβεύει ὅτι ὁ σεξουαλικὸς προσανατολισμὸς εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς βουλήσεως καὶ τῆς προαιρέσεως τοῦ κάθε ἀνθρώπου. Μὲ μία εἰδοποιὸ διαφορά: ὅτι ἡ θεωρία αὐτὴ ἀποσκοπεῖ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν ἀχαλίνωτη ἐρωτικὴ ἐπιθυμία, ἐνῶ ὁ μοναχισμὸς (εἶπαμε, δὲν χωροῦν ὅλοι) προσβλέπει στὴν κατὰ Θεὸν ἡδονὴ καὶ εὐχαριστία. Καὶ ἡ μεταξύ τους ἀπόσταση εἶναι ὅσο ἀπέχει ἡ γῆ ἀπὸ τὸν οὐρανό.

13. Τέτοιος ὑπῆρξε ὁ βίος τῆς Ἁγίας Θεοδώρας τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τὸν ὁποῖο ἀξίζει κανεὶς νὰ μελετήσῃ.

Ἡ περὶ τῶν μυστηρίων δογματικὴ διδασκαλία τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας [Ἡ νεοσχολαστικὴ τους ἐκδοχή]

Πρωτ. Βασίλειου Γεωργόπουλου
Αναπληρωτὴ καθηγητὴ Θεολογικῆς Σχολῆς ΑΠΘ

(ἡ' μέρος)

Τὸ μυστήριον τοῦ Εὐχέλαιου

[B. Bartmann, *Lehrbuch der Dogmatik*, σσ. 797-804. M. Premm, *Katholische Glaubenskunde*, Band III/2, σσ. 159-183. L. Ott, *Grundriß der Dogmatik*, σσ. 530-536. A. Baumeister, « Ölung, Letzte », *LThK* 7 (1935), 714-717].

Ὅρισμός

Τὸ Εὐχέλαιον ἢ «ἔσχατη χρίση» (*extrema unction*) εἶναι τὸ μυστήριον ἐκεῖνο ποῦ ὁ ἄρρωστος πιστός, μετὰ τὴν χρίση τοῦ ἁγία-σμένου ἐλαίου καὶ τὶς εὐχῆς τοῦ ἱερέα λαμβάνει τὴν χάρη τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν ὑπερφυσικὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς του, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ φυσικὴ θεραπεία τοῦ σώματός του ἀπὸ τὴν ἀσθένεια, ἐὰν τοῦτο εἶναι ἀναγκαῖον γιὰ τὸ πνευματικὸ συμφέρον τῆς ψυχῆς του. Εἶναι τὸ μυστήριον τῆς πνευματικῆς καὶ σωματικῆς βοηθείας τῶν βαρέως ἀσθενούντων¹.

---

1. L. Ott, *Grundriß der Dogmatik*, σ. 530. B. Bartmann, *Lehrbuch der Dogmatik*, σ. 797.

Ἡ ἰδρυση τοῦ μυστηρίου

Τὸ μυστήριον, σύμφωνα με τοὺς λόγους τοῦ ἀποστόλου Ἰάκωβου (Ἰακ. 5, 14 -15) ἰδρύθηκε ἀπὸ τὸν Χριστό, καθὼς συνδέεται ἄμεσα με τὴν ὑπερφυσικὴ ἐνέργεια τῆς ἀφέσεως ἀμαρτιῶν τῶν βαρέως ἀσθενούντων, γεγονός που τὸ συνδέει ἀναπόσπαστα μόνο με τὴν καθιέρωσή του μέσω τοῦ Κυρίου².

Ἡ σύνοδος τοῦ Τριδέντο, σχετικὰ με αὐτὴ τὴν παράμετρο, καὶ ἀπαντώντας στὴν προτεσταντικὴ ἀμφισβήτηση καὶ πολεμικὴ κατὰ τοῦ ἱεροῦ μυστηρίου³, δηλώνει με σαφήνεια ὅτι

2. M. Premm, *Katholische Glaubenskunde, Band III/2*, σσ. 163-166.

3. Γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ ζητήματος σχετικὰ με τὴν προτεσταντικὴ κριτικὴ θέλουμε νὰ ἐπισημάνουμε τὰ ἀκόλουθα. Ὁ Λούθηρος ἀρνήθηκε τὸν μυστηριακὸ χαρακτήρα τοῦ Εὐχελαίου ὑποστηρίζοντας ὅτι δὲν καθιερώθηκε ὡς μυστήριον ἀπὸ τὸν Χριστό (βλ. *De Captivitate Babylonica*, WA 6, 567-571). Ὁ Μελάγχθων, στὴ συνέχεια, ὑποστήριξε στὴν Ἀπολογία τῆς Αὐγουστιαίας Ὁμολογίας (art. 13, 6) ὅτι τὸ Χρίσμα καὶ τὸ Εὐχέλαιον εἶναι ἀπλὲς τελετὲς ποὺ προέρχονται ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους πατέρες, δὲν θεωροῦνται ἀπαραίτητα γιὰ τὴ σωτηρία ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει γιὰ αὐτὰ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ πρέπει νὰ τὰ ξεχωρίζουμε ἀπὸ τὸ Βάπτισμα καὶ τὴ θεία Εὐχαριστία γιὰ τὰ ὁποῖα ὑπάρχει ἄμεση θεϊκὴ ἐντολὴ. (βλ. *Unser Glaube. Die Bekenntnisschriften der evangelisch-lutherischen Kirche* [Bearbeiter von H. G. Pöhlmann], Gütersloh 1991, σ. 317). Ἡ κριτικὴ τοῦ Καλβίνου ὑπῆρξε ἰδιαίτερος δηλητηριώδης (Institutio 4, 19, 18 – 21). Τὸ χαρακτήριζε ὡς «κίβδηλον μυστήριον», ὡς «βδελυρὸν» καὶ ὡς «δυσώδες ἔλαιον» στερημένο ἀπὸ κάθε ἀποτελεσματικότητά. Τὸ ρωμαιοκαθολικὸ τελετουργικὸν χρίστος τὸ ἀξιολόγησε ὡς «θεατρικὴ παράσταση χωρὶς καμμία ὠφέλεια καὶ χωρὶς κανένα λόγο, προσπάθεια μίμησης τῶν ἀποστόλων». Συνεχίζοντας τὴν κριτικὴν του ὑποστηρίζει ὅτι δὲν εἶναι μυστήριον, δὲν ὑπάρχει ἐντολὴ τοῦ Χριστοῦ γι' αὐτό, καὶ ὅτι οἱ ὑποστηρικτὲς του κακοποιοῦν ἐρμηνευτικὰ τὸν ἀπόστολον Ἰάκωβον (4, 19-21), καθὼς πρόκειται γιὰ κοινὸ λάδι. (βλ. J. Calvin, *Unterricht in der christlichen Religion* [übersetzt und bearbeitet von Otto Weber], Neukirchener 1997, σσ. 1018 -1021). Στὴν ἴδια γραμμῇ, ἀπὸ τὸν καλβινικὸν χώρον ὁ H. Bullinger, στὴ Δεύτερη Ἑλβετικὴ Ὁμολογία (κεφ. 19), με τὸ αὐξημένο κύρος της ποὺ ἔχει στὸν

στὸν πρῶτο κανόνα τῆς ποῦ ἀφορᾷ στὸ μυστήριον τοῦ Εὐχέλαιου: «Ἐὰν κάποιος λέγει ὅτι τὸ Εὐχέλαιον δὲν εἶναι ἀληθῶς καὶ κυριῶς εἶπεῖν μυστήριον ποῦ νομοθετήθηκε ἀπὸ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστὸ καὶ ἀνακοινώθηκε ἀπὸ τὸν ἀπόστολον Ἰάκωβον, ἀλλ' ὅτι εἶναι ἱεροπραξία ποῦ προέρχεται ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρες ἢ ἀνθρώπινη ἐπινόση, ἀνάθεμα ἔστω»⁴.

Τὰ ὁρατὰ μέσα τοῦ μυστηρίου

α) Ἡ ὕλη

Ἡ ὕλη⁵ τοῦ μυστηρίου τοῦ Εὐχέλαιου εἶναι τὸ ἔλαιον ἀπὸ τὴν ἐλιά τὸ ὁποῖο εὐλογεῖται ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπον τῆ Μεγάλῃ Πέμπτῃ, ἀλλὰ καὶ ἡ χρῆσις τὴν ὁποῖα κάνει ὁ ἱερέας στὸν ἀσθενῆ.

β) Ὁ τύπος (μορφή)

Τὰ λόγια ποῦ ἐκφωνεῖ ὁ ἱερέας κατὰ τὴ χρῆσις τῶν ὀργάνων τῶν πέντε αἰσθήσεων τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ ρωμαιοκαθολικὸ τυπικὸ, κατὰ τὴν χρῆσις τῶν βαρέως ἀσθενούντων περιλαμβάνει τὴν ἐκφώνηση ἐκ μέρους τοῦ ἱερέα τῶν ἀκόλουθων λόγων: «Διὰ τῆς χρῆσις ταύτης καὶ διὰ τοῦ εὐσπλαγχτικωτάτου Αὐτοῦ ἐλέους, ἃς σοῦ συγχωρήσει ὁ Κύριος κάθε ἀμαρτία διαπρα-

---

χῶρον τῶν Μεταρρυθμισμένων, ἐκφράζει τὴν ἀπόρριψη τοῦ μυστηρίου, καθὼς τὸ συναριθμεῖ στὶς ἀνθρώπινες ἐπινοήσεις—πρακτικὲς καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀποδεκτὸ, ἐνῶ ἐπιπλέον, ἀναφέρει, ὅτι ἀνήκει στὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα γιὰ τὰ ὁποῖα ἡ Μεταρρύθμιση ἐκφράζει τὴν ἀπέχθειά της (Βλ. E. F. K. Müller (Hrsg), *Die Bekenntnisschriften der reformierten Kirche*, Leipzig 1903, σ. 206).

4. Sess. XIV. Can.1. DH, *Enchiridion symbolorum*, 1716. Πρβλ. καὶ 1699.

5. B. Bartmann, *Lehrbuch der Dogmatik*, σσ. 800-801. L. Ott, *Grundriß der Dogmatik*, σ. 533.

χθεῖσα διὰ τῆς ὄρασης, τῆς ἀκοῆς, τῆς ὄσφρησης, τῆς γεύσης καὶ τῆς ἀφῆς»⁶.

Χορηγὸς τοῦ μυστηρίου

Πρωτίστως τακτικὸς χορηγὸς τοῦ μυστηρίου⁷ στὸν βαρέως ἀσθε- νοῦντα εἶναι ὁ ἐφημέριος τῆς ἐνορίας του. Ἐκτάκτως, κάθε ἱερέας μπορεῖ νὰ χορηγήσει τὸ μυστήριον.

Λήπτες τοῦ μυστηρίου καὶ οἱ ἀναγκαῖες προϋποθέσεις του

Ὡς μυστήριον τῶν ζώντων προϋποθέτει ὅτι οἱ λήπτες εὐρίσκονται σὲ κατάστασι χάριτος καὶ ἔχουν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ τὸ λάβουν. Τὸ μυστήριον τοῦ εὐχελαίου τὸ λαμβάνει⁸:

i) Κάθε βαπτισμένος χριστιανὸς ποὺ ἔχει φθάσει σὲ ἡλικίαν διακρίσεως καὶ ἀσθενεῖ βαρέως. Ἐξ αὐτοῦ τοῦ γεγονότος ἀποκλείονται τὰ παιδιὰ ποὺ δὲν εἶναι σὲ ἡλικίαν διακρίσεως.

ii) Κάθε βαπτισμένος χριστιανὸς ποὺ βρίσκεται σὲ κίνδυνον θανάτου λόγῳ ἀσθενείας, ἢ λόγῳ προχωρημένου γήρατος.

iii) Χορηγεῖται ἀκόμη καὶ σὲ ἀσθενεῖς ποὺ δὲν ἔχουν τίς

6. L. Ott, *Grundriß der Dogmatik*, σ. 533. Στὴ νεότερη πράξι, ἀπὸ τὸ 1972, μὲ τὸ διάταγμα τοῦ Πάπα Παυλοῦ ΣΤ' «Sacram unctionem infirmorum» τῆς 30/11/1972, κατὰ τὴ χρῆσιν ὁ ἱερέας στὸ μέτωπον καὶ στὰ χεῖρα λέγει: «Διὰ τῆς ἁγίας ταύτης χρίσεως καὶ διὰ τῆς μεγάλης Του εὐσπλαγνίας, εἴθε Κύριος νὰ σὲ βοηθήσει διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἐλευθερώνοντάς σε ἀπὸ τίς ἁμαρτίες σου σὲ σώσει διὰ τῆς καλοσύνης σου καὶ σὲ σηκώσει ἀπὸ τὴν ἀσθενείαν σου».

7. B. Bartmann, *Lehrbuch der Dogmatik*, σ. 800. M. Premm, *Katholische Glaubenskunde*, Band III/2, σ. 177.

8. M. Premm, *Katholische Glaubenskunde*, Band III/2, σσ. 178-180.

αἰσθήσεις τους, οἱ ὅποιοι ἐὰν τὶς εἶχαν, θὰ εἶχαν ζητήσει νὰ λάβουν τὸ ἱερὸ μυστήριον.

Τὸ μυστήριον, κατὰ τὴ διάρκειαν τῆς ἴδιας ἀσθένειας, χορηγεῖται μόνον μίαν φοράν. Ἐπιτρέπεται, ἐὰν ἀναρρώσει ὁ ἀσθενὴς ἢ ἂν ἀργότερα ὑπάρξει ὑπότροπὴ μὲ ἐπανεμφάνισιν τοῦ κινδύνου τοῦ θανάτου νὰ λάβῃ τὸ μυστήριον καὶ πάλιν. Ἐπίσης, μπορεῖ ἢ χορήγησιν τοῦ μυστηρίου νὰ ἐπαναληφθῇ ἂν ἡ ἀσθένεια εἶναι μακροχρόνιος, π.χ. μῆνες ἢ ἔτη.

Οἱ καρποὶ τοῦ μυστηρίου τοῦ Εὐχελαιίου

Χορηγεῖται τὸ μυστήριον τοῦ Εὐχελαιίου στὸν βαπτισμένον χριστιανὸν ποὺ βρίσκεται σὲ ἐξαιρετικὰ δυσχερῆ κατάστασιν λόγῳ τῆς ἀσθενείας του, νὰ ἀντιμετωπίσῃ χριστιανικὰ τὸ ζήτημα τοῦ πόνου καὶ νὰ ζῆσιν χριστιανικὴ ὑπερφυσικὴ ζωὴ σ' αὐτὴν τὴν ἔκτακτὴν καὶ δύσκολὴν κατάστασιν ποὺ βρίσκεται⁹.

α) Προσφέρει τὴν ἀγιαστικὴν χάριν ὥστε νὰ ἐνισχύσῃ τὸν ἀσθενῆ μὲ τὴν ἐλπίδα, τὴν παρηγορίαν καὶ τὴν δύναμιν νὰ νικήσῃ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου τὸν φόβον, τοὺς πειρασμοὺς καὶ τὶς δυσκολίας.

β) Συγχωρεῖ τὶς συγγνωστὰς ἀμαρτίας καὶ τὶς θανάσιμες. Τὶς δευτέρας μὲ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ἐὰν ὑπάρχουν δὲν εἶναι σὲ κατάστασιν νὰ ἐξομολογηθῇ ἢ δὲν μπορεῖ νὰ θυμηθῇ. Ἡ πράξις δείχνει ὅτι βαρῶς ἀσθενοῦντες δὲν μποροῦν νὰ ἐξομολογηθῶν καὶ νὰ προσφέρουν τὶς ἀναγκαῖας ἱκανοποιήσεις.

γ) Ἀφαιρεῖ, ἀνάλογα μὲ τὴν διάθεσιν τοῦ ἀσθενῆ, τὶς πρόσκαιρες ποινές, δηλαδὴ, ὅσα ὁ ἄρρωστος δὲν μπορεῖ λόγῳ τῶν

---

9. B. Bartmann, *Lehrbuch der Dogmatik*, σσ. 803-804. L. Ott, *Grundriß der Dogmatik*, σ. 533.

συνθηκών να πράξει.

δ) Προσφέρει σωματική υγεία, έφόσον αυτό είναι αναγκαίο για τὸ πνευματικὸ συμφέρον τῆς ψυχῆς του, καὶ ἐνισχύει τὴ θέληση καὶ τὶς φυσικὲς δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀναγκαία ἐπισήμανση

Ἡ ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία μετὰ τὴ Β' Σύνοδο τοῦ Βατικανοῦ ἔχει προτείνει ὡς πιὸ δόκιμο ὄρο, σχετικὰ μὲ τὸ μυστήριον τοῦ Εὐχελαίου, ἀντὶ γιὰ τὸ «Ἐσχατὴ χρῆση» νὰ ὀνομάζεται καλύτερα «Χρῆση τῶν ἀσθενῶν» (Διάταγμα Περὶ θείας Λατρείας, ἀρ. 73) κάτι ποὺ στὴν πράξη ἔχει ἤδη κάνει, ἀπὸ τὸ 1972, καὶ σὲ νεότερες διατάξεις τῆς ἔχει ἐνσωματώσει τὶς καινούργιες κατευθύνσεις στὴν ποιμαντικὴ πράξη τῆς. Ἡ προηγούμενη ὀνομασία «Ἐσχατὴ χρῆση» εἶχε ὀδηγήσει στὴν πράξη νὰ θεωρεῖται τὸ μυστήριον τοῦ Εὐχελαίου ὡς τὸ μυστήριον γιὰ τοὺς ἐτοιμοθάνατους.

(συνεχίζεται)

Τὸ κῦρος καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἱερῶν κανόνων

Μαρίας – Αἰκατερίνης Δημητροπούλου
Μ.Α. Θεολογίας

Εἰσαγωγή

Θεὸς εἶναι ὁ Λόγος καὶ ὄχι ὁ νόμος. Τὸ θέμα τῶν ἱερῶν κανόνων εἶναι ὄντολογικό, γιατί τὰ πάντα βρίσκονται σὲ ὑπαρξὴ ἀπὸ τὸν Δημιουργό, δηλαδή τὰ κτιστὰ ὄντα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸν ἄκτιστο Θεό. Οἱ ἱεροὶ κανόνες τοῦ κανονικοῦ δικαίου ἔχουν τὴν ἔννοια τῆς γιατρείας καὶ τῆς ποιμαντικῆς παιδαγωγίας τῶν πιστῶν μὲ σκοπὸ τὴ σωτηρία τους. Ἡ ἀξία τοῦ προσώπου μηδενίζει τὴ νομικὴ καὶ στὴν πραγματικότητα κανένα Κανονικὸ Δίκαιο δὲν ὑπάρχει στὴν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία.

Κατ' ἐπέκταση, οἱ γνώσεις τοῦ ὀρθόδοξου δόγματος περὶ Χριστολογίας (σωτηρίας), ἀνθρωπολογίας, ἐκκλησιολογίας καὶ ἐσχατολογίας βοηθοῦν τὴν ἐρμηνευτικὴ προσέγγιση τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἱερῶν κανόνων σὲ βάθος. Ἐχοντας κάποιος θεολογικὴ βάση καταλαβαίνει ὅτι οἱ κανόνες ἐφαρμόζονται σὲ ιδιαίτερες περιπτώσεις κατ' οἰκονομία γιὰ νὰ μὴν εἶναι ζημιόγONES, ὅπως καὶ ὅτι ἡ ἐρμηνεία τους πρέπει νὰ συμβαδίζει μὲ τὸν σκοπὸ τῶν κανόνων. Ἄλλωστε, τὸ Πνεῦμα ζωογονεῖ, ἐνῶ τὸ γράμμα σκοτῶνει καὶ δὲν ἔχουμε καμία ὑποδούλωση σὲ γενικούς καὶ ἀπρόσωπους κανόνες, γιατί ἡ ὀρθόδοξη παράδοση τονίζει πάντοτε τὴν ἐλευθερία τοῦ προσώπου.

Κανονικό Δίκαιο

Τὸ Κανονικὸ Δίκαιο εἶναι τὸ σύνολο τῶν κανόνων ποὺ ἔθεσε ἡ Ἐκκλησία μέσῳ τῶν Οἰκουμενικῶν καὶ Τοπικῶν Συνόδων, καθὼς καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, συμπεριλαμβανομένων τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς ἱερᾶς Παραδόσεως¹. Συγκεκριμένα στὴν Καινὴ Διαθήκη βλέπουμε διατάξεις, οἱ ὁποῖες ἀναφέρονται στὴ διοίκηση, στὴ λατρεία, στὴ δικαστικὴ ἐξουσία, σὲ φιλανθρωπικὸ ἔργο καὶ στὴν ὑπόλοιπη ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ Κανονικὸ Δίκαιο, ὅμως, ἔλαβε τὴ μεγάλη ἀνάπτυξή του μετὰ τὴν κατάπαυση τῶν διωγμῶν τῶν Χριστιανῶν, ἰδιαίτερα τὴν πρώτη χριστιανικὴ χιλιετία, τὴν ἐποχὴ τῶν μεγάλων Συνόδων. Ἀκόμη ὡς ἐπιστήμη, τὸ Κανονικὸ Δίκαιο ἄρχισε νὰ καλλιεργεῖται τῇ δευτέρῃ κυρίως χιλιετία καὶ οἱ πρῶτες καταβολές γιὰ ἐπιστημονικὴ προσπάθεια ὡς πρὸς τὴν κατάρτιση τῶν πρώτων συλλογῶν τῶν ἱερῶν κανόνων φτάνουν μέχρι τὶς ἀρχές τοῦ Δ' αἰ. Πρὸς τὸ τέλος τῆς Τουρκοκρατίας ἐμφανίζονται δύο ἐξέχοντες κανονολόγοι, ὁ Ἀγάπιος Λάνδος καὶ ὁ Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης, οἱ ὁποῖοι συνέταξαν τὴ γνωστὴ συλλογὴ τῶν ἱερῶν κανόνων, ὑπὸ τὸ ὄνομα «Πηδάλιον» καὶ ἡ ὁποία θεωρεῖται ὡς ἐπίσημη συλλογὴ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας².

Κάθε κανόνας δικαίου, ὅπως καὶ κάθε ἱερὸς κανόνας ἔχει ἓναν γενεσιουργὸ λόγο, δηλαδὴ πρῶτα ἀναφύεται τὸ ζήτημα καὶ στὴ συνέχεια ἀκολουθεῖ ἢ διὰ κανονικῆς διατάξεως ἐπίλυση αὐτοῦ. Γιὰ παράδειγμα, πρῶτα ἐμφανίσθηκαν οἱ διάφορες αἱρέσεις καὶ ἔπειτα καταδικάσθηκαν ἀπὸ τὶς Οἰκουμενικὲς

1. Α. Β. Βαβούσκου, *Ἑρμηνευτικὴ προσέγγιση ἱερῶν κανόνων*, ἐκδ. Π. Πουρναρᾶ, Θεσσαλονίκη 2010, σ. 14.

2. «Κανονικὸν καὶ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον», *ΘΗΕ* 7 (1965), σσ. 303-304.

Συνόδους³. Οἱ ἱεροὶ κανόνες συμπεριλαμβάνονται στὶς θεμελιώδεις πηγές τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου, ἐνῶ ἡ ἐρμηνευτικὴ προσέγγιση τῶν ἱερῶν κανόνων ἐντάσσεται στὸ εὐρύτερο πλαίσιο τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου, ὅπου συνυπάρχουν ὑπὸ ἐνιαῖο γνωστικὸ ἀντικείμενο μὲ ταυτόχρονη διατήρηση τῆς αὐτοτέλειάς τους⁴.

Σκοπὸς τῶν ἱερῶν κανόνων

Ἡ ἀύθεντικὴ, ὀρθὴ καὶ καθολικὴ ἐναρμόνιση τοῦ περιεχομένου τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκαλύψεως καὶ τῆς πνευματικῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας ὡς πρὸς τὶς ἐκάστοτε ἱστορικὲς συνθήκες τῆς κάθε ἐποχῆς εἶναι ὁ κύριος σκοπὸς τῶν ἱερῶν κανόνων. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο διασφαλίζεται ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας στὴν ὀρθὴ πίστη καὶ στὴν ἀγάπη ὄχι μόνο μὲ τὴ δογματικὴ διατύπωση τῆς ὀρθῆς πίστεως, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἀνόθευτη βίωσή της ἀπὸ ὅλους τοὺς πιστοὺς σὲ μία βαθειὰ μυστηριακὴ ἐνότητα καὶ συνεχῆ ἠθικὴ τελείωση.

Περαιτέρω, ἡ κανονικὴ παράδοση ἔχει ὡς στόχο τὴν ἀποτροπὴ τῶν πολλαπλῶν κινδύνων τόσο γιὰ τὴν ἐσωτερικὴ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας στὴν ὀρθὴ πίστη καὶ στὴν ἀγάπη, ὅσο καὶ στὴν ἐξωτερικὴ ἀνάδειξη τῆς βαθειᾶς καὶ οὐσιαστικῆς ἐνότητας στὴν ὀρθὴ πίστη, ἡ ὁποία θεωρεῖται ἀπαραίτητη γιὰ τὴν ὀρθὴ κατανόηση τοῦ μηνύματος τῆς Ἐκκλησίας. Τὴν ἐν Χριστῷ, δηλαδή, σωτηρία.

Οἱ κανόνες τῶν Οἴκουμενικῶν καὶ τῶν Τοπικῶν Συνόδων, τῶν ἐκκλησιαστικῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ κανονικὴ

---

3. Α. Β. Βαβούσκου, *Ἐρμηνευτικὴ προσέγγιση ἱερῶν κανόνων*, σ. 30.

4. Στὸ ἴδιο, σ. 13.

παράδοση τῆς Ἐκκλησίας ἀποβλέπουν, ἐπίσης, στὸν ὑπέρτατο σκοπὸ τῆς ἀνάδειξης τοῦ περιεχομένου τῆς ἐν Χριστῶ ἀποκάλυψης⁵. Γενικότερα, ἡ θέσπιση τῶν κανόνων ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ἀποσκοπεῖ κυρίως στὴν ἀνόθευτη διαφύλαξη τῆς ἀναγκαίας γιὰ τὴ ζωὴ τῶν πιστῶν πληρότητας τοῦ περιεχομένου τῆς ἀλήθειας τῆς ἀποκαλύψεως ἀπὸ κάθε παρανόηση ἢ παρέκκλιση, δηλαδή στὴν ὀρθὴ βίωση τῆς οὐσίας τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας σὲ κάθε στιγμή τῆς ἱστορίας τῆς σωτηρίας, πέρα ἀπὸ κάθε παραχάραξη.

Τὸ πνεῦμα τῶν κανόνων σώζει καὶ τὸ πνεῦμα ἐκφράζει πάντα τὸ περιεχόμενο τῆς ἐν Χριστῶ ἀποκάλυψης καὶ προσφέρει στοὺς πιστοὺς χωρὶς καμία παραποίηση πάντοτε ἀνόθευτο τὸ μήνυμα τῆς ἐν Χριστῶ σωτηρίας. Ἡ ζῶσα καὶ συνεχῆς παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατευθύνει τὴν Ἐκκλησία πρὸς τὴν ἐσχατολογικὴ τελείωση τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ βεβαιώνει τὴν ἀδιάκοπη παρουσία τοῦ Κυρίου. Συνεπῶς, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα δὲν ἐπιτρέπει στὴν Ἐκκλησία νὰ πλανηθεῖ ἀπὸ καιρικὲς οὐτοπίες καὶ διασφαλίζει τὴν ἀύθεντικότητά τῆς ἀπόλυτης ἀλήθειας τῆς πίστεως, μετασχηματίζει τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια τοῦ Χριστοῦ σὲ ἱστορικὴ ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας, διατηρεῖ στὴν Ἐκκλησία τὴν ἀύθεντικὴ ἰσορροπία μεταξὺ συνέχειας καὶ ἐκσυγχρονισμοῦ τοῦ θείου μηνύματος καὶ ὁδηγεῖ τὴν Ἐκκλησία στὴν ἐκπλήρωση τῆς ὑψιστῆς ἀποστολῆς στὴν ἱστορία τῆς σωτηρίας. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο ἡ Ἐκκλησία ὑπὸ τὴν καθοδήγηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μπορεῖ καὶ διατυπώνει στὸν ἱστορικὸ της βίο μία ἀσφαλῆ θεολογικὴ θέση, ἡ ὁποία ἔχει ὡς σκοπὸ τὴν

5. Βλ. Ἰω. Φειδᾶ, *Ἱεροὶ κανόνες καὶ καταστατικὴ νομοθεσία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος*, Ἀθήνα 1998, σσ. 39-40.

ἀνόθευτη διαφύλαξη τῆς μυστηριακῆς ἐμπειρίας τῆς πίστεως⁶. Ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας δὲν νοεῖται ἀποκομμένη ἀπὸ τῆ μυστηριακῆ ἐμπειρία τῆς πίστεως. Αὐτὴ ἡ σχέση μεταξύ βιωματικῆς ἐμπειρίας τῆς πίστεως καὶ διδασκαλίας ἀναφέρεται τόσο στὴ διατύπωση τοῦ δόγματος μέσῳ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ὅσο καὶ στὴν ἱερὰ Παράδοση.

Οἱ κανόνες ἔχουν συνήθως τὸν χαρακτήρα ἐμπειρικῶν ἐκκλησιαστικῶν ὀρισμῶν καὶ μία ἔμμεση ἀναφορὰ εἴτε πρὸς τὴν ἀλήθεια τῆς ἀποκαλύψεως, εἴτε πρὸς τὴν ἀύθεντικὴ φύση καὶ τὴν ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας. Γιὰ αὐτὸ τὸν λόγο, ἡ ὑπαρκτικὴ ἱστορικὴ μορφή τῶν κανόνων ἀντανακλᾷ ἀσφαλῶς τὴν οὐσία καὶ τὴν πληρότητα τῆς ἐξ ἀποκαλύψεως ἀλήθειας, ἀφοῦ εἶναι μία ἐμπειρικὴ ἀκτινοβολία τῆς. Παρ' ὅλα αὐτά, οἱ ἱεροὶ κανόνες δὲν ἀποτελοῦν μία ἄριστη καταγραφὴ τῆς ἀπόλυτης ἀλήθειας καὶ ἀπλὰ πρόκειται γιὰ μία ἱστορικὴ καταγραφὴ τους. Ἐπιπροσθέτως, ἐκκλησιολογικὰ καὶ πρακτικὰ εἶναι ἀδιανόητη καὶ ἀδύνατη μία συστηματικὴ περιγραφὴ τῆς μυστηριακῆς βιωματικῆς ἐμπειρίας σὲ ἓνα πλήρες νομικὸ σύστημα δικαίου τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ αἰώνιο ὅμως περιεχόμενο τοῦ πνεύματος κάθε κανόνα ὑπερέχει ἀπείρως τῆς ἐξωτερικῆς ἱστορικῆς του ὕλης ἢ μορφῆς, ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ ἡ ἱστορικότητά τοῦ κανόνα πρέπει νὰ νοεῖται μόνο ὑπὸ τὴν ἔννοια, ὅτι ἡ αἰώνια καὶ ἀπόλυτη ἀλήθεια τοποθετεῖται μέσα στὴν ἱστορία καὶ προσδιορίζεται ἀπὸ αὐτὴ τόσο κατὰ τὴ μορφή, ὅσο καὶ κατὰ τὰ μέσα ἐκφράσεως⁷.

Τὸ Τριαδικὸ δόγμα εἶναι ὁ κανόνας ὅλων τῶν κανόνων

---

6. Στὸ ἴδιο, σσ. 42-43.

7. Στὸ ἴδιο, σσ. 44-45.

τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ σωστή κατανόηση καὶ ἐρμηνεία τῶν ἱερῶν κανόνων ἀπαιτεῖ μεγάλη σύνεση καὶ διάκριση. Ἡ νομικὴ θεώρησή τους, ὅπως καὶ ἡ αὐθαίρετη ἐπίκλησή τους γιὰ ἰδιοτελεῖς στόχους, παραποιεῖ τὸν σκοπὸ καὶ προδίδει τὸ πνεῦμα τους. Σκοπὸς τῶν ἱερῶν κανόνων εἶναι νὰ ὀδηγήσουν στὴν προσωπικὴ τελειότητα περιφρουρώντας τὸ πλαίσιο τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ὁ πιστὸς προχωρώντας πρὸς τὴν τελειότητα, ἐλευθερώνεται ἀπὸ τοὺς κανόνες, γιατί ἡ μετοχὴ στὴ Θεία ζωὴ τὸν μεταφέρει στὸ ἐπίπεδο τῆς ἐλευθερίας τοῦ πνεύματος. Μιὰ ἐλευθερία ποὺ περνάει ἀπὸ τὴν ἀποδοχὴ καὶ τὴν τήρηση τῶν κανόνων καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν παράβαση καὶ τὴν περιφρόνησή τους. Οἱ ἱεροὶ κανόνες συνδέονται ἄμεσα μὲ τὸ ὀρθόδοξο δόγμα καὶ ἀποτυπώνουν τὴν ἀλήθειά τους στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας⁸.

Κῦρος ἀνὰ τοὺς αἰῶνες

Οἱ ἱεροὶ κανόνες δὲν ἀπαγορεύουν τὴ διατύπωση νέων κανόνων γιὰ τὸν ἐξωτερικὸ ἐκσυγχρονισμὸ τοῦ μυστηρίου καὶ τῆς ἱστορικῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ ὅπωςδῆποτε καθορίζουν τὶς θεμελιώδεις ἀρχές ἢ προϋποθέσεις, οἱ ὁποῖες πρέπει νὰ τηρηθοῦν ἀυστηρὰ κατὰ τὴ διατύπωση ὁποιουδῆποτε νέου κανόνα. Ἔτσι, ὁ β' κανόνας τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀπαγορεύει ὁποιαδῆποτε διατύπωση νέου κανόνα, ἀλλὰ ἐννοεῖ τὴν ἀπαγόρευση αὐτὴ ὑπὸ τὴν ἔννοια τοῦ «παρὰ χαραττεῖν», τοῦ «ἀθετεῖν», τοῦ «καινοτομεῖν» καὶ τοῦ «ἀνατρέπειν»⁹ τοὺς προγενέστερους. Οἱ τιθέμενες προϋποθέσεις ἀπὸ

8. Π. Ι. Μαντζαρίδη, Χριστιανικὴ Ἠθικὴ. Ι, Εἰσαγωγή - Γενικὲς ἀρχές - Σύγχρονη Προβληματικὴ, ἐκδ. Π. Πουρναρᾶ, Θεσσαλονικὴ 2009, σ. 82.

9. Βλ. Ἰω. Φειδᾶ, Ἱεροὶ κανόνες, σ. 61.

τῆ Σύνοδο αὐτὴ ἀπὸ τῆ μιᾶ μεριὰ ἀποδεικνύουν ρητῶς ὅτι ἡ διατύπωση νέων κανόνων ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ἐντάσσεται στὴν ἱστορικὴ τῆς ἀποστολῆ καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλῃ μεριὰ προσδιορίζουν τὰ πλαίσια ἀσφαλείας γιὰ τὴν ἀύθεντικὴ συνέχιση τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τοῦ μηνύματος τῆς σωτηρίας σὲ κάθε ἐποχῇ.

Ἄλλωστε, τῆ συνείδηση αὐτῆ τῆς Ἐκκλησίας ἐκφράζουν οἱ ἴδιες οἱ Σύνοδοι, ὅταν, ἐνῶ διακηρύττουν τὴν ἀύστηρὴ ἐμμονή τους στὴν προγενέστερη κανονικὴ παράδοση, διατυπώνουν συγχρόνως καὶ πλῆθος νέων κανόνων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους πολλοὶ ἀντλοῦν τὸ περιεχόμενό τους ἀπὸ ὁμοειδεῖς κανόνες τῶν προγενέστερων Συνόδων. Συνεπῶς, ἡ κανονικὴ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἀπαγορεύει τὴ θέσπιση νέων κανόνων, ἀλλὰ ἀπαιτεῖ πάντοτε τὴν ἀύθεντικὴ συνέχεια μὲ τὴν καταδίκην κάθε παρεκκλίσεως ἢ παραχαράξεως ἢ ἀθετήσεως ἢ καὶ ἀνατροπῆς τῆς ἤδη ὑπὸ τὴν καθοδήγηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διατυπωμένης προγενέστερης κανονικῆς παραδόσεως μὲ τὴν εἰσαγωγὴ καινοτομιῶν.

Συγχρόνως, ἡ ἐπανάληψη τοῦ περιεχομένου τῆς παλαιότερης κανονικῆς παράδοσης μὲ τὴ θέσπιση ὁμοειδῶν κανόνων σὲ διάφορες ἐποχὲς ὄχι μόνον δὲν δηλώνει τὴν κατάργηση κάθε σχετικοῦ προγενέστερου κανόνα ἀπὸ τὸν μεταγενέστερο, ὅπως συνήθως ὑποστηρίζεται στοὺς νομικοὺς κυρίως κύκλους, ἀλλὰ ἀντιθέτως ἐκφράζει τὴ σαφῆ ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση γιὰ τὴν ἀύθεντικότητα τοῦ περιεχομένου τῶν χρονικῶς προγενεστέρων κανόνων καὶ τὴ διατύπωση τῶν νέων συναφῶν κανόνων σὲ πιστότητα πρὸς τὸ περιεχόμενο ἐκείνων. Ἔτσι ἐξηγεῖται τὸ γεγονός ὅτι ἡ Δ΄, ἡ Πενθέκτη καὶ ἡ Ζ΄ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι, ἐνῶ θέσπισαν πολλοὺς νέους ὁμοειδεῖς κανόνες, ἀνανεώνοντας κατὰ τὸ περιεχόμενο ὅλους σχεδὸν τοὺς προγε-

νέστερους, διακήρυξαν συγχρόνως και την άκλόνητη ισχύ των παλαιότερων στη ζωή της Έκκλησίας¹⁰.

Ίδιαίτερα, πρέπει να τονιστεί ότι η Πενθέκτη Οικουμενική Σύνοδος όχι μόνο δεν έθεσε στο περιθώριο τους κανόνες των προγενέστερων Συνόδων, αλλά με τον δεύτερο κανόνα της ενίσχυσε το διαχρονικό κύρος τους. Έτσι έξηγεῖται και το γεγονός ότι καμία κανονική Συλλογή ή κανένας Νομοκάνοντας δεν μπόρεσαν ποτέ να υποκαταστήσουν στην ὀρθόδοξη εκκλησιαστική συνείδηση το αὐτοτελές κύρος των κανόνων των Οικουμενικῶν και τῶν Τοπικῶν Συνόδων, καθώς και τῶν κανόνων τῶν ἐγκρίτων Πατέρων τῆς Έκκλησίας¹¹.

Γίνεται λοιπὸν κατανοητὸ ὅτι οἱ συνοδικοὶ κανόνες δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀξιολογηθοῦν ἐκκλησιολογικὰ μόνο με βάση τὴν ἱστορικὴ θέσπισή τους, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀξιολογοῦνται πάντοτε με βάση τὴν καθοδήγηση τῆς Έκκλησίας ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ἀκόμη, ὁ σωτηριολογικὸς καὶ ὁ ἐσχατολογικὸς χαρακτήρας τῆς ἱστορικῆς ἀποστολῆς τῆς Έκκλησίας δὲν τὴν ἀποκόπτει ἀπὸ τὴν ἐμπειρία τοῦ ἱστορικοῦ της παρελθόντος. Γι' αὐτὸ οἱ κανόνες ἐκφράζουν τὴν κατὰ ἐποχὲς αὐθεντικὴ συνείδηση τῆς Έκκλησίας καὶ ἐμπειρία της γιὰ τὴν ἀλήθεια τῆς πίστεως καὶ ἐντάσσονται ὀργανικὰ καὶ ἀναπόσπαστα στὴν ὅλη ἱερὴ παράδοση τῆς Έκκλησίας. Ἄλλωστε ἡ ἐσχατολογικὴ προοπτικὴ δὲν εἶναι μίᾳ μονοσήμαντῃ προοπτικῃ μέλλοντος ἀποκομμένη ἀπὸ τὸ ἱστορικὸ παρελθόν, ἀλλὰ βιώνεται ὡς μίᾳ συνεχῆς πλήρωση τοῦ ἱστορικοῦ της παρελθόντος μέσα στὸ μέλλον. Τὸ μήνυμα τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας φέρει λοιπὸν ἔντο-

10. Στὸ ἴδιο, σσ. 62-63.

11. Στὸ ἴδιο, σ. 69.

νη τὴ σφραγίδα τῆς ἱστορικότητος τῆς ἐμπειρίας της καὶ βιώνεται πάντοτε κατὰ περιεκτικὸ τρόπο ὡς μία παράδοση τοῦ παρελθόντος, ὡς μία προσαρμογὴ στὸ παρὸν καὶ ὡς πορεία πρὸς τὸ μέλλον, πρὸς τὰ ἔσχατα¹².

Ἐφαρμογή

Γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῶν κανόνων σπουδαία σημασία ἔχει ὁ ἰδιόμορφος θεσμὸς τῆς οἰκονομίας, στὴν ὁποία δὲν ὑφίσταται περιορισμὸς, μὲ τὴν προϋπόθεση νὰ μὴν παραβλάπτεται τὸ δόγμα τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως¹³. Γενικότερα, ὅμως, δύο εἶναι οἱ ἀρχές ποὺ διέπουν τὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ στὴν Ὁρθοδοξία: ἡ ἀκρίβεια καὶ ἡ οἰκονομία. Ἀκρίβεια εἶναι ἡ ἀπαρέγκλιτη τήρηση τῶν κανόνων τῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ οἰκονομία εἶναι ἡ προσωρινὴ παρέκκλιση ἀπὸ τὴν ἀκρίβεια, ποὺ γίνεται γιὰ νὰ ἐξυπηρετήσει εἰδικές ἀνάγκες τῶν πιστῶν.

Ὁ Θεὸς εἶναι ἀπόλυτος καὶ τὸ θέλημά του ἔχει ἀπόλυτο χαρακτήρα. Ἐξάλλου οἱ κανόνες τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἀποτελοῦν συμβατικὰ κατασκευάσματα, ἀλλὰ καρποὺς τῆς παρουσίας καὶ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ ἀκρίβεια ὑπαγορεύεται ἀπὸ τὴ φύση τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἱερῶν κανόνων ποὺ διέπουν τὴ ζωὴ της. Οἱ πιστοὶ ὀφείλουν νὰ τηροῦν χωρὶς καμία παρέκκλιση τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνες. Ἡ ἀκρίβεια ἀποτελεῖ προϋπόθεση γιὰ τὴν περιφρούρηση τῆς παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴ διατήρηση τῆς ἐνότητάς της. Χωρὶς τὴν ἀκρίβεια ἢ ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας παραβλάπτεται καὶ ἡ σω-

---

12. Στὸ ἴδιο, σ. 67.

13. Π. Ροδόπουλου (μητρ. Τυρολόης & Σερεντίου), *Ἐπιτομὴ Κανονικοῦ Δικαίου*, ἐκδ. Μυθδόνια, Θεσσαλονίκη 2005, σ. 101.

τηρία τῶν πιστῶν διακυβεύεται.

Ὅμως τὸ ζητούμενο εἶναι ἡ σωτηρία τῶν πιστῶν καὶ ἡ ἀκριβῆς τήρηση τῶν κανόνων δὲν ἐξυπηρετεῖ πάντοτε αὐτὸν τὸν σκοπὸ. Ἡ ἀνθρώπινη ἀδυναμία μπροστὰ στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ὁδηγεῖ τὴν Ἐκκλησία, χωρὶς νὰ ἀθετεῖ τὸ πνεῦμα τῶν κανόνων, ὡς πρὸς τὸ νὰ «οἰκονομεῖ», δηλαδή νὰ χειρίζεται τὴν ἐφαρμογὴ τῶν κανόνων μὲ ἐπιείκεια καὶ συγκατάβαση γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Δὲν ὑπάρχουν οἱ ἀνθρωποὶ γιὰ τοὺς κανόνες, ἀλλὰ οἱ κανόνες γιὰ τὸν ἀνθρωπο. Ὅποτε ἡ οἰκονομία τῆς Ἐκκλησίας ἐφαρμόζεται γιὰ νὰ ρυθμιστοῦν ἐπιμέρους προβλήματα καὶ ἰδιαιτερότητες ποὺ χρειάζονται εἰδικὴ ἀντιμετώπιση, ὥστε νὰ ὁδηγηθεῖ ὁ ἀνθρωπος πλησιέστερα στὸν Χριστό. Ὡς ἐκ τούτου ἡ οἰκονομία τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ ἐπέκταση καὶ ἐξειδικευμένη ἐφαρμογὴ τῆς θείας οἰκονομίας, δηλαδή τῆς φανερώσεως τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμο γιὰ τὴ σωτηρία καὶ ἀνακαίνισή του¹⁴.

Ἡ κατάφαση στὴν οἰκονομία εἶναι κατάφαση στὴν ἐλευθερία τοῦ προσώπου· εἶναι ἀναγνώριση τοῦ μοναδικοῦ καὶ ἀνεπανάληπτου χαρακτήρα του. Ταυτόχρονα ὅμως ἡ οἰκονομία δὲν ἀναιρεῖ τὴν ἀκρίβεια, ὅπως καὶ ἡ ἐπιείκεια δὲν καταργεῖ τὸν νόμο. Ἡ οἰκονομία βεβαιώνει τὴν ἀκρίβεια, ἐνῶ ταυτόχρονα διασφαλίζει τὴν ἐλευθερία τοῦ προσώπου καθιερώνοντας τὸν σεβασμὸ τῆς. Ἡ ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἐντοπίζεται οὔτε στὴν ἀκρίβεια οὔτε στὴν οἰκονομία¹⁵, βρίσκεται πέρα ἀπὸ αὐτές, γι' αὐτὸ καὶ οἱ ἱεροὶ κανόνες δὲν ἐφαρμόζονται μὲ διανοητικὴ ἢ ὀρθολογιστικὴ διαδικασία ποὺ ἐκπίπτει σὲ νομικι-

14. Γ. Ι. Μαντζαρίδη, *Χριστιανικὴ Ἠθικὴ*. Ι, σσ. 281-282.

15. Στὸ ἴδιο, σ. 286.

σμό, ἀλλὰ μὲ τὴν αἴσθησιν τῆς χάριτος. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία δὲν εἶναι ἠθικοπλαστικὸς ὀργανισμὸς· ἀποτελεῖ σώμα σωτηρίας. Τὰ μέλη αὐτῆς τῆς κοινωνίας δὲν σώζονται γιὰ τὴν ἐπάρκειά τους, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἀνεπάρκειά τους¹⁶ καὶ ἡ ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ποὺ φανερῶνεται στὴν ἱστορία ὡς Λόγος, ἀπὸ τὸν ὁποῖο προέρχονται καὶ στὸν ὁποῖο ἀναφέρονται τὰ πάντα¹⁷.

Ἐπίλογος

Οἱ ἱεροὶ κανόνες δὲν ὑπάρχουν γιὰ νὰ ἀντιμετωπιζοῦνται ἀπὸ τοὺς ὀρθόδοξους Χριστιανοὺς δικανικὰ καὶ οὔτε ὑπάρχουν γιὰ νὰ εἶναι οἱ ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ δέσμιοι τῶν κανόνων. Ὅπου κυριαρχεῖ ὁ νομικισμὸς, ὁ εὐσεβισμὸς καὶ ἡ προσκόλλησις στὸ γράμμα περιορίζεται ἀσφυκτικὰ ἢ ἐλευθερία τοῦ πνεύματος καὶ νεκρῶνεται ἡ χαρισματικὴ ζωὴ. Τότε ἡ Ἐκκλησία μοιάζει μὲ συναγωγὴ καὶ ὁ Χριστιανισμὸς ἐμφανίζεται ὡς Ἰουδαϊσμὸς.

Χρειαζέται ὅμως διάκριση καὶ σύνεση πρὶν τὴ λήψη ὁποιασδήποτε ἀπόφασης μὲ βάση τοὺς ἱεροὺς κανόνες ὡς πηγὴ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου. Διότι οἱ κανόνες μὲ τὴ γενικότητά τους δὲν μποροῦν νὰ προσεγγίσουν καὶ νὰ ρυθμίσουν ἐπιμέρους προβλήματα καὶ αὐτὸ εἶναι ἓνα φαινόμενο τὸ ὁποῖο ἐντείνεται μὲ τὴν ἀλλαγὴ τῶν κοινωνικῶν καὶ ἱστορικῶν δεδομένων. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἀλλαγὴ ποὺ σημειώνεται στὴν ἱστορία ὑπαγορεύει καὶ τὴν ἀνάλογη προσαρμογὴ τοῦ γράμματος τῶν ἱερῶν κανόνων.

---

16. Ν. Α. Ματσούκα, *Δογματικὴ καὶ Συμβολικὴ Θεολογία*, τόμ. Γ', ἐκδ. Π. Πουρναρᾶ Θεσσαλονίκη 2005, σ. 305.

17. Γ. Ι. Μαντζαρίδης, *Χριστιανικὴ Ἠθικὴ*. Ι, σ. 286.

νων, προκειμένου νά διευρυνθεῖ τὸ ἀναλλοίωτο πνεῦμα τους. Ὡς ἐκ τούτου καὶ οἱ Σύνοδοι ποὺ κήρυξαν τὸ ἀναλλοίωτο τῶν κανόνων τῶν προγενεστέρων Συνόδων δὲν δίστασαν νά μεταβάλουν τὸ γράμμα τους, γιὰ νά καταστήσουν τοὺς κανόνες ἀποτελεσματικούς πρὸς δόξα Θεοῦ καὶ γιὰ τὴ σωτηρία τῶν πιστῶν.

Ὅμιλιες σὲ χειροτονίες

Μητροπολίτου Τριμυθοῦντος Βαρνάβα

Α΄

Ὅμιλία κατὰ τὴ χειροτονία στὸ βαθμὸ τοῦ διακόνου τοῦ Ἰωάννου Λουκά (7 Μαΐου 2022)

Εὐλογημένοι Χριστιανοί,
Ἀγαπητὲ π. Ἰωάννη,
Διανύουμε τὴν πλέον χαρμόσυνη περίοδο τοῦ ἐκκλησια-
στικοῦ ἔτους μὲ τὸν ἀναστάντα Χριστό, καθημερινὰ νὰ βρίσκε-

ται στὸ ἐπίκεντρο τῆς ζωῆς
τῆς Ἐκκλησίας. Ἐχει διαλυ-
θεῖ κάθε ἀμφιβολία τῶν μα-
θητῶν, καὶ πλέον ἡ Ἐκκλησία
μας, ὄχι τυχαῖα, τοποθέτησε
τὴν ἀνάγνωση τῶν Πράξεων
τῶν Ἀποστόλων στὴ θεία Λει-
τουργία, ὥστε νὰ γνωρίσου-
με πῶς ζοῦσαν οἱ αὐτόπτες
καὶ ψηλαφήσαντες τὴν Ἀνά-
σταση τοῦ Χριστοῦ. Ὅπως
διαβάσαμε πρὶν λίγες μέρες
οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ «ἦσαν
προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ
τῶν ἀποστόλων καὶ τῇ κοινω-

νία καὶ τῆ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς». Οἱ δὲ Ἀπόστολοι «δυνάμει μεγάλη ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ χάρις τε μεγάλη ἦν ἐπὶ πάντας αὐτούς». Συνεπαρμένοι ἀπὸ τὸ γεγονός τῆς Ἀναστάσεως καὶ φωτισθέντες ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δὲν μπορούσαν παρὰ νὰ διακηρύττουν μὲ ὅλη τους τὴ δύναμη, σὲ κάθε εὐκαιρία, τὸ μήνυμα τῆς Ἀναστάσεως. Ὅπως ὁμολόγησαν ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης «οὐ δυνάμεθα γὰρ ἡμεῖς ἅ εἶδομεν καὶ ἠκούσαμεν μὴ λαλεῖν». Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ ὁ διάβολος διὰ τῶν ὀργάνων του, προσπαθεῖ ἀπεγνωσμένα νὰ σιγήσει τοὺς Ἀποστόλους. Οἱ ἄρχοντες «καλέσαντες αὐτοὺς παρηγγείλαν αὐτοῖς τὸ καθόλου μὴ φθέγγεσθαι μηδὲ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ». Σήμερα ἀκούσαμε στὸ ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα καὶ πάλι τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντες τοῦ λαοῦ νὰ ἐπιπλήττουν τοὺς Ἀποστόλους: «Οὐ παραγγελία παρηγγείλαμεν ὑμῖν μὴ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτου; καὶ ἰδοὺ πεπληρώκατε τὴν Ἱερουσαλήμ τῆς διδαχῆς ὑμῶν». Οἱ Ἰουδαῖοι νομίζουν ὅτι ἔχουν νὰ κάνουν ἀκόμα μὲ τοὺς φοβισμένους ψαράδες ποὺ ἐγκατέλειψαν τὸν Χριστό, πρὸ τῆς σταυρώσεώς του. Ἀλλὰ οἱ Ἀπόστολοι πλέον ἔχουν δεῖ, ἔχουν ψηλαφήσει, ἔχουν φωτισθεῖ, ἔχουν ἀλλοιωθεῖ ἀπὸ τὴν ἐξ ὕψους δύναμη ποὺ ἀπέστειλε ὁ διδάσκαλός τους. Γι' αὐτὸ θὰ ἀπαντήσουν στοὺς φωνασκοῦντες Ἰουδαίους μὲ τὰ μνημειώδη ἐκεῖνα λόγια: «Πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις». Διότι δίπλα στὴν ἀπαγόρευση τοῦ κηρύγματος ποὺ τοὺς ἐπέβαλαν οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ Ἀπόστολοι εἶχαν μία ἄλλη, θεόθεν ἐντολή: «Πορεύεσθε καὶ σταθέντες λαλεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ πάντα τὰ ρήματα τῆς ζωῆς ταύτης».

Βλέπουμε ἀδελφοί μου, πόσο πολὺ οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι ἦταν δοσμένοι στὸ νὰ κηρύξουν τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ πόσο πολὺ ὁ διάβολος προσπαθοῦσε νὰ τοὺς ἐμποδίσει, διότι ἔβλεπε τὸ ἀποτέλεσμα: «μᾶλλον δὲ προσετίθεντο πιστεύοντες τῷ Κυρίῳ

πλήθη ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν». Ἡ αἰτία αὐτῆς τῆς ἐπιτυχίας τῶν Ἀποστόλων ἀποκαλύπτεται σήμερον στὰ τελευταῖα λόγια τοῦ ἀποστολικοῦ ἀναγνώσματος «καὶ ἡμεῖς ἐσμεν αὐτοῦ μάρτυρες τῶν ρημάτων τούτων, καὶ τὸ Πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον ὃ ἔδωκεν ὁ Θεὸς τοῖς πειθαρχούσιν αὐτῷ».

Αὐτοὶ ποὺ κήρυτταν, εἶχαν ἴδιαν ἐμπειρία, ἦταν μάρτυρες αὐτῶν ποὺ κήρυτταν.

Μαζὶ ὅμως μὲ αὐτὴ τὴν προσωπικὴ ἐμπειρία, μαρτυροῦσε καὶ ἐπιβεβαίωνε τὰ λόγια τους τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ποὺ τοὺς δόθηκε, διότι πειθαρχοῦσαν στὸν Θεό.

Ἀγαπητὲ π. Ἰωάννη,

Ἀπὸ σήμερα εἰσέρχεσαι καὶ ἐσὺ ὡς διάκονος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ στὴ χορεία τῶν διαδόχων τῶν Ἀποστόλων. Μπορεῖ ὁ θεσμὸς τοῦ διακόνου, ὅταν πρωτοθεσπίστηκε νὰ ἀποσκοποῦσε στὴ διακονία τῆς τράπεζας τῶν πρώτων Χριστιανῶν. Ἀλλὰ ὁ ἀπώτερος σκοπὸς τῶν διακόνων, ἦταν νὰ ἐπιτρέψει στοὺς Ἀποστόλους νὰ διδάσκουν ἀπρόσκοπτα τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ: «Οὐκ ἀρεστόν ἐστιν ἡμᾶς καταλείψαντας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ διακονεῖν τραπέζιας». Ἄρα σήμερα ποὺ ἡ διακονία σὲ τραπέζια μὲ ὑλικά φαγητὰ ἐκ τῶν πραγμάτων δὲν ὑφίσταται, δὲν εἶναι ἄτοπο νὰ ποῦμε ὅτι οἱ διάκονοι ὀφείλουν μὲ τὸν τρόπο

τους νὰ συμβάλλουν στὴν πνευματικὴ διακονία τοῦ ἄρτου τῆς Ζωῆς, δηλαδή τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Ἄλλωστε τὸ παράδειγμα τοῦ Πρωτομάρτυρα Στέφανου ἀνοίξε τὸν δρόμο πρὸς αὐτὴ τὴ διακονία.

Σήμερα ὁ διάβολος προσπαθεῖ νὰ ἐμποδίσει τὸν Λόγο τοῦ Θεοῦ μὲ πολὺ διαφορετικὲς μεθόδους. Τότε προσπάθησε νὰ ἐμποδίσει τοὺς Ἀποστόλους μὲ τὴν ἄμεση ἀπαγόρευση τοῦ κηρύγματος. Σήμερα ἔχει προετοιμάσει τὸ ἔδαφος μὲ διαφορετικὸ τρόπο. Πρῶτα μὲ τὴν ἀπαξίωση τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ ὡς ξεπερασμένου, ὡς λόγου περασμένης ἐποχῆς, πού πρέπει νὰ ἀντικατασταθεῖ ἀπὸ τὴ σύγχρονη ἐπιστημονικὴ σκέψη. Δεύτερο, μὲ τὴ μέθοδο πού μᾶς περιγράφει ἡ παραβολὴ τοῦ Σπορέα: «Τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν, οὗτοι εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι συμπνίγονται, καὶ οὐ τελεσφοροῦσι». Ἐχει τόσο πολὺ γεμίσει ἡ ζωὴ μας μὲ χίλιες δύο ἀναγκαῖες καὶ μὴ ἀναγκαῖες ἐνασχολήσεις, «μεριμνοῦμε καὶ τυρβάζουμε περὶ πολλῶν», μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἔχουμε ἐντελῶς περιφρονῆσει τὸ μόνο «οὐ ἔστι χρεία». Οἱ προφάσεις χιλιάδες. Οἱ ἀφορμὲς ποικίλες. Ἡ ζημία ὅμως καθόλου ἀμελητέα, εἰδικὰ ἂν σκεφτοῦμε ὅτι γιὰ αὐτοὺς πού δὲν δέχονταν τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ, εἰπώθηκαν στοὺς Ἀποστόλους πολὺ φοβερὰ λόγια ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Χριστό: «καὶ ὅς ἐάν μὴ δέξηται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι ἔξω τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης ἐκτινάξατε τὸν κοινορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῆ Σοδόμων καὶ Γομόρρας ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ τῆ πόλει ἐκείνῃ».

Ποιὰ πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀπάντησή μας; Μπορεῖ νὰ ἀλλάξουν οἱ μέθοδοι τοῦ διαβόλου, ἀλλὰ αὐτὸ πού χρειάζεται νὰ ἀντιπαρτάξουμε, εἶναι αὐτὸ πού εἶχαν οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι ἀπὸ τότε:

Προσωπική ἐμπειρία καὶ «Πνεῦμα ἅγιον ὃ ἔδωκεν ὁ Θεὸς τοῖς πειθαρχοῦσιν αὐτῶ».

Καὶ ἐδῶ εἶναι πού δὲν περισσεύει κανένας, οὔτε ἐπίσκοπος, οὔτε κληρικός, οὔτε διάκονος. Δυστυχῶς ἢ εὐτυχῶς, ὅποιος φορᾶει ράσα ἀντιμετωπίζεται παρόμοια ἀπὸ τὸν πολὺ κόσμον. Ἡ ἔλλειψη αὐθεντικῆς ἐμπειρίας αὐτῶν πού ὅλοι διδάσκουμε, εἶναι ψηλαφητὴ πολὺ εὐκόλα, καὶ ἀπὸ τοὺς ἐγγὺς καὶ ἀπὸ τοὺς μακράν. Οἱ λίγες ἐξαιρέσεις ἐπιβεβαιώνουν τὸν κανόνα αὐτό. Τὰ πλήθη τῶν πιστῶν πού συνέρρεαν σὲ ἕναν γέροντα Παῖσιο, σὲ ἕναν γέροντα Πορφύριο, καταδεικνύουν τί λείπει ἀπὸ τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ πού προσφέρουμε στὸν κόσμον.

π. Ἰωάννη,

Ὁ προφητὰνάξ Δαυίδ, μᾶς ἀποκαλύπτει τὸ μυστικό: «Ἐν τίνι κατορθώσει νεώτερος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ; ἐν τῷ φυλάξασθαι τοὺς λόγους σου». Φύλαξε τὰ λόγια του, ὥστε νὰ ἔχουν βαρῦτητα τὰ λόγια σου. Βοήθησε στὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου μὲ τὸ νὰ τηρήσεις τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ Λόγου. Διότι σύμφωνα μὲ τὸν ἴδιο: «Ἐὰν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ Πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτόν ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ' αὐτῶ ποιήσομεν». Καὶ νὰ εἶσαι σίγουρος, ὅταν μέσα σου μένει ὁ σαρκωθεὶς Λόγος τοῦ Πατρός, τότε ὅσοι σὲ βλέπουν, ὅσοι σὲ συναναστρέφονται, ὅσοι σὲ ἀκοῦνε, θὰ νιώθουν τὴ δύναμη τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ. Θὰ πραγματοποιεῖται σὲ σένα τὸ τοῦ Δαυίδ καὶ πάλι «οἱ φοβούμενοί σε ὀψονταί με καὶ εὐφρανθήσονται, ὅτι εἰς τοὺς λόγους σου ἐπήλπισα». Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα εἶναι πολὺ εὐκόλα ἀνιχνεύσιμο ἀπὸ μιὰ διψῶσα καλοπροαίρετη καρδιά, ἀκόμα καὶ μέσα ἀπὸ τὴ σιωπὴ μας. Τὸ ἴδιο δυστυχῶς, ἀνιχνεύσιμη εἶναι καὶ ἡ ἀπουσία του, ὅσα λόγια, κηρύγματα καὶ διδαχὲς καὶ ἂν κάνουμε γιὰ αὐτόν. Ἀλίμονο, τὸ δεύτερο εἶναι καὶ τὸ συνηθέστερο στὴν ἐποχὴ μας.

Ἡ χειροτονία σου σήμερα φαίνεται μὲν ὡς φυσικὴ πορεία, μιᾶς ζωῆς μέσα σὲ μιὰ εὐλογημένη ἱερατικὴ οἰκογένεια, ἀλλὰ ὄλοι ξέρουμε ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι ἀρκετό. Ὁ δικός σου θεῖος πόθος, ἡ δική σου προσωπικὴ ἀπάντηση «Ἴδου ὁ δούλος Κυρίου» εἶναι ἡ εὐγνωμονοῦσα ἀνταπόκριση σὲ ὅλα ὅσα ἡ Παναγία Τριάδα εὐδόκησε νὰ σοῦ χαρίσει μέσῳ τῶν γονέων, τῶν ἀδελφῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐκλεκτῆς συζύγου μὲ τὴν ὁποία σὲ ἄρμοσε. Ἐχεις πολλὲς παραστάσεις καὶ ἐμπειρίες πού θὰ σὲ βοηθήσουν στὸ νέο σου λειτούργημα. Αὐτὸ πού μένει εἶναι νὰ προσπαθήσεις νὰ ἀποκτήσεις καὶ ἐσὺ διὰ τῆς ὑπακοῆς καὶ τῆς ἐν ἀπλότητι μαθητείας, αὐθεντικὲς ἐμπειρίες τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ ἀναπαύονται οἱ συνάνθρωποί σου ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ πού θὰ κατοικεῖ μέσα σου. Σήμερα σοῦ προσφέρθηκε ὡς μεγίστη δωρεὰ ἡ ἱερατικὴ χάρις, ὥστε νὰ διακονεῖς τὰ ἱερὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ. Τὸ κατὰ πόσο μὲ αὐτὴ τὴ χάρις τοῦ Θεοῦ θὰ μπορέσεις νὰ ἀντιπροσφέρεις καὶ τὸν δικό σου ἑαυτὸ «ὡς θυσίαν ζῶσαν» πρὸς ἐξαγιασμὸ εἶναι θέμα προσωπικῆς ἐπιλογῆς. Καὶ θυσία ζῶσα σημαίνει πῶς ὅλα ὅσα ἔχεις, γνώσεις, χαρίσματα, δεξιότητες, ὑλικά καὶ πνευματικά θὰ τὰ διαθέσεις ὀλοτελῶς στὴν ὑπηρεσία τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ τῆς ἔμφυχου εἰκόνας του, τῶν συνανθρώπων σου.

Γνωρίζουμε, ὅτι μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ ἔχεις σπουδάσει ἀρχιτέκτονας. Μπορεῖς εὐκόλα λοιπὸν νὰ καταλάβεις τὸν ἀπόστολο Παῦλο, ὅταν γράφει στοὺς Κορινθίους: «Κατὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὴν δοθεῖσαν μοι ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον τέθεικα, ἄλλος δὲ ἐποικοδομεῖ· ἕκαστος δὲ βλέπετω πῶς ἐποικοδομεῖ· θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὃς ἐστὶν Ἰησοῦς Χριστός». Τὸ θεμέλιον ὑπάρχει, ἐδῶ καὶ αἰῶνες. Τὸ σχέδιο εἶναι δοσμένο ἄνωθεν, ὁ Θεάνθρωπος Χριστός. Ὁ

οἰκοδόμος, οὐδεὶς ἄλλος, ἀπὸ τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Ἐσὺ ἀρκεῖ νὰ κάνεις γνωστὸν «πᾶσιν ἀνθρώποις» ποιὸ εἶναι τὸ θεμέλιον, ποιὸ εἶναι τὸ σχέδιο καὶ ποιὸς εἶναι ὁ πραγματικὸς οἰκοδόμος. Ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πέρα ἀνάλογα μὲ τὴ δική σου οἰκοδομή, τὴν ὁποία βλέπουν οἱ ἄλλοι, θὰ τοὺς πείσεις ἢ ὄχι νὰ ἀκολουθήσουν τὴν ἴδια πορεία. Ὅπως ξέρουμε στὶς ἐργασίες αὐτές, ποιὸς ἐμπιστεύεται ἕναν ἀρχιτέκτονα, ὅταν βλέπει τὶς σαθρὲς καὶ ἐλαττωματικὲς οἰκοδομὲς του; Εὐχόμεθα καὶ ἡμεῖς ποτὲ νὰ μὴν γίνεις αἰτία δυσφήμισης τοῦ μεγάλου καὶ σοφοῦ οἰκοδόμου τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ἀλλὰ ἀφορμὴ δόξας καὶ τιμῆς αὐτοῦ, ἔναντι ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ποὺ θὰ βλέπουν τὴν οἰκοδομή σου νὰ στηρίζεται ἐπὶ τὴν πέτραν. «Καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοὶ καὶ προσέπεσον τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσε· τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν, ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός». Αὐτὴν τὴν οἰκοδομήν οἱ πάντες θὰ θαυμάσουν καὶ πολλοὶ θὰ σπεύσουν νὰ μιμηθοῦν. Αὐτὴ θὰ εἶναι καὶ ἡ καλύτερη συμβολὴ σου στὴ διδαχὴ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ.

Εὐχομαι ἡ Χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος, διὰ τῶν πρεσβειῶν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ τοῦ ἀγίου ἐνδόξου προφήτου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου νὰ σὲ στερεώνει πάντοτε, καὶ νὰ σὲ ἀποδείξει γῆν καλὴν, ἢ ὁποία ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ, ἀκούσασα τὸν λόγον, κατέχει, καὶ καρποφορεῖ ἐν ὑπομονῇ.

Β΄

**Ὁμιλία κατὰ τὴ χειροτονία στὸ βαθμὸ τοῦ πρεσβυτέρου
τοῦ π. Δημητρίου Δημαρᾶ (12 Μαΐου 2022)**

Εὐλογημένοι πατέρες καὶ ἀδελφοί,

Ἀγαπητὲ π. Δημήτριε,

Εἶναι φυσικὸ ὅταν ἀνατέλλει ὁ ἥλιος, κάθε ἄλλο ἀστέρι τοῦ οὐρανοῦ νὰ σβήνει, ἀφοῦ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου εἶναι τόσο ἀσύγκριτα ἐκτυφλωτικὸ, πὸς στὴν οὐσία «ἐξαφανίζει» ἀπὸ τὸ ὀπτικὸ μας πεδίο ὅλα τὰ ὑπόλοιπα οὐράνια σώματα. Στὸ πνευματικὸ στερέωμα ὅμως τῆς Ἐκκλησίας μας, ἐνῶ ἐδῶ καὶ μερικὲς μέρες ἀνέτειλε ἐκ τοῦ τάφου ὁ νοητὸς ἥλιος τῆς δικαιοσύνης καὶ τὰ πάντα πεπλήρωται φωτὸς, καὶ ἐνῶ τὸ φῶς του εἶναι ἀσύγκριτα πῶς φωτεινὸ ἀπὸ κάθε τι γήινο, ἀντὶ νὰ ἐξαφανίζει τοὺς ὑποδεέστερους ἀστέρες, αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ ἥλιος τοὺς προκαλεῖ καὶ τοὺς ἀναδεικνύει λέγοντάς τους: «Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων». Ἕνας τέτοιος φωστήρας τοῦ στερεώματος τῆς Ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, παρουσιάζεται σήμερα μπροστὰ μας, δίπλα στὸν Ἀναστάντα Χριστό, χωρὶς νὰ ὠχριά καὶ νὰ σμικρύνεται ἀπὸ τὴ σύγκριση, ἀλλὰ ὅπως ψάλλαμε πρὶν λίγες μέρες, ἀφοῦ πέρασε τὴ ζωὴ του «Ἀφορώντας εἰς Αὐτόν, ὡς αὐτοῦ μαθητῆς, μὴ φρονῶν ὑψηλά, συνεπαγόμενος τοῖς ταπεινοῖς, πίνων τὸ τῆς ἀσκήσεως καὶ τοῦ ἀγιασμοῦ αὐτοῦ ποτήριον, νῦν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς, σὺν αὐτῷ συνδοξάζεται, λάμπων ἡλίου τηλαυγέστερον». Ὁμιλῶ φυσικὰ γιὰ τὸν οἰκοδεσπότη τοῦ ἁγίου οἴκου τούτου, τὸν μέγαν ἐν τοῖς Πατράσι τῆς νήσου ἡμῶν καὶ πολιοῦχον τῆς κωμοπόλεως ταύτης, Ἐπιφάνιον ἐπίσκοπον Κωνσταντίας τῆς Κύπρου.

Ἡ προσωπικότητα, ἡ ἀγιότητα καὶ ἡ ἐπίδραση τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου, ξεπέρασε κατὰ πολὺ τὰ σύνορα τῆς μικρῆς μας πατρίδας. Τὸν ζητοῦσε εἰς βοήθειαν ἀκόμα καὶ ὁ ἴδιος ὁ αὐτοκράτορας Θεοδόσιος ὁ μέγας, τὰ παιδιά του Ἀρκάδιος καὶ Ὀνώριος, ὁ βασιλιάς τῆς Περσίας καὶ πλεῖστοι μεγάλοι ἄρχοντες τῆς ἐποχῆς. Βέβαια δὲν εἶναι αὐτὸ πού πρέπει νὰ θαυμάσουμε ἀπὸ τὴ ζωὴ του, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ ὅτι, ἐνῶ τὸν εὐλαβοῦντο καὶ τὸν τιμοῦσαν αὐτοκράτορες καὶ βασιλεῖς, ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος ποτὲ δὲν δέχτηκε νὰ πάρει ἕστω ἓνα δῶρο γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἀπὸ ὅλα ὅσα τὰ ἔνδοξα αὐτὰ πρόσωπα τοῦ προσέφεραν γιὰ τὶς ἀνεκτίμητες θαυματουργίες του, θεωρώντας ὅλα αὐτὰ ἀφορμὲς ἀχρείαστων μεριμνῶν. Τὸ μόνον πού ἀξιοποιοῦσε ἀπὸ τὴν εὐγνωμοσύνη πού ἔνιωθαν γιὰ αὐτόν, ἦταν νὰ προτρῆπει ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἔνδοξους καὶ μεγάλους νὰ δίδουν τὰ δῶρα καὶ τὰ χρήματά τους εἰς ἀγαθοεργίες, εἰς τοὺς πτωχοὺς, στοὺς

ἀδυνάτους καὶ εἰς τὸ χτίσιμο ἐκκλησιῶν. Πλήρως εὐθυγραμμισμένος στὸ τοῦ ἀποστόλου Παύλου «εἴτε τί ποιείτε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιείτε».

Ἡ ἀγιότητα τοῦ Ἐπιφανίου ἐφανερῶθη καὶ μέσα ἀπὸ τὴν διδασκαλία καὶ τὰ μέχρι σήμερον ἀνεκτίμητα κείμενά του. Ἐξῆσε σὲ μιὰ ἐποχὴ ὅπου ἡ Ἐκκλησία προσπαθοῦσε νὰ δι-ατυπώσει τὰ δόγματά της, γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ὑπερασπιστεῖ τὴν ἀλήθειά της ἔναντι πολλῶν αἱρέσεων. Κυρίαρχη τότε ἦταν ἡ αἵρεση τοῦ Ἀρείου καὶ ὅλες οἱ παραφυάδες της. Παρόλο πὸν εἶχε προηγηθεῖ ἡ Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἐντούτοις ὅπως ξέ-ρουμε, συνεχῶς βλαστοῦσαν νέες παραλλαγές τῶν αἰρετικῶν διδασκαλιῶν γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Ἁγίου Πνεύμα-τος καὶ γενικὰ τῆς Ἁγίας Τριάδας. Ὁ Ἐπιφάνιος μὲ τὸ ἀνεκτί-μητο ἔργο του «Πανάριον» συνέβαλε μὲ τοὺς ἄλλους μεγάλους Ἁγίους τῆς ἐποχῆς, γιὰ νὰ ξεκαθαρίσει καὶ νὰ ἀποκρυσταλλω-θεῖ ἡ πλήρης καὶ ἀκριβῆς ὀρθόδοξη πίστη τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀγαπητέ π. Δημήτριε,

Μιὰ τέτοια μέρα, στὴν ὁποία ἐορτάζουμε ἕναν τόσο μεγά-λο Ἅγιο τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας, ἀξιώνεσαι νὰ εἰσέλθεις εἰς τὸν δεῦτερο βαθμὸ τῆς ἱερωσύνης. Βλέπεις τὸν ἅγιο Ἐπιφάνιο καὶ νιώθεις ὅτι ὁ πῆχυς εἶναι πολὺ ψηλὰ. Βέβαια καὶ μόνη ἡ ἴδια ἡ ἱερωσύνη, ἂν συνειδητοποιοῦμε τί εἶναι, μᾶς κάνει νὰ αἰ-σθανόμαστε δέος. Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος μᾶς μεταφέρει στὸ ὄρος, ὅπου ὁ προφήτης Ἡλίας εὐχόμενος μπροστὰ στοὺς ἱερεῖς τῆς αἰσχύνης ἐξαίφνης τὴ φλόγα ἐκ τῶν οὐρανῶν ἐπὶ τὴν θυσίαν αὐτοῦ καταβιβάζει. Καὶ ἀναφωνεῖ: «Θαυμαστὰ ταῦτα καὶ πάσης ἐκπλήξεως γέμοντα». Γιὰ νὰ προσθέσει ὁμως, ὅτι ἂν μεταφερθοῦμε σὲ αὐτὰ πὸν συμβαίνουν μπροστὰ στὴν Ἁγία Τράπεζα, τότε «οὐ θαυμαστὰ ὄψει μόνον ἀλλὰ καὶ πᾶσαν ἐκπλη-ξιν ὑπερβαίνοντα. Ἔστηκε γὰρ ὁ ἱερεὺς οὐ πῦρ καταφέρον, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον». Ἡ εὐχὴ τοῦ ἱερέα δὲν γίνεται γιὰ νὰ κατέλθει

φωτιά ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς καὶ νὰ κάψει τὰ σφάγια, «ἀλλ' ἵνα ἡ (θεία) χάρις ἐπιπεσοῦσα τῇ θυσίᾳ, δι' ἐκείνης τὰς ἀπάντων ἀνάψῃ ψυχὰς καὶ ἀργυρίου λαμπροτέρας ἀποδείξῃ πεπυρωμένου».

Καταλαβαίνεις π. Δημήτριε ποιὸν ἔργον καλεῖσαι νὰ ὑπηρετήσεις; Μπροστὰ σὲ αὐτὸ τὸ τεράστιας σημασίας καὶ εὐθύνης ἔργον γιὰ τὶς ψυχὰς τῶν πιστῶν, ὁ ἱερός πατήρ μᾶς δίνει ἐλπίδα: «οὐκ ἂν ποτέ ἀνθρωπίνη ψυχὴ τὸ πῦρ ἐκεῖνο τῆς θυσίας ἐβάστασεν, ἀλλ' ἄρδην ἂν ἅπαντες ἠφανίσθησαν, εἰ μὴ πολλὴ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος ἦν ἡ βοήθεια». Κανένας μας δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἀντέξει αὐτὸ τὸ ἱερὸ πῦρ τοῦ μυστηρίου, ἂν δὲν ἦταν πολλὴ ἡ χάρις τῆς βοήθειας τοῦ Θεοῦ.

Ἄλλὰ ἐδώ, θὰ σοῦ ἀναμνήσουμε ἓνα σχετικὸ περιστατικὸ ἀπὸ τὸν βίο τοῦ σήμερον ἐορτάζοντος ἁγίου Ἐπιφανίου: Ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος δὲν ὀλοκλήρωνε τὴ Λειτουργία, κατὰ τὴ στιγμή τοῦ καθαγιασμοῦ τῶν τιμίων δώρων, ἂν δὲν ἔβλεπε ἐμφανὲς σημεῖο τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπελεύσεως. Μιὰ δὲ ἡμέρα, ἐνῶ

τὴν ὀρισμένη στιγμή ἐπανελάβε τρεῖς φορές τὰ ὀρισμένα λόγια, δὲν ἔβλεπε τὴ συνηθισμένη σὲ αὐτὸν ὀπτασία. Παρεκάλει δὲ τὸν Θεὸ μετὰ δακρῦων διὰ νὰ καταλάβει τί ἔφταιγε. Κάποια στιγμή εἶδε τὸν διάκονο, ποῦ στεκόταν στὰ ἀριστερὰ τῆς Ἀγίας Τράπεζας νὰ ἔχει σημεῖα λέπρας στὸ μέτωπό του. Τότε μὲ ἰλαρότητα τὸν παίρνει κατὰ μέρος, καὶ τοῦ εἶπε νὰ ὑπάγει στὸν οἶκο του χωρὶς νὰ μεταλάβει τὴν ἡμέρα ἐκείνη. Μόλις ἀποχώρησε ὁ διάκονος αὐτός, ὁ Ἅγιος ἐπανελάβε τὰ θεῖα λόγια τῶν εὐχῶν καὶ ἀμέσως εἶδε τὸ συνηθισμένο σὲ αὐτὸν σημεῖο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τότε συνέχισε τὴ θεία Λειτουργία. Μετὰ τὴν ἀπόλυση, κάλεσε τὸν διάκονο καὶ τὸν ρώτησε γιὰ νὰ μάθει τὴν αἰτία αὐτοῦ τοῦ γεγονότος. Καὶ τότε ὁ διάκονος τοῦ ὁμολόγησε, ὅτι ὄντως δὲν ἦταν καταλλήλως προετοιμασμένος γιὰ νὰ λειτουργήσει τὴν ἡμέρα ἐκείνη. Αὐτὸ τὸ περιστατικὸ μᾶς δείχνει ὅτι ναὶ μὲν ἡ θεία Χάρις βοηθᾷ στὴν ἐπιτέλεση τοῦ ὑψίστου αὐτοῦ ἔργου τῆς ἱερωσύνης, ἀλλὰ χρειάζεται καὶ ἡ δική μας κατὰ τὸ δυνατόν ψυχικὴ καὶ σωματικὴ προετοιμασία. Καὶ τότε, ὅπως διαβάσαμε προηγουμένως, ἡ θεία Χάρις «τὰ ἀσθενῆ θεραπεύει καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῖ».

Ἄπο τῶρα καὶ στὸ ἐξῆς ἀγαπητὲ π. Δημήτριε θὰ εἶσαι τῷ ὄντι πατήρ. Θὰ εἶσαι ὑπεύθυνος γιὰ ψυχῆς «ὑπὲρ ὧν Χριστὸς ἀπέθανεν». Τὰ ἔργα σου θὰ βρίσκονται στὴ συνεχῆ θέα τῶν πιστῶν (ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπίστων) τέκνων τῆς ἐνορίας σου, ἀλλὰ καὶ ὅλης τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε δι' αὐτῶν νὰ πείθονται ἢ ὄχι στὰ λόγια σου. Ὅπως μᾶς συμβουλεύει καὶ πάλι ὁ Μέγας Χρυσόστομος «Καὶ γὰρ οὗτος ὁ τελεώτατος τῆς διδασκαλίας ὄρος, ὅταν καὶ δι' ὧν πράττουσι, καὶ δι' ὧν λέγουσι, τοὺς μαθητευομένους ἐνάγωσι πρὸς τὸν μακάριον βίον». Βίος καὶ διδασκαλία πρέπει νὰ εἶναι συνεπῆ στὸν θεῖο λόγο. Ἐδῶ θὰ ἐπιστρέψουμε στὸν ἅγιο Ἐπιφάνιο. Ὅπως εἶπαμε στὴν ἐποχὴ του ὑπῆρχαν πάμπολλες αἱρέσεις γιὰ τὸ πρόσωπο κυρίως τοῦ Χριστοῦ, τίς ὁποῖες διὰ

τοῦ φωτισμένου του νοῦς καταπολέμησε καί μέ τοὺς ἄλλους ἁγίους Πατέρες τῆς ἐποχῆς του εἰς τέλος κατατρόπωσε. Σήμερα, μέσα στὸν ἐκκλησιαστικὸ χῶρο τουλάχιστον, ἀπολαμβάνουμε μιὰ σχετικὴ εἰρήνη, ὅσον ἀφορᾷ τὴ δογματικὴ ἀλήθεια γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ Λόγου, καί γενικὰ γιὰ τὸν Τριαδικὸ Θεό. Χάρη στὴν ἁγία βιοτὴ τῶν πατέρων ἡμῶν, μέ τὶς θεῖες ἐμπειρίες τους καί τῆς φωτισμένης ἐκ Θεοῦ διδασκαλίας τους ξεκαθαρίστηκαν ὅλες οἱ ἀμφιβολίες, οἱ διαστρεβλώσεις καί οἱ ἄστοχες φιλοσοφικὲς ἐπιδράσεις περὶ τῆς ὀρθῆς δόξας τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ ἡμῶν.

Ὅμως ὁ ἐχθρὸς τῆς ἀλήθειας, ὁ μισόκαλος διάβολος σπέρνει νέα ζιζάνια στὸν ἀγρὸ τῆς Ἐκκλησίας. Τί ἐννοοῦμε; Σύμφωνα καί μὲ τὸν ἅγιο Μάξιμο τὸν Ὁμολογητὴ «ὁ Θεὸς καί Λόγος τοῦ Θεοῦ καί Πατέρα βρίσκεται μυστικὰ μέσα σέ κάθε μία ἀπὸ τὶς ἐντολές του. Ἐκεῖνος λοιπὸν ποὺ δέχεται μιὰ θεία ἐντολὴ καί τὴν πράττει, δέχεται τὸν Λόγο τοῦ Θεοῦ ποὺ ὑπάρχει μέσα σέ αὐτή. Ἐκεῖνος ποὺ δέχθηκε τὸν Λόγο τοῦ Θεοῦ, διὰ μέσου τῶν ἐντολῶν του, δέχθηκε καί τὸν Πατέρα καί τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ποὺ ἐκ φύσεως εἶναι ἠνωμένοι μαζί του». Τότε ἔχει ἐμπειρικὰ τὴν ὀρθὴ πίστη στὸ δόγμα τῆς Ἁγίας Τριάδας. Τὴν ἐποχὴ τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου ὁ διάβολος διέβαλλε τὸν Θεὸ Λόγο ὡς κατώτερο ἀπὸ τὸν Θεὸ Πατέρα. Σήμερα, ἀντὶ νὰ διαβάλλει τὸν Θεὸ Λόγο ὡς πρόσωπο, διαστρεβλώνει, ἀλλοιώνει καί ἀποδομεῖ τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ, τὴ διδασκαλία δηλαδὴ τοῦ Εὐαγγελίου, μέσῳ τῆς ὁποίας μούμαστε στὶς ἐντολές τοῦ Θεοῦ, καί διὰ αὐτῶν συναντοῦμε, ὅπως ἐξήγησε ὁ Θεοφόρος Μάξιμος, τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ Λόγου. Σὲ καμιὰ ἐποχὴ παλαιότερα δὲν ὑπῆρχαν τόσοι «εἰδικοί», «σπουδαγμένοι», λεγόμενοι «θεολόγοι» καί πάσης φύσεως σοφοί, ποὺ νὰ ἀναλύουν τὶς θεῖες διδασκαλίες τοῦ Εὐαγγελίου, καί ταυτόχρονα ποτὲ δὲν ὑπῆρχε τόση σύγχυση καί συζητήσεις ἐπὶ συζητήσεων, ἐρμηνεῖς ἐπὶ ἐρμηνειῶν γιὰ τὸ τί τελικὰ εἶναι σύμφωνο

μέ τὸ εὐαγγέλιο τοῦ Θεοῦ, ὅσο στή δική μας ἐποχή. Ξεχειλώνεται τὸ Εὐαγγέλιο, μετατρέπεται σέ ἰδεολογία, συμπιέζονται τὰ πάθη μας, ἀμνηστεύονται ἔνοχες ἐπιθυμίες, ὥστε ὅλα νὰ χωρέσουν καὶ νὰ γίνουν ἓνα. Μπορεῖ νὰ ὁμολογοῦμε τὸ σωστὸ δογματικὰ Σύμβολο τῆς Πίστεως, ἀλλὰ εἴμαστε ἔνοχοι ἔναντι τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ, διότι τὴ διδασκαλία «τῆς διαθήκης αὐτοῦ κοινήν ἠγγασάμενοι, ἐν ᾧ ἠγιασθημεν, καὶ τὸ Πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσαμεν». Θεωρεῖται ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ὡς μία ἐκ τῶν πολλῶν σοφῶν διδασκαλιῶν τοῦ κόσμου τούτου, καὶ μάλιστα ὅσα ἀποσπάσματα ἐξ αὐτοῦ βολεύουν. Τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ συγχέεται καὶ ἐξομοιώνεται μέ τὴν κουλτούρα τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων τῆς τέχνης καὶ τῆς φιλοσοφίας. Τὸ Εὐαγγέλιο σχετικοποιεῖται καὶ ἀνανοηματοδοτεῖται (δῆθεν) ὑπὸ τὸ φῶς τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης, ἀλλὰ στήν οὐσία καταργεῖται, διότι τὸ φῶς αὐτὸ δὲν εἶναι ἄνωθεν ἐρχόμενον ἐκ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων. Δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι γιὰ τὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία μας ὁ ἴδιος ὅρος: Λόγος τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸς ποὺ ἀλλοιώνει τὸν Λόγο - διδασκαλία τοῦ Θεοῦ, ὁμοιάζει μέ τοὺς αἰρετικούς τῆς ἐποχῆς τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου ποὺ ἀλλοίωσαν τὴ δογματικὴ ἀλήθεια γιὰ τὸ ἴδιο τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ.

Κάποτε στὸ μοναστήρι τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου ἦρθαν κάποιοι ἐπισκέπτες ποὺ μετέφεραν κρασί. Εἶχαν ὅμως μεγάλη ἀνάγκη νεροῦ, καὶ στὸ μοναστήρι ποὺ εἶχε μόνιμο πρόβλημα λειψυδρίας, δὲν ὑπῆρχε καθόλου νερό, σὲ σημεῖο ποὺ οἱ ἐπισκέπτες θὰ λιποθυμοῦσαν. Ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος, ὅταν εἶδε τοὺς ἀσκοὺς μέ τὸ κρασί, προσευχήθηκε καὶ μετέτρεψε τὸ κρασί σὲ νερό. Ἄνταποκρινόμενος στήν ἀνάγκη τῶν ἀνθρώπων, ἔκαμε τὸ ἀντίθετο θαῦμα ἀπὸ τὸν διδάσκαλό του.

π. Δημήτριε,

Σὲ αὐτὲς τὶς πνευματικὲς συνθῆκες καλεῖσαι νὰ ἱερατεύσεις καὶ νὰ καθοδηγήσεις ὡς καλὸς ποιμένας τοὺς πιστοὺς ποὺ θὰ σοὺ ἐμπιστευθεῖ ὁ Θεός. Τότε ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος καὶ οἱ λοιποὶ μεγάλοι Πατέρες εἶχαν τὴν ἀγία ζωὴ τους καὶ ὡς ἀποτέλεσμα ὁ Θεὸς τοὺς ἔστειλε τὸν φωτισμὸ τοῦ γιὰ νὰ διδάξουν καὶ διατυπώσουν ὀρθὰ τὴν πίστη τῆς Ἐκκλησίας μας γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ Λόγου. Ἐμεῖς σήμερα, χάρη σὲ αὐτούς, ἔχουμε τὴν ὀρθόδοξη καὶ ἀμώμητη δογματικὴ πίστη. Δυστυχῶς ὁμως μᾶς λείπει, μὲ πρῶτο ἐμένα, ἡ εὐλογημένη ζωὴ τοῦ Εὐαγγελίου. Ἄς δεηθοῦμε στὸν ἅγιο Ἐπιφάνιο, ὅπως τότε πῆρε τὸ κρασί (αὐτὸ ποὺ εἶχαν οἱ ἐπισκέπτες) καὶ τὸ ἔκανε νερό (αὐτὸ ποὺ χρειάζονταν), ἔτσι καὶ σήμερα ἄς δεῖ τουλάχιστον, ὅτι ἂν καὶ ἁμαρτάνομε δὲν ἀπέστημεν ἀπὸ τὴν ὀρθὴ καὶ ἀγία πίστη τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ ἄς μετατρέψει αὐτὴ τὴν ὀρθόδοξη πίστη καὶ σὲ ἀνάλογη ἐνάρετη ζωὴ. Μόνο τότε π. Δημήτριε, ὅταν διὰ τῆς ἐνασκήσεως τῶν εὐαγγελικῶν ἀρετῶν συναντήσεις τὸν Θεὸ Λόγο, θὰ μπορέσεις νὰ ἐκφέρεις καὶ τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ στὸ ποίμνιό σου καθαρὸ, ἀμώμητο καὶ κυρίως πειστικὸ, ἔτσι ποὺ νὰ ἀναζωογονεῖ καὶ νὰ εἰρηνεύει τοὺς ἀκούοντάς.

Σοῦ εὐχόμαστε ἐκ βαθέων ψυχῆς, ὁ ἐν Τριάδι Θεὸς ἡμῶν, διὰ πρεσβειῶν τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου, τοῦ ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου καὶ τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου νὰ σὲ στερεώσῃ στὴ νέα σου ἀποστολή, ὥστε ὡς ὁ δεσπότης Χριστὸς νὰ διακονήσεις τοὺς πιστοὺς τῆς Ἐκκλησίας μὲ ὑπομονὴ καὶ αὐταπάρνηση, κερδίζοντας ἔτσι ἐπαξίως ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τὸν μισθὸν τοῦ πιστοῦ καὶ φρόνιμου δούλου.

Γραφικές Τέχνες «ΜΕΛΙΣΣΑ»

570 21 ΑΣΠΡΟΒΑΛΤΑ

Τηλ.: +30 23970 23313, Fax: +30 23970 21754

E-mail: melissa@melissaprint.com

Site: melissa@melissaprint.com

